

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ
Työ- ja tasa-arvo-osasto/Säädösyksikkö

5.8.2022

VN/8515/2019
STM059:00/2019

LAUSUNTOYHTEENVETO
HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LOMITUSLAINSÄÄDÄNNÖN
KOKONAISUUDISTUKSEN ENSIMMÄISEN VAIHEEN LAKIMUUTOSEHDOTUKSISTA

Sisällys

1 Tausta	3
2 Tiivistelmä	5
3 Yleiset kommentit lausuntoajankohdasta.....	7
4 Kokonaisuudistuksen ensimmäiseen vaiheeseen sisältyvät asiat.....	8
4.1 Yleiset kommentit maatalousyrittäjien lomituspalvelulaista	8
4.2 Yleiset kommentit turkistuottajien lomituspalveluista annetusta laista.....	13
4.3 Yleiset kommentit poronhoitajien sijaisavusta annetusta laista.....	13
4.4 Yleiset kommentit tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:stä	16
4.5 Yleiset kommentit esityksen taloudellisista vaikutuksista.....	17
4.6 Kommentit maatalousyrittäjien lomituspalvelulaista.....	18
4.6.1 Kotieläintuotanto, maatalousyrittäjä (uudet asiakkaat) 2 §	18
4.6.2 Hevosrajaus 2 §	19
4.6.3 Lain soveltamisala 3 §.....	21
4.6.4 Pää- ja sivutoimisten yrittäjien erottelu ja vuosiloman ”periytyminen” historiaan 4 §	25
4.6.5 Sijaisavun tarvitsijan tehtävien suorittaminen ”yrityksen sisäisin järjestelyin” 5 §	26
4.6.6 Sijaisapu työkyvyttömyyden vuoksi 7 §	27
4.6.7 Sijaisapu erityishoitorahan perusteella 7 b §.....	28
4.6.8 Sijaisapu Puolustusvoimien järjestämään vapaaehtoiseen harjoitukseen 7 f §.....	28
4.6.9 Kuolinpesän sijaisapu 7 h § ja sijaisapu yritystoiminnan järjestelyyn 7 i §	28
4.6.10 Melan vastuu tietojärjestelmästä 9 §	29
4.6.11 Sijaisavun myöntäminen ehdollisella päätöksellä 11 a §.....	30
4.6.12 Palvelujen järjestämisvelvollisuuden rajaaminen 14 §	30
4.6.13 Lomitusta edeltävät maatalousyrittäjän toimenpiteet 16 c §.....	32
4.6.14 Yhtä aikaa pidettävät vuosilomapäivät 17 a §	33
4.6.15 Valvonta muun kuin lomitettavan henkilön irrottautuessa tehtävistään 21 §	35
4.6.16 Itse järjestettyyn lomitukseen liittyvistä ehdotuksista 26 a §.....	35
4.6.17 Sijaisapumaksujen uudistus 27 §	36
4.6.18 Alennettu sijaisapumaksu 27 c §.....	37
4.6.19 Valvontakäynnin ja automaation valvonnan edellyttämän varallaolon maksut 28 a §...	37
4.6.20 Takaisinperinnästä luopuminen hallinnollisten kulujen vuoksi 29 §.....	37
4.6.21 Takaisinperinnän korko eräissä tapauksissa 29 a §.....	38
4.6.22 Yhteisvastuu maksamattomista saatavista 30 a §	38
4.6.23 Takaisinperinnän kohtuullistaminen 30 b §	39
4.6.24 Siirtymäsäännökset	41
4.6.25 Hallinnollinen työ siirtymävaiheessa	42

4.7	Kommentit ehdotetusta valtioneuvoston asetuksesta.....	43
4.8	Kommentit turkistuottajien lomituspalveluista annetusta laista	43
4.9	Kommentit poronhoitajien sijaisavusta annetusta laista	46
5	Vasta kokonaisuudistuksen toiseen vaiheeseen sisältyvät asiat.....	47
5.1	Kommentit maatalousyrittäjien lomituspalvelulain osalta.....	47
6	Kokonaisuudistuksen ulkopuolelle jäävät asiat	49
6.1	Kommentit maatalousyrittäjien lomituspalvelulain osalta.....	49
6.2	Kommentit poronhoitajien sijaisavusta annetun lain osalta.....	53

1 Tausta

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulakia, turkistuottajien lomituspalveluista annettua lakia, poronhoitajien sijaisavusta annettua lakia sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:ä. Esitys sisältäisi lomitussäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen lakimuutokset.

Esityksen taustalla on pääministeri Marinin hallitusohjelma, jonka mukaan lomitussäädäntö uudistetaan. Lisäksi taustalla on muun muassa eduskunnan seuraava lausuma (EV 108/2015 vp — HE 112/2015 vp): ”Yrittäjien tarpeiden ja lomittajan työajan yhteensovittamista tulee tarkastella kokonaisuudistuksen yhteydessä siten, että lomittajan työn osa-aikaisuutta pystytään vähentämään.”

Esityksen taustalla on myös uudistuva Euroopan unionin maatalousalan valtioneuvoston sääntely ja tavoite yhdenmukaistaa lomituspalvelulakeja. Esitys on laadittu uudistuvasta Euroopan unionin maatalousalan valtioneuvoston sääntelystä saatavilla olleiden Euroopan komission luonnosten perusteella.

Lomitussäädännön kokonaisuudistuksen alustavaa valmistelua on tehty viime vuosina sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Sosiaali- ja terveysministeriö järjesti myös kaikille avoimen Otakantaa.fi -kuulemisen vuonna 2020, jonka tulokset ovat nähtävillä internetissä Otakantaa.fi -sivulla (Lomitussäädännön uudistaminen 2020). Alustavan virkavalmistelun tuloksia työstettiin eteenpäin tiiviissä yhteistyössä erityisesti maatalousyrittäjien lomitussäädännön sidosryhmien kanssa syksystä 2021 alkukesään 2022 Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen lomitussäädännön neuvottelukunnan alaisessa lomitussäädännön seurantaryhmässä.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on suunniteltu, että myöhemmin pyydetäisiin erillisellä lausuntopyynnöllä lausunnot lomitussäädännön kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa ehdotettavasta kokonaan uudesta lomitussäädännöstä.

Hallituksen esityksen luonnoksen **lausuntoaika 27.6.-2.8.2022** ajoittui epätyytyttävästi kesälomakauden ja oli laajalle hallituksen esitykselle tavanomaisesti varattavaa lausuntoaikaa lyhyempi. Lyhyen lausuntoajan perusteena oli se, että esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu esiteltäväksi syyskuussa 2022. Hallituksen esityksen kanssa samaan aikaan on sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltu myös kokonaisuudistuksen toisen vaiheen hallituksen esitystä kokonaan uudesta lomitussäädännöstä. Molempiin esityksiin sisältyy osin samoja asioita.

Lausuntoja pyydettiin yhteensä 61 taholta. Lisäksi lausuntoja saatiin lomituspalveluiden keskeisen sidosryhmän Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.:n aluejärjestöiltä, Suomen Ratsastajainliitto ry:ltä ja eräältä yksityishenkilöltä, joka lausui lomittajien näkökulmasta. Lausuntoja (tai muita ilmoituksia) saapui 3.8.2022 mennessä yhteensä 34 kpl. Epätyytyttävä lausuntoaika verotti erityisesti maatalouslomituspalveluja järjestäviltä kunnilta saapuneita lausuntoja.

Tahot, joilta pyydettiin lausunto

(Jos kyseinen taho antoi lausunnon, nimen jälkeen on rasti)

Maa- ja metsätalousministeriö
 Oikeusministeriö (ilmoitti, että ei ehdi antaa lausuntoa)
 Työ- ja elinkeinoministeriö (ei lausuttavaa)
 Valtiovarainministeriö
 Eläketurvakeskus x
 Keva
 Kilpailu- ja kuluttajavirasto x
 Maatalousyrittäjien eläkelaitos x
 Puolustusvoimat
 Ruokavirasto x (ei lausuttavaa)
 Verohallinto x
 Tasa-arvovaltuutettu x
 Yhdenvertaisuusvaltuutettu
 Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. x
 Maitoyrittäjät ry
 Pihvikarjaliitto x
 Suomen Broileryhdistys Ry
 Suomen Hippos ry x
 Suomen Lammasyhdistys
 Suomen Sikayrittäjät ry
 Suomen Siipikarjaliitto ry x
 Suomen Vuohiyhdistys ry
 Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund r.f. x
 Suomen Turkiseläinten Kasvattajain liitto ry x
 Kolttien kyläkokous
 Paliskuntain yhdistys x
 Saamelaiskäräjät x
 Saamelaispaliskunnat ry
 SámiSoster ry x
 Suomen porosaamelaiset ry x
 Ammattiliitto Jyty ry x
 Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT x
 Maatalouslomittajat ry x
 Suomen Kuntaliitto ry x
 Etelä-Pohjanmaan lomituspalveluyksikkö
 Etelä-Suomen lomituspalvelut x
 Haapaveden kaupunki
 Iisalmen kaupunki/Ylä-Savon lomituspalvelut x
 Kaakkois-Suomen lomituspalvelut
 Kalajoen kaupunki
 Kankaanpään kaupunki
 Kaustisen kunta
 Keuruun kaupunki x
 Kuopion kaupunki/Sydän-Savon lomituspalvelut
 Liperin kunta, lomituspalvelut
 Muhoksen kunta
 Nivalan kaupunki
 Pedersöre avbytar-service
 Pielisen Karjalan lomituksen paikallisyksikkö
 Posion kunta
 Reijjärven kunta
 Ristijärven kunta
 Sallan kunta
 Sastamalan lomituspalvelut
 Siikalatvan kunta, lomituspalvelut

Sodankylän kunta
 Sotkamon kunta
 Tohmajärven kunta/Keski-Karjalan lomituspalvelut
 Toholammin kunta
 Vehmaan lomituspalvelut x
 Ylitornion kunta

Tahot, joilta myös saatiin lausunto

MTK- Etelä-Pohjanmaa x
 MTK-Lappi x
 MTK-Etelä-Savo x
 MTK-Häme x
 MTK-Kaakkois-Suomi x
 MTK-Pohjois-Suomi x
 Suomen Ratsastajainliitto ry x
 Yksityishenkilö, joka antoi lausunnon lomittajien näkökulmasta x

Lausunnot ovat nähtävissä kokonaisuudessaan julkisessa palvelussa osoitteessa <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM059:00/2019>. Lausunnot löytyvät myös STM:n internetsivuilta Hankkeet ja säädösvalmistelu - Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö hankkeen tunnuksella STM059:00/2019.

2 Tiivistelmä

Lausunnoissa annettiin joitakin **yleisiä kommentteja** epätyytyttävästä **lausuntoajankohdasta. Maatalousyrittäjien lomituspalvelulain osalta yleisinä kommentteina** piirtyi esiin Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.:n, sen aluejärjestöjen ja Melan esitykset siitä, että lomituskäytännön uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa luovuttaisiin muista lakimuutoksista kuin vain uudistuvan EU:n valtioneuvoston edellyttämistä muutoksista. Mela koki tässä yhteydessä huolta erityisesti vanhan tietojärjestelmän uudistamistarpeiden laajuudesta ja kustannuksista. Lisäksi MTK:n mukaan maatalouden kustannuskriisitilanteesta mitään palvelujen käyttöä rajaavia tai oikeutta supistavia lainsäädäntömuutoksia ei tule tehdä. Asiakkaiden määrän vähentymisestä saatavat säästöt tulee puolestaan käyttää järjestelmän kehittämiseen. Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund koki, että lakimuutokset ovat perustelluja ja tarpeellisia. Pihvikarjaliitto toi esiin maatalouden lomituskäytännön erittäin tärkeän merkityksen ja sen, että lomituskustannukset viljelijöille eivät saisi nousta ja että lomituskäytännöllä on ollut tarpeen uudistaa ja sujuvoittaa jo pitkään, joten on hyvä, että nyt päästään eteenpäin. Maatalousyrittäjien lomituspalvelulain osalta yleisinä kommentteina peräänkuulutettiin myös lomittajien osa-aikaisuuden vähentämiseksi ja lomittajien saatavuuden turvaamiseksi tarvittavia lakimuutoksia ja muita toimenpiteitä. Asia tuli esiin muun muassa eräiden MTK:n aluejärjestöjen, Pihvikarjaliiton, Suomen Siipikarjaliiton, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n, Suomen Kuntaliiton ja usean lomituspalveluja järjestävän kunnan lausunnoissa. Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT muistutti myös lomittajien kuormituksesta ja työturvallisuudesta. Ammattiliitto Jyty ja Maatalouslomittajat ry kaipaavat edelleen lisää keinoja lomittajien osa-aikaisuuden vähentämiseksi. Maatalousyrittäjien lomituspalvelulain osalta yleisissä kommentteissa mainittiin myös yksityiset lomituspalvelut, joiden osalta Maatalouslomittajat ry ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto kommentoivat asiaa vastakkaisista näkökulmista.

Turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain osalta yleiset kommentit saatiin Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry:ltä ja Ammattiliitto Jyty:ltä. Kumpikin puolsi esitystä. **Poronhoitajien sijaisavusta annetun lain osalta yleisissä kommentteissa** piirtyi esiin se, että alan sidosryhmät kokevat epäyhtenäiseksi ja osin epätasa-arvoiseksi poronhoitajille osoitetun sijaisavun suhteessa muihin lomituskäytännöihin, mihin esitys ei toisi muutosta. Saamelaiskäräjät toi esiin yhdenvertaisuusvaltuutetulta ja tasa-arvovaltuutetulta asiasta aiemmin pyytämänsä lausunnot. Myös tasa-arvovaltuutettu viittasi aiemmin antamaansa lausuntoon. Lisäksi Saamelaiskäräjät, Suomen Porosaamelaiset ry ja SámiSoster ry lausivat saamelaisten oikeuksista ja poronhoidon ominaispiirteistä. Paliskuntain yhdistys toi puolestaan

esiin sen, että esityksellä esitettävät muutokset ovat teknisiä ja Ammattiliitto Jyty totesi puoltavansa esitystä. **Tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n osalta** MTK ja yksi sen aluejärjestöistä edellyttivät perusteluja paikallisyksikön tiedonsaannille.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelulain kommentteissa maatalouslomitusjärjestelmän asiakaspiirin laajentamista (2 §) kannatettiin ja Verohallinto ehdotti täsmennyksiä säännökseen. Hevosrajausta (2 §) vastustettiin pudokkaiden vuoksi ja hevosmääritelmän hallinnollinen taakka huolestutti. Kotieläinyksikkörajan nostamista yhdeksään yksikköön (3 §) vastustettiin pudokkaiden vuoksi, mutta yksi kunta kannatti ehdotusta lomittajien työn osa-aikaisuuden vähentämiseksi. Maatalousyrittäjien välttämättömien kotieläinten hoitotöiden viemää kolmen tunnin vähimmäistyöaika (3 §) (kokonaistyöajan vähimmäismäärä) vastustettiin pudokkaiden ja juridisen tulkinnanvaraisuuden vuoksi, mutta sitä myös kannatettiin kunnissa ja Maatalouslomittajat ry:n mukaan kolmen tunnin tulisi olla yrittäjäkohtainen lomittajien työn osa-aikaisuuden vähentämiseksi. Kotieläinten hallintoa oikeutta koskeva sääntely mietitytti lausunnonantajia ja todettiin eräs säännöksen täsmennystarve. Pää- ja sivutoimisten maatalousyrittäjien erottelusta (4 §) luopumista kannatettiin. Kannatettiin myös vuosilomaoikeuden ”periyymistä” sukupolvenvaihdoksissa koskevasta sääntelystä luopumista (4 §). Tässä yhteydessä huolestutti, otetaanko jatkajien vuosilomahakemus käsittelyyn kesken vuotta.

Sijaisavun tarvitsijan tehtävien suorittamista ”yrityksen sisäisin järjestelyin” koskevan säännöksen (5 §) tarkentamista ei kannatettu. Nykyisin asiaa ei selvitetä tarkkaan, vaan se ratkeaa hakijan selvityksen perusteella. Työkyvyttömyyden perusteella myönnettävää sijaisapua (7 §) koskevia ehdotuksia kannatettiin ja Mela esitti säännöksen täsmenmistä. Mela esitti tarkastelujaksoa erityishoitorahan perusteella myönnettävän sijaisavun (7 b §) enimmäispäivien määrän täyttymiselle. Puolustusvoimien järjestämään vapaaehtoiseen harjoitukseen tarkoitettua sijaisapua (7 f §) kannatettiin ja Mela esitti perustelujen täsmenmistä. Kuolinpesän sijaisavussa (7 h §) ja yritystoiminnan järjestelyjen sijaisavussa (7 i §) MTK ja Mela eivät kannattaneet sijaisapupäivien käytön aikajakson tiivistämistä. Säännöstä Melan vastuusta tietojärjestelmästä kannatettiin (9 §). Mela esitti erästä täsmennystä ehdollista sijaisapupäätöstä koskevaan 11 a §:än.

Palvelujen järjestämisvelvollisuuden rajaamista (14 §) vastusti MTK ja Mela ja sitä kannatti Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, Suomen Kuntaliitto, usea kunta ja Ammattiliitto Jyty ry. Suomen Siipikarjaliitto nosti tässä yhteydessä esiin alan tarpeen saada 24/7 automaation valvontaa. 16 §:ä tukeva 16 c § lomitusta edeltävät maatalousyrittäjän toimenpiteet sisältää maatalousyrittäjän veloitteen opastaa lomittaja työturvallisuuteen antamalla ohjeet työturvallisuuteen liittyvistä seikoista. Tätä vastustettiin ja kannatettiin. Velvoite pitää vuosilomapäiviä yhtä aikaa (17 a §) entistä suuremmissa maatalousyrittäjissä kirvoitti paljon kannanottoja puolesta ja vastaan eri näkökulmista. Asiakkaita edustavat tahot pääasiassa vastustivat ja kuntia edustavat tahot pääasiassa kannattivat. Ammattiliitto Jyty ry otti esille 21 §:n yhteydessä, miten valvotaan tapauksia, joissa muu kuin lomitettava henkilö irrottautuu lomituksen avulla tehtäväosuuksensa hoitamisesta.

Itse järjestettyä lomitusta koskevien ehdotusten osalta korvaustason nostoa pääosin kannatettiin, mutta Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT ja Suomen Kuntaliitto vastustivat. Kannatettiin, että korvaushakemuksen voi laittaa vireille myös yksityinen palvelun tarjoaja. Korvaushakemuksen vireillepanoajan lyhentämistä vastustettiin ja kannatettiin. Mela ei kannattanut myöhästyneiden korvaushakemusten käsitteilyyn ottamisen edellytysten tiukentamista. Mela esitti myös, että ehdollisella päätöksellä myönnetyn sijaisavun tapauksessa tulisi voida maksaa kustannuskorvaus palvelun tarjoajalle, vaikka odotettua etuuspäätöstä ei ole vielä saatu.

Ehdotettua sijaisapumaksun perustetta ja sijaisapumaksujen yksinkertaistamista kannatettiin ja Mela esitti erään täsmennyksen säännökseen (27 §). MTK ei kannattanut sellaisenaan alennettua sijaisapumaksua (27 c §) ja Mela kommentoi, että alimman maksuluokan alle ei voi maksua pienentää. MTK esitti maksutonta valvontakäyntiä ja automaation valvonnan edellyttämää varallaoloa (28 a §). Melan mukaan näiden palvelujen eritasoiset euromaksut aiheuttavat ongelman tietojärjestelmän muokkaamisessa.

Yksi kunta esitti, että perusteettoman lomituspalvelun takaisinperinnästä voisi luopua hallinnollisten kulojen vuoksi esitettyä suuremman perittävän summan tapauksessa (29 §). MTK ja Mela vastustivat takaisinperintään eräissä tapauksissa liittyvää korkoa. Toisaalta Mela piti perusteltuna, että korko liittyy esityksen mukaan vain eräisiin EU-taustaisiin tapauksiin eikä kaikkiin tapauksiin. Maksamattomista saatavista yhteisvastuussa olevia koskevan säännöksen (30 a §) selventämistä ja koko sääntelyä vastusti MTK ja Mela. Säännöksen selventämistä kannatti yksi kunta luottotappioiden vuoksi. MTK ja Mela vastustivat takaisinperinnän kohtuullistamisen edellytyksenä olevaa kaikkien yrittäjien/omistajien poikkeuksellisen heikkoa taloudellista asemaa ja katsoivat, että sosiaalinen tilanne tulisi ottaa kriteeriksi ja nykyinen sääntely ”kohtuullisuudesta” tulisi säilyttää (30 b §). Mela nosti esiin, että takaisinperinnän prosessi ja mahdolliset asianosaisasemat muuttuisivat esityksen myötä, kun kaikkien taloudellinen tilanne selvitettäisiin. Selvittäminen voisi päättyä siihen, ettei takaisinperintää kohtuullisteta, koska kaikilla ei ole poikkeuksellisen heikko taloudellinen asema.

Mela esitti korjausehdotuksia siirtymäsäännöksiin. Siirtymävaiheen hallinnollisen työn määrästä todettiin, että koska sääntely muuttuu palvelujen hakemisesta lähtien eri prosessin vaiheiden osalta, vuodesta 2023 tulee pirstaleinen. Osaan asioita sovelletaan vanhoja ja osaan uusia säännöksiä. Hallinto tekee vuosilomien osalta kaksinkertaisen työn ja samaan aikaan on menossa paikallisyksiköiden yhdistäminen. Hankerahoituksen tarve nousi esiin.

Maatalousyrittäjien lomituspalveluja koskevan valtioneuvoston asetuksen kommentteissa Suomen Hippos ry piti hyvänä, että yksi hevonen on yksi yksikkö. Maatalouslomittajat ry esitti ternimaitoa juoville vasikoille omaa yksikköä. Yksityishenkilö, joka antoi lausunnon lomittajien näkökulmasta, katsoi, että uusi kotieläinyksikkö kiristää lomittajien työaikoja eikä huomioi työn kuormittavuutta. Mela esitti lisäystä 4 §:än.

Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry puolsi esitystä eikä esittänyt **kommentteja turkistuottajien lomituspalveluista annetusta laista**. Verohallinnon ja Melan kommentit maatalousyrittäjien laista koskivat monessa asiassa myös turkistuottajien lakia. Lisäksi Mela kommentoi eri näkökulmista ehdotettua sääntelykokonaisuutta kunnan velvollisuudesta palauttaa perusteeton valtionkorvaus. Mela ei pitänyt tarkoituksenmukaisena, että sääntely olisi erilaista kuin maatalousyrittäjien lomituspalvelulaissa jo heti vuodesta 2023 lukien ja kannatti maatalouslomituksen kanssa samanlaisia säännöksiä.

Poronhoitajien sijaisavusta annettua lakia koskevissa kommentteissa Suomen porosaamelaiset ry katsoi, että yritystä koskevat maininnat lain alussa ovat tarpeettomia ja esitti SámiSoster ry:n kanssa huomion poronhoitotöistä. Paliskuntain yhdistys näki hyvänä muutoksena sen, että korvaushakemuksen voisi jatkossa tehdä myös sijaisaputyön tekijä. Sijaisapukorvauksen sähköistä hakemista tulee jatkossa kehittää edelleen. Verohallinnon ja Melan kommentit maatalousyrittäjien laista koskivat myös poronhoitajien lakia.

Lisäksi lausunnoissa oli maatalousyrittäjien lomituserjestelmän osalta useita kommentteja **asioista, jotka sisältyisivät vasta kokonaisuudistuksen toiseen vaiheeseen. Maatalousyrittäjien lomituserjestelmän ja poronhoitajien sijaisapujärjestelmän osalta esitettiin myös kommentteja asioista, jotka jäisivät kokonaisuudistuksen (ensimmäisen ja toisen vaiheen) ulkopuolelle.**

3 Yleiset kommentit lausuntoajankohdasta

MTK Keskusliitto: Lomituserjestelmän uudistuksen ensimmäisen vaiheen esitys on laaja ja esitykselle olisi tarvittu riittävän pitkä lausuntoaika. Toisen vaiheen uudistaminen tulee tehdä suunnitellusti kokonaisuudistuksena, jolloin varataan riittävä aika kuulemisiin. Se tuottaa vuorovaikutteisuuden, mikä lain-säädäntöprosessissa on kuulemisen tarkoitus. Hyvään lainsäädäntötapaan kuuluu, että lausunnon varataan aikaa riittävästi, kesälomakausi huomioiden. Muille kuin välttämättömille uudistuksille tulisi varata riittävästi aikaa valmisteluun ja kuulemiseen.

MTK-Häme: Lausuntojen antamiseen on jätetty varsin lyhyt aika, joka vieläpä ajoittui keskeiseen lomakauteen heinäkuulle. Tämä on oikeusturvaa loukkaava puute, kun huomioidaan lakipaketin huomattava laajuus ja välittömät vaikutukset elinkeinoon.

MTK Pohjois-Suomi: Hallituksen esitys muutoksista on laaja kokonaisuus, jonka vuoksi annettu lausuntoaikataulu oli liian lyhyt esityksen perusteelliseen läpikäyntiin ja kommentointiin. Toiseen vaiheeseen on varattava riittävän pitkä lausuntoaika. Pidempää lausuntoaikaa voidaan pitää myös kotieläinyrittäjien oikeusturvakysymyksenä, jotta lopulliseen esitykseen saadaan kaikkien osapuolten kommentit.

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT: Koska annettu lausuntoaika on kohtuuttoman lyhyt ja ajoittuu kesäloma-aikaan, KT varaa tilaisuuden tarkentaa lausuntoaan myöhemmin elokuun aikana.

Suomen Kuntaliitto: Annettu lausuntoaika on kohtuuttoman lyhyt ja ajoittuu kesäloma-aikaan eikä mahdollista Kuntaliiton jäsenkuntien, erityisesti lomituspalveluiden paikallisyksiköiden, kuulemista lausunnon laatimista varten. Tämän vuoksi Kuntaliitto tulee täydentämään lausuntoaan elokuun aikana.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Lausuntoaika on lyhyt ja ajoittuu kesäloma-aikaan ja lausunnon valmistelu on ollut vaikea järjestää. Valmistelua olisi ollut hyvä tehdä yhteistyössä lomituserganisaation eri roolitusten näkökulmasta, mutta tämä ei kuitenkaan ajankohdan vuoksi ollut mahdollista.

Saamelaiskäräjät: Saamelaiskäräjille annettu aika lausunnon antamiselle oli todella lyhyt huomioiden erityisesti lausuntoajan sijoittumisen kesälomakaudelle (27.6.-2.8.2022). Saamelaiskäräjät pyysi lausunnonle lisäaikaa sähköpostitse 29.6.2022 ja lisäaikaa myönnettiin 3.8.2022 asti.

Paliskuntain yhdistys: Vaikka lausunnolla olevassa lakipaketissa esitetyt muutokset ovat pääsääntöisesti teknisiä, näin laajan lakipaketin laittaminen lausunnonle Suomessa yleisen kesälomakuukauden eli heinäkuun ajaksi on huonoa hallintoa. Varsinkin pienten toimijoiden on vaikea reagoida loma-ajalle tulevaan lyhyehköön lausuntoaikaan riittävän kattavasti.

Oikeusministeriö: Lausuntoaika kohdistuu lomakauteen. Esitysluonnos on myös varsin laaja. Näistä syistä oikeusministeriöllä ei ole mahdollisuutta lausua.

4 Kokonaisuudistuksen ensimmäiseen vaiheeseen sisältyvät asiat

4.1 Yleiset kommentit maatalousyrittäjien lomituspäalvelulaista

MTK Keskusliitto: Pitää tärkeänä, että lomitusalainsäädäntöä uudistetaan. Uudistuksen ensimmäisen vaiheen tavoitteena on toteuttaa ne muutostarpeet, jotka liittyvät 2023 uudistuvaan EU:n maatalousalan valtioneukisäätelyyn. Lainsäädäntöaineisto on kuitenkin mittava, yli 200 sivua, ja sisältää välttämättömien muutosten lisäksi lukuisan määrän säädösehdotuksia, sisältäen muutoksia niin palvelun käyttäjien kuin toimeenpanon kannalta. Muutokset on myös suunniteltu tulemaan voimaan kesken vuoden 2023. MTK katsoo ja pitää tärkeänä, että uudistamisessa edetään alkuperäisen lainsäädäntösuunnitelman mukaan ja ensimmäisessä vaiheessa **toteutetaan vain välttämättömät EU:n maatalousalan valtioneukien suuntaviivojen edellyttämät muutokset.** Ensimmäisessä vaiheessa tulisi tuoda YEL-vakuutetut ruuantuottajat lomituspäalvelujen piiriin. Kokonaisuudistus tulee tehdä suunnitellusti toisessa vaiheessa ja niin että uudistamiseen kuulemisineen varataan riittävä aika, hyvän lainsäädäntötavan mukaisesti.

Lomituspäalvelut ovat ruuantuottajille tärkeä työhyvinvointipäalvelu ja osa suomalaisten huoltovarmuuden turvaamista ja ruokaturvan toteutumista. Lomituspäalveluilla on ruuantuottajien työkykyä ylläpitävän tehtävän lisäksi myös sosiaaliturvan toteutumisen ja työurien pidentämisen tavoitteet. Kotieläintuotantoa harjoittavilla mautiloilla on merkittävä rooli ruokaturvan toteuttamisessa. Tuotantopanosten hintojen nousu on nostanut mautilojen kiertotalouden merkityksen esiin niin energian kuin ravinteiden osalta. Ko-

tieläintuotantoa harjoittavilla maatiloilla on luonnon monimuotoisuutta edistävä rooli, etenkin laidun-
miseen perustuvilla maatiloilla. Energian, lannoitteiden ja rehujen hintojen raju nousu on ajanut monet
maatilat vaikeaan tilanteeseen ja osan lopettamisuhan alle. MTK:n maatalousyrittäjille teettämien, juuri
valmistuneiden kyselytutkimusten mukaan maatilojen lopettamistahti on joillakin tuotannonaloilla niin
kova, ettei kotimaista kysyntää vastaavaa tuotantoa ei pystytäkään jatkossa turvaamaan, jos nämä lopettamis-
suunnitelmat toteutuu. Samaan aikaan ruokakriisi vaikeuttaa ruuan saatavuutta maailmalla.

Niitä **muutosesityksiä, joita** esityksessä **perustellaan lomituspalvelujen kustannusten madalta-
miseksi, ei ole tässä tilanteessa valtioneuvostollisista syistä tarpeen tehdä. Kustannukset lomitus-
palvelujen osalta tulevat alenemaan kotieläintilojen lopettamisen myötä.** Myöskään sellaisia **palve-
lujen käyttöä rajaavia tai oikeutta supistavia lainsäädäntömuutoksia**, joita muutosesitykseen sisäl-
tyy, ei MTK:n mukaan **tulisi tässä tilanteessa tehdä.** Tällaiset muutokset voivat toimia tuotannon lopet-
tamisen ajureina. Maatiloilla ruuantuottajat tarvitsevat tässä tilanteessa positiivista ja kannustavaa viestiä,
ei etuuksien tai oikeuksien rajaamista ja supistamista.

MTK-Etelä-Savo: Yhtyy MTK keskusliiton lausuntoon ja erityisesti korostaa sitä, että toteutetaan vain **ai-
van välttämättömät EU:n maatalousalan valtiontukien suuntaviivojen vaatimat muutokset.** Niiden-
kin osalta Suomen on pidettävä tiukasti kiinni omista tarpeistaan eikä hyväksyä kaikkia EU:n esittämiä nä-
kemyksiä varsinkin, kun ne ovat suomalaisen maatalouden ja ruuan tuottamisen vastaisia. Se, että EU vaa-
tii jotakin ei aina tarkoita sitä, että vaatimus on perusteltu, oikeudenmukainen tai varsinkaan millään
muotoa hyväksyttävä.

Lomituspalvelulain tärkein tavoite on turvata toimivat lomitus- ja sijaisapupalvelut maatalousyrittäjille.
Tämä tarkoittaa, **ettei nykyistä lomitusjärjestelmää heikennetä millään muotoa ja nykyisessä lain-
säädännössä olevat ongelmat ja epäkohdat korjataan.** Kyseessä on osa suomalaista sosiaaliturvaa.
Suomalainen maatalouslomitusjärjestelmä varmistaa niin tuottajien kuin myös tuotantoeläinten hyvin-
vointia. Lomitusjärjestelmä on ainoa väline taata maatalousyrittäjille edes likimain muita vastaava sosiaa-
liturva mm. perhevapaiden ja sairaustapausten osalta.

Lomituspalvelulain merkitys korostuu koronapandemian ja Venäjän sotatoimien myötä, jotka ovat vie-
neet koko maailman **ruokakriisiin.** Tässä maailmantilanteessa jokaisen maan on huolehditava omasta
ruokaturvastaan ja huoltovarmuudesta ja siinä keskeisessä roolissa on **kotieläintuotannon säilyttä-
minen koko maassa.** Erityisen tärkeää tämä on Itä- ja Kaakkois-Suomessa, jossa valtaosa peltomaasta so-
veltuu vain kotieläintuotantoon ja siihen liittyvään nurmi- ja muiden rehukasvien tuotantoon. Kotieläin-
tuotanto ylläpitää luonnon monimuotoisuutta ja kaiken kaikkiaan Itä- ja Kaakkois-Suomen maaseudun ja
maakuntien elinvoimaisuutta. Maatalouden eli **ruuan tuottamisen kustannukset ovat nousseet rajusti**
viimeksi kuluneen vuoden aikana. Jo tätä ennen koko 2000-luvun ajan maatalouden kannattavuus on
heikentynyt. Myös tämä on **otettava huomioon lomituspalvelulakia uudistettaessa siten, ettei siitä**
aiheudu ruuan tuottajille mitään lisäkustannuksia. Tässä tilanteessa **lomituspalvelulain uudistami-
sen päätavoite ja käytännössä ainoa tavoite tulee olla lomituspalvelujen turvaaminen ja kattava**
saatavuus koko maassa. Se on myös tärkeä positiivinen viesti maatalousyrittäjille tilanteessa, jossa mo-
net erilaisten tutkimustenkin valossa kärsivät väsymyksestä ja heikentyneestä työkunnosta. **Säästöjä** voi-
daan tarkastella sitten, jos maatalouden ja maailman tilanne muuttuu suotuisampaan suuntaan.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Esitys lomituspalvelulain muutoksista on iso kokonaisuus. Lomituspalvelulain
uudistuksen ensimmäisen vaiheen tarkoituksena oli muuttaa lakia EU:n maatalousalan valtiontukisäate-
lyn johdosta. Nyt lakimuutokseen on myös sisällytetty useita ehdotuksia, jotka vaikuttavat niin palvelun
käyttäjiiin kuin tarjoajiinkin. Ehdotettujen lakimuutosten alkaminen kesken vuotta 2023 toisi suuria haas-
teita lomituspalveluyksiköille. Lomituspalvelulain uudistuksessa tulee edetä alkuperäisen suunnitelman
mukaisesti ja **toteuttaa ensimmäisessä vaiheessa vain EU:n vaatimat välttämättömät muutokset.**
Toisen vaiheen uudistuksille tulee varata riittävä valmistelu-aika.

MTK-Lappi: Lomituslainsäädäntö tarvitsee uudistamista. Ongelmallista on, että ensimmäisen vaiheen lakiuudistukseen on sisällytetty alkuperäisen suunnitelman mukaisten **valtiontukisääntelyn edellyttämien muutostarpeiden** lisäksi myös muutoksia niin palvelun käyttäjiä kuin toimeenpanoakin koskien. Lakiuudistuksen tulisi edetä alkuperäisen suunnitelman mukaisesti kaksivaiheisena ja niin, että valmistelu sisältää myös asianmukaiset kuulemiset sekä riittävät lausuntoaajat.

MTK-Häme: Maatalouslomitus on kotieläinyrittäjälle aivan keskeinen hyvinvointipalvelu ja sosiaaliturvan tärkeä osa. Lomituspalvelut ovat myös osa huoltovarmuutta. Lausuu kiitoksensa sosiaali- ja terveystieteille ja muille lomituspalvelua ylläpitäville tahoille ja kannustaa hyvään työhön.

Keskeinen ajuri lomituspalvelulain ensimmäisen vaiheen lakipaketin aikaansaamiseen on ollut EU:n valtiontukisääntöjen suuntaviivojen vaatimat muutokset. Komissio ei olisi päätenyt vaatimaan tiettyjä muutoksia, jollei Suomi olisi itse kysynyt asiasta. Samoin eräissä muissa jäsenvaltioissa esimerkiksi sijaisapuun liittyvät säännöt ovat yrittäjälle suosiollisemmat kuin nyt lausunnolla oleva lakipaketti mahdollistaa. Haluaa rohkaista eri ministeriöitä pitämään kiinni yrittäjien eduista ja luottamaan siihen, että EU-koneisto kyllä puuttuu tarvittaessa Suomen lainsäädäntöön oma-aloitteisesti. Edellyttää, että **vain kaikkein välttämättömimmät EU:n valtiontukisääntöihin liittyvät lainkohdat** jätetään jäljelle tähän lakipakettiin ja kaikki muu siirretään lakiuudistuksen 2-vaiheen yhteyteen. Tämä mahdollistaa myös ministeriölle riittävän ajan budjettilain muutokseen. Nythän aika olisi erittäin lyhyt, ja sekin osaltaan vaarantaisi oikeusturvaa. Nyt on ilmeisenä vaarana, että lausunnoissa esitetyt korjausehdotuksia ei juurikaan voida huomioida. Viittaa lakipaketin yksityiskohtiin liittyvissä asioissa MTK:n keskusliiton lausuntoon.

MTK-Kaakkois-Suomi: Pitää lomituslainsäädännön uudistamista tärkeänä. Pitää kuitenkin myös tärkeänä, että lomituspalvelulain uudistamisessa edetään alkuperäisen lainsäädäntösuunnitelman mukaan ja ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan **vain välttämättömät EU:n maatalousalan valtiontukien suuntaviivojen edellyttämät muutokset**. Toisen vaiheen uudistaminen tulee tehdä suunnitellusti kokonaisuudistuksena ja kuulemisiin on varattava riittävän pitkä aika vuorovaikutteisen yhteistyön takaamiseksi.

Kotieläintuotanto elää ajassa, muuntuu ja kehittyy. Kannattavalla kotieläintuotannolla on tärkeä rooli huoltovarmuuden ja ruokaturvan takaajana. Lomitusjärjestelmän kehittäminen nykyajan vaatimuksia vastaavaksi on ensiarvoisen tärkeää. **Lomitusjärjestelmän kehittämisen päätavoitteena tulee olla kotieläintuottajien työssäjaksamisen tukeminen ja tuotannon jatkuvuuden varmistaminen. Lomittajien osalta tärkeitä tavoitteita tulee olla kokoaikaisen työn tavoittelu, korkeatasoisen ammattitaidon ylläpito ja alan houkuttelevuuden lisääminen. Näistä lähtökohdista edeten tulee lainsäädäntöä kehittää.**

MTK-Pohjois-Suomi: Yhtyy MTK keskusliiton lausuntoon. Pitää tärkeänä, että lomituspalveluja koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan. Katsoo, että uudistuksessa pitää edetä alkuperäisen suunnitelman mukaisesti ja käsitellä ensimmäisessä vaiheessa **vain välttämättömät EU:n maatalousalan valtiontukien suuntaviivojen edellyttämät muutokset**. Toiseen vaiheeseen on sitten varattava riittävän pitkä lausuntoaika. Säästöjen voimaantulo kesken vuotta on myös ongelmallinen niin hallinnolle kuin yrittäjillekin, joka välitetään alkuperäisessä suunnitelmassa pitäytymällä.

Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund: Ehdotetut lakimuutokset ovat perusteltuja ja tarpeellisia.

Pihvikarjaliitto: Lomitusjärjestelmä on **erittäin merkityksellinen viljelijöiden jaksamisen kannalta**. Osaltaan se varmistaa alan jatkuvuuden ja vaikuttaa siten myös **kotimaiseen elintarviketuotantoon ja huoltovarmuuteen**. Maatalouden lomitusjärjestelmää on ollut **tarpeen uudistaa ja sujuvoittaa** jo pitkään, joten kiittää ministeriötä siitä, että asiassa nyt päästään eteenpäin.

Viljelijöiden näkökulmasta lomitukseen on liittynyt **huomattavaa vaikeutta saada ammattitaitoisia lomittajia**, ja lisäksi on **ilmennyt hallinnollisia eroja eri puolilla maata, minkä vuoksi viljelijöiden yhdenvertaisuus ei ole toteutunut**: mikä on sopinut jollekin paikallisyksikölle, ei ole onnistunut toisessa. Kirjavaa käytäntöä on esiintynyt muun muassa siinä, **mitkä työt kuuluvat lomittajan tehtäviksi ja kuka saa toimia lomittajana. Lomituslaki on ollut paikoin vaikeaselkoinen**, joten toivoo uuden lainsäädännön tuovan parannuksia nykyisiin ongelmiin.

Ymmärtää muutostarpeen myös lomittajien näkökulmasta. Alan vetovoimaa tulisi edistää ja koulutusta parantaa, jotta lomittajalla olisi valmiudet ja motivaatio tarttua toimeen mitä moninaisimmilla työvälineillä ja pysyä tilojen kehityksessä mukana. Lomitustyön raskautta lisää työn osa-aikaisuus ja pirstoutunut työaika.

Lomituspalveluiden kustannukset viljelijöille eivät saisi nousta. Maataloustuotannon nykyinen vaikea kannattavuustilanne yhdistettynä tulevaisuutta koskevaan epävarmuuteen kuormittaa viljelijöitä, ja tarve osaavalle lomituspalvelulle on ehkä suurempi kuin milloinkaan aiemmin.

Lomituspalvelulain uudistaminen kaksivaiheisena on hallinnon näkökulmasta epäilemättä tarpeellinen toimenpide, mutta toisaalta se **hämärtää kotieläintuottajien ymmärrystä siitä, mistä asioista säädetään missäkin vaiheessa.** Mikäli vuoteen 2026 mennessä valmistellaan kotieläintuottajille erillinen lomituspalvelulaki, jää epäselväksi, missä määrin nyt lausunnolla olevia kohtia käsitellään uudelleen ja miltä osin tulisi jo nyt pystyä hahmottamaan tulevia lainkohtia.

Suomen Siipikarjaliitto: Kannattaa esityksen tavoitteita. Laadukas lomituspalvelu tukee maatalousyritysten toimintaedellytyksiä tukien **tuottajien hyvinvointia ja työssä jaksamista.** Onnistuessaan lomituspalvelu edistää **huoltovarmuutta ja ruokaturvallisuutta. Kannattaa keinoja, joilla parannetaan lomitusalan houkuttelevuutta, lomittajien taloudellista toimeentuloa ja työhön sitoutumista.** Työssä jaksamisen ja työhyvinvoinnin huomioiva työvuorosunnittelu ja mahdollisuus työskennellä täysiaikaisesti ovat merkittäviä asioita, jotta alalle saadaan osaavia ja sitoutuneita lomittajia. Osaavat lomittajat ovat edellytys, jotta lomituspalvelu pystyy vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin.

Mela: Toteaa, että **1. vaiheen lomitusuudistusta on käsitelty Melassa toimivassa lomitusasioiden seurantaryhmässä, jossa ovat mukana kaikki keskeiset lomitusjärjestelmän toimeenpanoon liittyvät sidosryhmätahot. Tämä on mahdollistanut sen, että lomitusjärjestelmään liittyvät sidosryhmät ovat voineet kokouksissa tuoda esiin näkemyksiään ehdotetuista muutoksista. Myös Mela on näin tehnyt.** Keskustelu on ollut hedelmällistä ja rakentavaa ja lisännyt ymmärrystä esitettävistä muutoksista ja niiden taustoista. Esitys sisältää joiltain osin, erityisesti työkyvyttömyyssijaisavun osalta, parannuksia lomituspalvelujen käyttäjille. Lomituspalvelujen piiriin pääsemiselle asetettuja edellytyksiä on eräiltä osin tiukennettu ja nämä muutokset vaikuttavat keskeisesti lomituspalvelujen käyttäjiin ja aiheuttavat myös uudenlaista hallinnollista työtä lomitukseen paikallisyksiköille. **Seurantaryhmässä tehdyn valmistelun jälkeen esitykseen jäi asioita, jotka Melan käsityksen mukaan ovat toimeenpanon kannalta niin keskeisiä, että tuomme ne lausuntokierroksella nyt uudelleen esiin ja harkittavaksi.** (Lausunnossa on tarkemmat asiakohdat kommentit ja yhteenveto ranskalaisin viivoin.)

Painottaa lausunnossaan toimeenpanonäkökulmaa. Osin ehdotettavat muutokset johtuvat EU-lainsäädännöstä, mutta lakiesitys sisältää paljon muitakin muutosehdotuksia ja on laajentunut sisällöllisesti yli 200- sivuiseksi lakipaketiksi. Lakiesitys on sinänsä hyvin kirjoitettu ja huolellisesti laadittu. **Lakiehdotuksen aikataulu on kuitenkin tiukka ja asettaa Melalle valtakunnallisen tietojärjestelmän toimeenpanijana valtavasti haasteita** toteuttaa kaikki muutokset.

Lakiin on tehty useita **teknisluonteisia käsitteistöön, kirjoitusasuun sekä pykälänumerointiin liittyviä muutoksia**, jotka tulevat aiheuttamaan **paljon muutostarpeita Melan ylläpitämään lomitusnettietojärjestelmään ja olemassa oleviin päätöspohjiin.** Lomitusasetuksessa olleiden säännösten sanamuotoa on muutettu ja sääntely osin nostettu lain tasolle. Lain voimaantuloajankohta huomioon ottaen,

onko välttämätöntä tehdä tässä lakiesityksessä teknisluonteisia ja pykälänumerointiin liittyviä muutoksia, kun lakiin ollaan kuitenkin tekemässä laajempaa kokonaisuudistusta vuonna 2026. Edellä mainittujen teknisluonteisten muutosten lisäksi **kotieläinyksiköiden määräytymistä ja eri hintaisia valvontakäyntejä koskevat muutokset** tulevat aiheuttamaan **suurta muutostarvetta nykyiseen tietojärjestelmään.**

Muutoksista aiheutuu toimeenpanokustannuksia varsin lyhytaikaiseen tarpeeseen, koska kokonaisuudistus ja uusi tietojärjestelmä ovat kuitenkin tulossa muutaman vuoden sisällä. Alkuperäisenä ajatuksena vuoden 2023 lainmuutoksille oli kuitenkin **toteuttaa vain välttämättömiksi katsotut EU-lainsäädännöstä johtuvat muutokset.** Mela esittää harkittavaksi, että edellä selostetut **muutokset toteutettaisiin vasta** syksyllä 2022 annettavassa esityksessä lomitusjärjestelmään vuodesta 2026 lukien tulevista muutoksista, **jolloin lainsäädäntö on tarkoitus kirjoittaa kokonaan uudelleen.** Tämä vähentäisi selkeästi nykyiseen tietojärjestelmään kohdistuvaa muutostarvetta.

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT: Pitää tärkeänä lähtökohtana sitä, että yrittäjän tarpeiden ja lomittajan työajan yhteensovittamista tarkastellaan kokonaisuudistuksen yhteydessä siten, että lomittajan työn osa-aikaisuutta pystyttäisiin vähentämään. **Jos lomituslainsäädäntö tukee työnantajan mahdollisuutta teettää kokoaikatyötä, palvelun tarjoajalla on paremmat mahdollisuudet rekrytoida ja sitouttaa ammattitaitoista työvoimaa.**

Lomituslainsäädäntöä uudistettaessa on huomioitava, että sekä työlainsäädäntö (esimerkiksi työaikalaki) **että sovellettava virka- ja työehtosopimus tosiasiallisesti mahdollistavat työn teettämisen. Lomituslainsäädäntöön liittyvät oikeudet tulisi säädellä siten, että työnantaja voi teettää työt työlainsäädäntöä ja työ- ja virkaehtosopimuksia noudattaen.** Esimerkiksi työnantajan tulee voida suunnitella työvuorot etukäteen työlainsäädännön ja työ- ja virkaehtosopimusten edellyttämällä tavalla. **Yrittäjien oikeuksia koskevan lainsäädännön tulee tukea työnantajan mahdollisuutta tarjota kokoaikatyötä.**

Lomituslainsäädäntöä uudistettaessa **on tärkeää, että lomitustyön kuormittavuuteen** esimerkiksi työaikojen suhteen **sekä työturvallisuuteen kiinnitetään riittävästi huomiota.** Näillä on merkitys niin lomitustyön vetovoimaan kuin aiheutuviin kustannuksiin.

Julkisen talouden tilanne huomioon ottaen **lomituslainsäädännön uudistaminen ei** esimerkiksi sen seurauksena, että palveluja laajennetaan koskemaan myös sivutoimisia maatalousyrittäjiä, **saa aiheuttaa kunnille kasvavia kustannuksia.** Lisäksi on **tärkeää huolehtia tarvittavien uusien sähköisten tietojärjestelmien (lomitusnetti, työaikajärjestelmät) rahoituksesta.**

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy täysin Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:n lausuntoon.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Odottaa, että lakiesityksellä edistettäisiin **maatalouslomittajien työsuhteiden täysiaikaisuutta ja ammatista saatavaa toimeentuloa,** jotta maatalouslomittajat jaksaisivat tehdä vaativaa työtään. Jos ammatti tuo toimeentulon, sen on mahdollista kiinnostaa alaa harkitsevia ja jo työssä olevia jatkamaan ammatissaan. **Laadukkaat lomituspalvelut, maaseudun elinvoima, ruokaketju ja huoltovarmuus** ovat keskiössä toiminnassamme. Näiden on mahdollisuus toteutua, jos on palvelun toteuttajia. Lakiuudistuksen ensimmäisen vaiheen tavoitteista osittainen lomituspalvelulakien yhdenmukaistaminen ja vuoden 2023 uudistuvaan Euroopan unionin maatalousalan valtioneuvoston sääntelyyn liittyvät seikat ovat tärkeitä nekin, mutta **työvoimaresurssi on ensisijainen tavoite.**

Ylä-Savon lomituspalvelut: Kokonaisuutena **lakipaketti on lomitushallinnon sekä maatalouslomittajien kannalta toimintoja selkeyttävä. Lisäksi lakimuutokset tuovat maatalousyrittäjille tasapuolisuutta lomituspalvelujen saantiin.** Painottaa, että lomituspalvelujen järjestäminen edellyttää, että on käytettävissä riittävästi ammattitaitoista työvoimaa. Tämän vuoksi **lakia tulisi edelleen kehittää** siihen suuntaan, että **maatalouslomittajan työ olisi houkutteleva ammatti.** Pitkät työmatkat ja kaksiosainen

työpäivä ovat suuria haasteita tulevaisuudessakin. **Kaikki toimenpiteet, joilla näihin voisi vaikuttaa, pitäisi ottaa käyttöön.** Antaa esimerkkejä toimenpiteistä (katso luvuista 5.1. ja 6.1.)

Keuruun lomituspalvelut: Maatalousyrittäjien **lomituslaki ei enää vastaa** maatalouden rakennemuutoksen aiheuttamiin **palvelutarpeen muutoksiin, eikä** lomituspalveluissa käytettävä **tietojärjestelmä vastaa lomituslain soveltamisen ja hallinnollisen työn sujuvuuden tarpeisiin. Toteaa uudistuksen olevan tarpeellinen ja suhtautuu esitettyihin muutoksiin myönteisesti.** Toteaa myös, että lomittajien työssäkäyntialueet ovat laajentuneet ja kaksiosainen päivä pitkin työmatkoineen haastaa kustannustehokkuutta sekä lomittajien työssäjaksamista ja toimeentuloa. **Vaikka lomituslainsäädännön uudistamisen tavoitteena on vähentää lomittajien työn osa-aikaisuutta ja ehdotetut lakimuutokset edesauttavat tavoitteiden toteutumista, eivät ehdotetut muutokset yksinään riitä ratkaisemaan asiaa.**

Vehmaan lomituspalvelut: Maatalouslomitus on merkittävä osa maatalousyrittäjän **sosiaaliturvaa sekä kotimaista ruokahuoltoa.** Tässä maailmantilanteessa **ruoan tuottaminen on noussut ykkösprioriteetiksi.**

Ammattiliitto Jyty: Lakimuutosehdotukset ovat pääosin hyvät ja tarpeelliset. Muutosesitykset **eivät kuitenkaan riittävästi huomioi lomittajien osa-aikaisuuden syitä ja pyri poistamaan niitä.**

Maatalouslomittajat ry: Vakituudessa työsuhteessa olevista maatalouslomittajista on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen mukaan osa-aikaisessa työsuhteessa melkein 70 %. **Lomituspalveluilla tulisi ponnella kaammin pyrkiä takaamaan maatalouslomittajalle täysi työaika.** Paikallisyksiköt kamppailevat tänä päivänä **työntekijäpulan** kanssa. **Maatalouslomittajan ammatti ei kiinnosta** maatalousalan työntekijöitä kaksiosaisen päivän, pitkien matkojen, lyhyiden työpäivien sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen vaikeuksien takia. Lomituslainsäädännön **uudistuksilla pyritään suuntaamaan lomitusta itsejärjestetyn lomituksen suuntaan.** Näkee tässä **epätasa-arvoa** maatalousyrittäjien lomituksen toteutumisen välillä. Ne ei niin mukavat ja vaikeat maatalousyritykset jäävät kunnallisen lomituksen hoidettavaksi. Tämä vähentää kunnallisen työn houkuttavuutta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto: Suhtautuu myönteisesti esityksessä ehdotettuihin **toimenpiteisiin, joiden avulla pyritään yksityisten lomituspalveluyritysten toimintaedellytysten parantamiseen.**

4.2 Yleiset kommentit turkistuottajien lomituspalveluista annetusta laista

Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry: Puoltaa esitystä turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta.

Ammattiliitto Jyty ry: Puoltaa esitystä turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta.

4.3 Yleiset kommentit poronhoitajien sijaisavusta annetusta laista

Saamelaiskäräjät: Poronhoitajien sijaisapulain muuttamisesta järjestettiin saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut Saamelaiskäräjien ja sosiaali- ja terveysministeriön kesken 16.6.2022. Neuvotteluihin osallistui Melan edustajia. Saamelaiskäräjät on toimittanut sosiaali- ja terveysministeriöön **29.5.2020 Saamelaiskäräjien esityksen poronhoitajien sijaisavun kehittämiseksi, joka on lausunnon liitteenä.**

Saamelaiskäräjät on pyytänyt 9.3.2021 **yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutetuilta lausunnot poronhoitajien syrjinnästä sekä naisten ja miesten välisestä epätasa-arvosta sijaisapujärjestelmässä.** Yhdenvertaisuusvaltuutettu antoi asiasta lausuntonsa 24.6.2021 (VVTDno-2021-280) ja tasa-arvovaltuutettu 18.3.2021 (Dnro TAS/134/2021). Yhdenvertaisuusvaltuutettu totesi lausunnossaan mm. että "poronhoitajien sijaisavun suppeudesta verrattuna maatalousyrittäjien mahdollisuuksiin saada sijaisapua **syntyy olettaa yhdenvertaisuuslain kieltämästä välittömästä syrjinnästä.**" Yhdenvertaisuusvaltuutettu

korosti lausunnossaan Suomen perustuslain 17 §:n turvaamaa **oikeutta saamelaisille alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan** sekä nosti esille YK:n kansalaisyhteiskunta- ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 27 artiklan, jonka **mukaan kansallisiin vähemmistöihin, ml. alkuperäiskansoihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään**. Lisäksi yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunnossa muistutettiin, että ”perustuslain 22 §:n mukaan **julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisen**”.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi lomituslainsäädännön kokonaisuudistuksesta on maininta sekä yhdenvertaisuusvaltuutetun että tasa-arvovaltuutetun lausunnoista. Luonnoksessa kuitenkin todetaan, että ”nyt esitettävän hallituksen esityksen myötä maatalousyrittäjien lomituspalveluja lisättäisiin entisestään jossain määrin, mutta turkistuottajien ja poronhoitajien palveluja ei esitetä lisättäväksi, koska niihin ei ole esitetty rahoitusta. Näin ollen **oikeustila, johon yhdenvertaisuusvaltuutettu kiinnitti huomiota, ei muuttuisi tämän esityksen myötä.**” **Sosiaali- ja terveysministeriö on alkanut laatia selvitystä** tasa-arvovaltuutetun ja yhdenvertaisuusvaltuutetun lausuntojen johdosta, ja asiaan kerrotaan palattavan tulevaisuudessa.

Saamelaiskäräjät on erittäin pettynyt, ettei lausunnolla olevan esityksen muutoksissa ole huomioitu saamelaiskäräjien aiempia esityksiä poronhoitajien sijaisavun kehittämiseksi **eikä yhdenvertaisuus- eikä tasa-arvovaltuutetun lausuntoja**. Ei myöskään näe, että rahoituksen puute olisi perusteltu syy olla korjaamatta nykyistä tilannetta, jossa poronhoitajiin kohdistuu välitöntä syrjintää verrattaessa maatalousyrittäjien mahdollisuuksiin saada sijaisapua, ja joka vaikuttaa negatiivisesti saamelaisten perusoikeuksien toteutumiseen. Saamelaiskäräjät on saattanut laissa olevia ongelmakohtia sosiaali- ja terveysministeriön tietoon jo esimerkiksi vuonna 2017 antamassaan lausunnossaan koskien hallituksen esitysluonnosta lomitusjärjestelmien uudistusta koskevaiksi lainsäädännöksi. Esityksen taustalla on mm. pääministeri Marinin hallitusohjelma, jonka mukaan lomituslaki uudistetaan. Muistuttaa, että Marinin hallitusohjelmassa on kirjaus myös porotalouden kehittymisen edistämisestä kannattavana, kestäväenä ja kulttuurisesti merkittävänä elinkeinona.

Saamelaisilla on **Suomen perustuslain (731/1999) 17.3 §:n** mukaan oikeus alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten perinteiset elinkeinot mm. **poronhoito ja sen nykyaikaiset harjoittamismuodot kuuluvat perustuslain turvaaman saamelaisten kulttuurinsuojan piiriin. Poronhoito on saamelaisille ennen kaikkea kulttuurinen elinkeino**, joka on erottamattomasti sidoksissa saamen kielisiin, saamelaisen kulttuurin ylläpitämiseen sekä saamelaisten perinteiseen tietoon. Poronhoidolla on myös tärkeä merkitys kielen, kulttuurin ja perinteisen tiedon siirtämisessä tuleville sukupolville. Saamelaiskulttuurilla on ylisukupolvinen luonne eli saamelaisilla on oikeus harjoittaa kulttuuriaan tässä ajassa ja oikeus siirtää se tuleville sukupolville lain ja julkisen vallan suojaamana. Alkuperäiskansojen oikeudet ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan on suojattu myös kansainvälisen oikeuden instrumentein.

Poronhoito on täysipäiväistä työtä henkilölle, joka harjoittaa sitä päätoimisesti. Saamelaisten kotiseutualueella poronhoitoa harjoitetaan pääosin päätoimisesti. Saamelainen poronhoito perustuu perinteisesti siida-järjestelmään (sis. tokkakunnat), jossa poroja paimennetaan, jotta ne saataisiin pysymään aina vuodenaikaan nähden oikeilla alueilla. Käytännössä paimennus tarkoittaa liikkumista luonnossa eri kulkuneuvoilla vaihtelevissa sää-, lumi- ja luonnonolosuhteissa ja työ on fyysisesti kuormittavaa. Paimentamisen lisäksi poronhoitoon kuuluvat myös kaikki muut poronhoitovuoden työt kuten merkkaukset, erotukset, poroaitojen rakentaminen ja korjaaminen, porojen kokoaminen, teurastamopäivät, petovahinkojen etsiminen ja pedontorjuntatyö ja niin edelleen. Talviaikaan poronhoidon sitovuutta lisää erityisesti petoeläinten poroille aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisy, joka vaatii usein ympärivuorokautista läsnäoloa. Myös muu maankäyttö on lisääntynyt yleisesti poronhoidolle tärkeillä alueille, mikä työllistää poronhoitajia ympäri vuoden ja lisää osaltaan myös työn henkistä kuormittavuutta.

Saamelaiskäräjät pitää yleisesti ottaen hyvänä, että sitä, että poronhoitajien sijaisavusta annettua lakia uudistetaan, sillä **voimassa oleva lainsäädäntö asettaa poronhoitajat sijaisavun osalta epätasa-arvoiseen asemaan suhteessa muihin yrittäjiin, jotka työskentelevät maatalouden eri muotoina pidettävien elinkeinojen parissa.** Lisäksi voimassa oleva **poronhoitajien sijaisapulaki edistää raskaus- ja perhevapaasyrjintää** ja näin ollen heikentää erityisesti naisten asemaa poronhoidossa.

Esityksessä sen yhdeksi tavoitteeksi mainitaan **lomituspalvelulakien osittainen yhdenmukaistaminen. Tämä on monessa kohtaa tärkeää,** huomioiden kuitenkin samalla poronhoidon erityispiirteet saamelaisien perinteisenä elinkeinona. Saamelaiskäräjät on kuitenkin pettynyt siihen, ettei poronhoitajien sijaisavusta annettua lakia esitetä yhdenmukaistettavaksi esimerkiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain kanssa **sijaisavun (7–7 i §:t) saamisen edellytysten osalta,** vaan yhdenmukaistaminen koskee lähinnä tiettyjen käytettyjen sanamuotojen yhtenäistämistä.

Ehdotetut muutokset eivät korjaa laissa tällä hetkellä olevia puutteita. Saamelaiskäräjät esittää, että uudistuksen yhteydessä huomioidaan 29.5.2020 Saamelaiskäräjien sosiaali- ja terveysministeriön toimitama Saamelaiskäräjien esitys poronhoitajien sijaisavun kehittämiseksi (Dnro: 505/D.a.2/2020) niiltä osin kuin se koskee kyseisen lain kehittämistä.

Paliskuntain yhdistys: Suurin osa poronhoitajien sijaisapulakiin ehdotetuista muutoksista ovat teknisiä. Sosiaali- ja terveysministeriö on kuullut ja kuunnellut porotalouden edustajia kiitettävästi lain valmistelutyön yhteydessä. Saman toivotaan jatkuvan myös myöhemmissä lainsäädännön valmisteluvaiheissa.

Suomen porosaamelaiset ry: Suomen perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla on alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. **Poronhoito sisältyy säännöksen turvaamaan saamelaisten kulttuurimuotoon.** Tämä perusoikeussäännös turvaa saamelaisten aseman alkuperäiskansana siihen liittyvine kansainvälisistä sopimuksista ilmenevine oikeuksineen.

Poronhoito on saamelaisten kulttuurimuodon tärkein kantava aineellinen perusta sekä saamelaisten oman kielen, kulttuurin ja elämänmuodon ylläpitämisen ja kehittämisen keskeisin osatekijä. Tätä tukee esimerkiksi Pöyrisjärven erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma (2001), jossa todetaan poronhoidon olevan keskeisin osa saamelaiskulttuuria ja –identiteettiä sekä merkittävä kulttuuria ylläpitävä tekijä.

Poronhoitoalueen laajuudesta ja mm. luonnonolosuhteiden eroavaisuudesta johtuen poronhoitotavat ja kulttuurit eroavat poronhoitoalueen sisällä. Saamelaisen tunturiporonhoidon oleellisin toimintamuoto on **paimennus.** Sen juuret ovat nomadistisessa elämäntavassa, jota harjoitetaan yhä edelleen siten kuin sitä nykyisin on mahdollista. Paimennus on paljon muutakin kuin pelkkä porojenhoitomuoto. Sen kautta siirtyy sukupolvelta toiselle rikas saamenkieli (poro-, lumi- ja luontosanat), porojen ja luonnon tunteminen, siidaelämä ja yhteisö, luonnon ja luonnonilmiöiden havainnointi ja seuranta sekä luonnon kestävä käyttö. Paimennus ei siis ole ensinkään mikään kulttuurinen vanhanaikainen jäännös, vaan sen sijaan eräs innovatiivisimmista Arktisen alueen selviytymismekanismeista varsinkin nykyajan yhä kiihtyvässä ilmastonmuutospaineessa.

SámiSoster ry: Toteaa saman poronhoitotavoista ja paimennuksesta, kuin Suomen porosaamelaiset ry edellisessä tekstikappaleessa. Toteaa myös, että **poronhoito on olennainen osa alkuperäiskansa saamelaisten kulttuuria. Suomen perustuslain 17 §:n** mukaan saamelaisilla on alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan. YK:n kansalaisyhteiskunnallisten oikeuksien ja poliittisten oikeuksien kansainvälisen yleissopimuksen 27 artiklan mukaan **kansallisiin vähemmistöihin, ml. alkuperäiskansoihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään.** Perustuslain 22 §:n mukaan **julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.** Poronhoitajien **sijaisavun voidaan katsoa osaltaan tukevan mahdollisuuksia ylläpitää ja kehittää** alkuperäiskansa saamelaisten **kulttuuriin kuuluvaa poronhoitoa** modernissa yhteiskunnassa.

Suomen EU:n liittymissopimuksen pöytäkirjassa n:o 3 on huomioitu, että **Suomi on sitoutunut saamelaiden elinkeinojen ja kulttuurin säilyttämiseen ja kehittämiseen sekä katsottu, että perinteinen saamelaiskulttuuri ja saamelaiselinkeinot ovat riippuvaisia luontaiselinkeinoista, kuten poronhoitosta**. Esimerkiksi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnössä 7/2003 vp. on todettu, että viranomais- ten tulee suunnitelmallisesti edistää saamelaisten mahdollisuuksia harjoittaa poronhoitoa ja hankkia sillä toimeentulonsa. Sitten EU:n liittymissopimuksen pöytäkirja n:o 3 saamelaisista on otettu Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen pöytäkirjaksi n:o 8, jonka kuudes jakso sisältää saamelaisia koskevat määräykset 60-62 artiklassa. Artikloihin 60 ja 61 on sisällytetty aikaisemmat saamelaisten perinteisiä elinkeinoja koskevat määräykset. Artiklan 62 mukaan määräysten soveltamisessa otetaan huomioon julistus saamelaisista. Perustuslakiin liitettyjä pöytäkirjoja koskevaan 32. julistukseen saamelaisista on otettu muun ohella saamelaispöytäkirjan n:o 3 johdanto (1 preamble).

Poronhoitajat ovat monella mittarilla mitattuna **SOTE-palvelujärjestelmässä väliinputoaja- ja riskiryhmä erityislaatuisten työnsä, työympäristönsä ja saamelaisalueella myös oman kielensä, kulttuurinsa ja elämäntapansa vuoksi. Normaali palvelujärjestelmä ei saavuta heitä, koska heillä ajankäyttöä määräävät poro ja poronhoitotyöt sekä poronhoitovuosi ja sääolosuhteet**. Ei kalenteri eikä kello. **Poronhoitajien sijaisaputoiminnalla ja sen kehittämisellä** vastaamaan nykyistä paremmin saamelaisten poronhoitajien tarpeita **onkin laaja merkitys** henkilöiden ja saamelaisten poronhoitoyhteisöjen hyvinvoinnin tukemisessa ja edistämässä.

Ammattiliitto Jyty ry: Puoltaa esitystä poronhoitajien sijaisavusta annetun lain muuttamisesta.

Tasa-arvovaltuutettu: Viittaa tasa-arvovaltuutetun aiempaan Saamelaiskäräjien pyynnöstä 18.3.2021 antamaan **lausuntoon** (TAS 134/2021) **poronhoitajien sijaisapulaista** (1238/2014) **ja sijaisapua koskevan lainsäädännön kehittämisestä**. Toteaa, että **mahdollisuus saada sijaisapupalveluja** tai saada sijaisavun käyttäminen korvatuksi **voi edistää** yrittäjien, **erityisesti yksin- ja pienyrittäjien mahdollisuuksia sovittaa yhteen äitiys, vanhemmuus ja yrittäjyys**. Tämä **on omiaan edistämään myös sukupuolten tasa-arvoa**. Tasa-arvovaltuutetulla ei kuitenkaan ole käytössään sellaista tietoa, jonka perusteella valtuutettu voisi yleisesti todeta, millä tavalla yrittäjien mahdollisuuksia yrittäjyyden ja perheen yhteensovittamiseen voidaan parhaiten tukea ja mikä merkitys sijaisavulla tai sen järjestämisen tavalla siinä kokonaisuudessa yksityiskohdissaan on. **Kysymys sijaisapupalvelujen saamisesta on kuitenkin asia, joka koskee yleisesti eri aloilla toimivia yrittäjiä, erityisesti yksin- ja pienyrittäjiä**. Lausunnossaan (TAS/134/2021) tasa-arvovaltuutettu on todennut **pitävänsä tärkeänä, että lomitussäädännön uudistamisen yhteydessä kiinnitetään huomiota valmisteltavien lakien sukupuolivaikutuksiin ja tässä yhteydessä edistetään itsenäisten ammatinharjoittajien ja yrittäjien mahdollisuuksia äitiyden, vanhemmuuden ja yrittäjyyden yhteensovittamiseen**.

4.4 Yleiset kommentit tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:stä

MTK Keskusliitto: Viranomaisten tiedontarpeelle on oltava aina riittävät perusteet.

MTK-Pohjois-Suomi: Paikallisyksikön tiedonsaantia tulorekisteriin ei pidä avata ilman tarkempia perusteita.

Mela: Tulotietojärjestelmässä on palkansaajien palkkatiedot sekä etuustiedot. Etuuksilla tarkoitetaan eri sosiaalivakuutusjärjestelmistä myönnettäviä etuuksia. Ehdotetussa säännöksessä esitetään, että kunnilla ja Melalla olisi oikeus saada tulotietojärjestelmästä välttämättömät tiedot lomitussäädännön toimeenpanoa varten. **Melan käsityksen mukaan lomitussäädännössä päätoimisuusvaatimuksesta luopumisen jälkeen käytännössä tarvitaan vain etuustietoja**. Tulotietojärjestelmä sisältää tiedon etuudesta ja etuuden maksamisesta, ja sen vuoksi monesti joudutaan kuitenkin edelleenkin hankkimaan lisätietoja asiakkaalta tai etuuden myöntäjältä.

4.5 Yleiset kommentit esityksen taloudellisista vaikutuksista

MTK Keskusliitto: Muutosehdotusten **taloudellisten vaikutusten arvioinnin tulee perustua palvelujen käyttäjien määrissä odotettavissa oleviin muutoksiin, joita maatalojen tämänhetkisen lopettamistahdin mukaan voi olla paljonkin**, hallitusohjelman yhteydessä **välttämättömille muutoksille varattuihin määrärahoihin**, ja muutosten tuoma **kustannusten vähentyminen tulee käyttää lomituspalvelujärjestelmän kehittämiseen**. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetty taloudellisten vaikutusten arviointitapa tuottaa toisaalta hyvin pieniä euromääräisiä arvioita, mutta kokonaisarviossa jää esiintuomatta esitettyjen muutosten kokonaisvaikutukset lomituspalveluille kohdistettujen määrärahojen vähentyneenä tarpeena.

Mela: Mela toteaa, että **YEL-yrittäjien lomitusjärjestelmään pääsulle oli varattu erillinen määräraha hallitusohjelman liitteessä (määrältään 6 miljoonaa euroa)**. Melan käsityksen mukaan tätä EU-lainsäädännöstä johtuvaa muutosta ei ollut tarkoitus rahoittaa maatalouslomitusjärjestelmästä tehtävillä säästöillä. HE:n perustelujen mukaan **YEL-yrittäjistä arvioidaan aiheutuvan enintään 4,1 miljoonan euron kustannus eli vähemmän kuin etukäteen arvioitu 6 miljoonaa**.

Lakiesityksessä ehdotetuista muista muutoksista on puolestaan arvioitu aiheutuvan 7,364 miljoonaa euroa lisäkustannuksia ja 10,450 miljoonaa euroa kustannussäästöjä. **Näyttäisi siltä, että säästöjä olisi tulossa n. 3,1 miljoonaa euroa enemmän kuin olisi tarpeen, jotta ehdotus olisi kustannusneutraali**. Melan käsityksen mukaan tavoitteena valmistelussa oli kustannusneutraali lakiesitys ilman, että otetaan huomioon YEL-vakuutettujen tulo järjestelmään. **Tämä edellä kerrottu säästö mahdollistaisi sen, ettei olisi välttämätöntä toteuttaa esimerkiksi kotieläinyksikköjen alarajan nostoa (arvioitu säästö 2,8 miljoonaa euroa) tai maatalousyrittäjien kokonaistyöajan 3 tunnin vähimmäiskesto (arvioitu säästö 0,3 miljoonaa euroa)**.

Yhteenvedo lakiesityksen kustannusvaikutuksista **ilman EVL-yrittäjien mukaan tuloa lomitukseen piiriin (johon erillinen määrärahavaraus)**

Kustannusten lisäykset	euroa
Päätoimisuusvaatimuksen poistaminen	5 800 000
Lomaoikeus kesken vuotta	50 000
Sijaisapu osasairauspvr perusteella	700 000
Sijaisapu 40% työkyvyn aleneman perusteella (osakuntoutustuki)	100 000
Sijaisapu puolustusvoimien vapaaeht. harjoitukseen	30 000
Opastus myös ennen maksullista lomittaja-apua	120 000
Itse järjestetyn korvauksen nostaminen 1 eurolla	500 000
Valvontakäynnin palvelumaksun alentaminen	64 000
7 364 000	

Kustannusten vähennykset	euroa
Hevoslomitukseen rajoittaminen siitoshevosiin	4 750 000
Ky-alarajan nosto ja uusi ky-määritelmä	3 100 000
Maatalousyrittäjien kokonaistyöaika väh. 3h	300 000
Tarveharkinnan lieventäminen sijaisavussa	50 000
Enintään 2 lomituskäyntiä/vrk	250 000
Yötyön rajoittaminen	650 000
Samanaikaisten lomien pitovelvoitteen laajentaminen	1 300 000
Yhteisvastuu saatavista -säädöksen täsmentäminen	50 000
10 450 000	

Yhteenveto

Kustannusten lisäykset	7 364 000
Kustannusten vähennykset	10 450 000
Erotus	-3 086 000

4.6 Kommentit maatalousyrittäjien lomituspalvelulaista*4.6.1 Kotieläintuotanto, maatalousyrittäjä (uudet asiakkaat) 2 §*

MTK Keskusliitto: Pitää myönteisenä lain soveltamisalan muuttamista siten, että kaikki ruuantuottajat olisivat jatkossa lomituspalvelujen piirissä.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: YEL-eläkevakuutettujen karjataloutta harjoittavien tilojen valinnan vapaus lomituspalveluja hankkiessa on positiivinen asia.

MTK-Lappi: Kiittää siitä, että lain soveltamisalaan otettaisiin kaikki ruuantuotanto. Lomituspalveluilla on merkittävä vaikutus suomalaisten kotieläintuottajien kykyyn ja haluun huolehtia ruokaturvasta. Tilatasolla kiristynyt taloudellinen tilanne yhdistettynä vihreän siirtymän mukanaan tuomiin kiristyviin tuotantovaihtimuksiin lisää yrittäjien henkistä kuormittumista. Lomituspalveluiden saatavuuden merkitys korostuu.

MTK Pohjois-Suomi: Myönteistä esityksessä on palvelupiirin laajentaminen YEL-vakuutettuihin karjatalouden harjoittajiin.

Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund: Kannattaa kotieläintuotannon uutta määritelmää, joka vaikuttaa siihen, ketkä maatalousyrittäjät voivat saada lomituspalveluja. Muutos vastaa maatalouden kehitykseen sekä parantaa elinkeinonharjoittajina toimivien maatalousyrittäjien ja toisaalta yhtiömuodossa toimivien maatalousyrittäjien välistä yhdenvertaisuutta.

Pihvikarjaliitto: Lakiehdotuksen yksityiskohtainen kuvaus lomituksen piiriin sisältyvästä tuotannosta ja yrittäjistä on omiaan selkiyttämään rajanvetoa siitä, keitä palvelut koskevat.

Suomen Siipikarjaliitto: Maatalousyrittäjien uudelleen määrittely on kannatettava ja myös elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaan verotettavien maatalousyrittäjien liittäminen lomituspalveluiden piiriin parantaa kotieläintuotantoa harjoittavien maatalousyrittäjien yhdenvertaista kohtelua. Siipikarjasektorille muutos on tervetullut, sillä iso osa sektorin tuotannosta tulee osakeyhtiömuotoisilta tiloilta, ja mukana on myös EVL:n mukaan verotettavia yrityksiä.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Kannattaa kotieläintuotannon määritelmää ja säännöksiä, joissa mainitaan myös yrittäjän eläkevakuutus sekä uutta maatalousyrittäjien määritelmää. On hyvä asia, että lomituspalveluja saivat jatkossa myös elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaan kotieläintuotantoa harjoittavat, yrittäjän eläkeläisillä tarkoitettulla pakollisella eläkevakuutuksella vakuutetut maatalousyrittäjät.

Verohallinto: Kotieläintuotannon määritelmässä olevaa **lainsäädäntöviitettä elinkeinotulon verottamisesta annettuun lakiin on tarkennettava lain 1 §:n 1 momentiksi**. Näin saavutetaan lomitustalouden tavoite, että yhteisöjen, esimerkiksi osakeyhtiön ja osuuskunnan, omistamat harraste-eläimet eivät tulisi lomituspalveluilla hoidettavien eläinten piiriin. Ilman tarkennusta kävisi verotuksen näkökulmasta eräiden yhteisöjen omistamien harraste-eläinten osalta seuraavalla tavalla: jos yhteisö, jonka muun toiminnan kuin maatalouden tuloksen laskemiseen sovellettaisiin elinkeinotulon verottamisesta annettua lakia, omistaisi harraste-eläimiä, jotka eivät liittyisi yhteisön harjoittamaan elinkeinotulon verottamisesta an-

tun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuun elinkeinotoimintaan eikä maatalouteen, tämän yhteisön omistamat harraste-eläimet kuuluisivat elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaan verotettavaan elinkeinotoiminnan tulolähteeseen, vaikka niiden tuotannossa ei ole kysymys elinkeinotoiminnasta.

Ehdotetussa maatalousyrityksen määritelmässä tulisi käyttää **yksityisen elinkeinonharjoittajan sijasta ilmaisua "luonnollinen henkilö"**. Luonnollisen henkilön kutsuminen yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi aiheuttaisi (verotuksen näkökulmasta) epäselvyyksiä, koska verotuksessa yksityisen elinkeinonharjoittajan käsitteellä tarkoitetaan elinkeinotoiminnan harjoittajaa, eivätkä käsitteen piiriin kuulu maataloutta harjoittavat luonnolliset henkilöt (verotuksessa maataloudenharjoittajat).

Esityksen perusteluja tulisi täydentää (Verohallinnon asiantuntemusalaan kuuluvalla) **kuvauksella** siitä, millä edellytyksin luonnollisen henkilön harjoittamaa kotieläintuotantoa verotetaan maatilatalouden tuloverolain sijaan elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaan. Näin tulisi selvästi esiin nämäkin uudet lomituspalvelujen asiakkaat.

4.6.2 Hevosrajaus 2 §

MTK Keskusliitto: Hevosrajaus aiheuttaa sen, että palveluiden piirissä olevista sadoista hevostiloista **lomituspalvelujen piiriin jäisi arviolta muutamia kymmeniä tiloja**. Muutosesitys tuo kaikki hevostilat samanlaiseen asemaan palvelujen saatavuuden suhteen, mutta tuo **menetyksen monille sadoille maataloilla toimiville hevosyrityksille**. Hallituksen esityksen mukaan muutos tuo merkittävää kustannusten vähentymistä lomituspalveluiden kustannuksiin. Hevosyrityksiä on Suomessa n. 16 000 ja näiden työllisyys- sekä hyvinvointivaikutukset ovat merkittävät. Maaseudun elinvoiman kannalta näillä yrityksillä on merkittävä rooli. Myös hevostilojen tuottamalla ravinteilla voi kiertotalouden merkityksen kasvaessa olla tulevaisuudessa rooli. Pitää tarpeellisena, että **hevosyritysten mahdollisuus saada lomituspalveluja** esim. turkistuottajia vastaavan järjestelmän muodossa **selvitetään EU:n valtioneuvoston päätöksen valossa**.

MTK-Etelä-Savo: Lomituspalveluja ei tule heikentää vaan parantaa. **Hevosrajaus pudottaisi suuren joukon yrittäjiä lomituspalveluiden piiristä pois**. Hevosrajaus veisi suurelta osin mahdollisuuden päästä lomituspalvelujen piiriin. Hevosyrityksillä on suuri merkitys maaseudun elinvoimaisuuden kannalta sekä niiden tuottamien hyvinvointi- ja työllisyysvaikutusten osalta. Hevostalous on myös monella tilalla yksi toimeentulolähteistä, joka luo maatalousyrittäjien kokonaistoimeentulon ns. monialaisilla tiloilla. Yhden tällaisen tukijalan katkaiseminen rampauttaa pahimmillaan koko tilan toiminnan.

Suomen Hippos ry: Toimii raviurheilun ja hevoskasvatuksen valtakunnallisena keskusjärjestönä. Ymmärtää muutosten taustalla olevat EU:n valtioneuvoston päätösten vaatimukset, joita jäsenmaiden on noudatettava. Kuitenkin monissa asioissa on ollut mahdollista hakea myös poikkeuspäätöksiä elinkeinotoiminnan niin vaatiessa. **Suomalainen hevostalous eroaa monien muiden maiden hevostaloudesta. Kasvatustoimintaa tehdään pienissä yksiköissä sekä usein muun hevostalouden sivuelinkeinona**. Hevostalous on erittäin merkittävä suomalaisen maaseudun elinvoimaisuuden ylläpitäjä. Myös hevostilojen tuottamalla ravinteilla voi kiertotalouden merkityksen kasvaessa olla tulevaisuudessa rooli. Esitettävä **hevosrajaus tarkoittaa käytännössä lähes kaikkien hevosalan yritysten putoamista pois lomitusoikeuden piiristä**. Samalla jää hyvin epäselväksi, **miten lomituspalvelut toteutettaisiin muiden yrityksen hevosten osalta**, mikäli kasvatustoiminta jäisi tuetun palvelun piiriin.

Lomituspalvelut ovat **yrittäjälle henkilönä tarkoitettuja hyvinvointipalveluita**, joilla tuetaan yrittäjän sosiaaliturvan toteutumista, työssä jaksamista ja työuran pidentymistä. **Tämän toteutuminen on erittäin tärkeää myös hevosalalla**, joka on hyvin työvoimavaltainen ja yrittäjien jaksaminen ja hyvinvointi on jo nyt ollut huolestuttavaa. Hevosrajauksen myötä maatalousyrityksiä jäisi pois lomituspalveluiden piiristä noin 300, asiakkaita jäisi pois noin 350 ja lisäksi hevosia jäisi pois lomituspalveluiden piiristä jättäen jälkeensä asiakkailta. Muu-

toksen arvioitu kustannussäästö olisi karkeasti arvioituna noin 4 750 000 euroa. Nämä ovat erittäin merkittäviä lukuja, jotka toteutuessaan **aiheuttavat erittäin suuria kustannuksia yrittäjien itsensä kannettavaksi.**

Haluaa tuoda vahvasti esille sen, että maa- ja metsätalousministeriö julkaisi kesäkuun lopussa raportin Vastuullista ja elinvoimaista raviurheilua ja hevoskasvatusta Suomessa. Alan elinvoimaisuus tarvitsee vastuullista yrittämistä ja merkittävänä tekijänä tässä on yrittäjien hyvinvointi. **Nyt esitettävä lomituskasvatuslain muutos on selkeä huononnut hevosyrittäjien arkeen, mikä on ristiriidassa alan tulevaisuuden tavoitteiden kanssa.**

Katsoo, että mikäli lakimuutos etenee ja hevosalan yritykset tulevat jäämään lomitusoikeuksien ulkopuolelle, **on voimaan saatava korvaava sääntely ja erityisjärjestelyjä**, jolla hevosalan yritystoimintaa voidaan tukea ja sitä kautta osaltaan varmistaa alan tulevaisuuden elinvoimaisuutta.

Esitetyn hevosen määritelmän osalta **pitää erittäin tärkeänä esitettyä laajennettua määrittelyä, mikä mahdollistaa edes pienelle määrälle hevostiloja mahdollisuuden pysyä tuetun palvelun piirissä.**

Suomen Ratsastajainliitto ry: Tukee Suomen Hippos ry:n lausuntoa. Toteaa, että vaikka jäsenmaiden on noudatettava EU-valtiontukilainsäädännön vaatimuksia, suomalainen hevosala poikkeaa kuitenkin keski-eurooppalaisesta siten, että **suomalaiset hevosalan yritykset tuottavat pääsääntöisesti palveluita samalla, kun alkutuotantoon luettava kasvatustoiminta on sivuelinkeino.** Katsoo **hevosrajauksen vähentävän hevosalan yritystoimintaa.** Elinvoimainen **hevosala on Suomessa aluetaloudellisesti merkittävää** ja 350 lomitussasiakkaan vähennys on pienellä toimialalla radikaali eikä hyväksyttävissä oleva. Hevosalan yrityksiä on jo lopettanut toimintansa lakimuutoksesta johtuen ja kehitys todennäköisesti jatkuu. Katsoo **hevosrajauksen vaarantavan yhdenvertaisen mahdollisuuden harjoittaa liiketoimintaa Suomessa.**

Hyvinvoiva hevosalan liiketoiminta on kansantalouden ja kansanterveyden näkökulmasta oleellinen. Hevosten avulla tuotettavat monipuoliset palvelut tukevat liikunnallista elämäntapaa ja mielenterveyttä tuoden kansantaloudellisesti merkittäviä säästöjä valtiolle vuosittain. Esitys on **merkittävä huononnut hevosalan yrittäjien näkökulmasta.** Hevosalan yritykset ovat usein yrittäjävetoisia, pieniä tai keskisuuria yrityksiä. Ehdotetut muutokset **heikentävät toimintaedellytysten lisäksi yrittäjien työhyvinvointia ja aiheuttavat työurien lyhenemistä.** Heikentyneen **tilanteen korjaamiseksi tulee saada voimaan korvaava sääntely ja erityisjärjestelyitä**, joilla hevosalan yritystoimintaa voidaan tukea.

Mela: Käy läpi ehdotetun hevosmääritelmän, sen taustan ja hevosrajauksen vuoksi palvelujen piiristä puotavien määrän. Toteaa, että EU-lainsäädännön johdosta lomituskasvatustaloudessa tarkoitetun **hevosen määritelmä on tarpeen lainsäädännössä, koska palvelua ei enää anneta ravi- ja ratsuhevosten hoitamiseen.** Käytännön toimeenpanossa ehdotetun määritelmän noudattamisen seuranta voi kuitenkin olla haasteellista ja edellyttää myös maatalousyrittäjältä tarkkaa kirjanpitoa astutuksista ja varsoimisista. **Esittää määritelmää, jossa suljettaisiin pois lomituskasvatustaloudessa palvelujen piiristä ravi- ja ratsuhevosten hoito.**

Mainitsee, että hevosmääritelmän osalta **säännöksen perustelut olisivat säännöstä tiukemmat. Perustelujen perusteella lomituskasvatustaloudessa ei saisi kuin hevoskasvatukseen, ei hevosenlihan tuotantoon.** Säännöksissä ei tätä toisaalta ole suoraan poissuljettu, vaan on määritelty ainoastaan ne hevoset, jotka voidaan huomioida hevosina lomituskasvatustaloudessa ja toisaalta edellytetään, että kysymyksessä on kotieläintuotanto. Hevosenlihan tuotanto olisi kuitenkin maatalouden alkutuotantoa EU:n säännösten mukaan. Kotieläintuotantoa koskevassa määritelmäsäännöksessä kotieläintuotantona pidetään säännöksessä mainittujen eläinten tuotantoa, joka ainakin muiden säännöksessä lueteltujen eläinten osalta sisältää myös lihantuotannon.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT: Toteaa, että tarvittavan lomitustyön määrän oletetaan vähenvän sen seurauksena, että ravi- ja ratsuhevosia ei enää hoidettaisi lomituspalveluin.

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n lausuntoon.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Siirtymäsäännöksiin tulisi varata riittävän pitkä aika, jotta hevosrajauksen vaikutuspiirissä olevat nykyiset lomitettavat maatalousyrietykset pystyvät etsimään vaihtoehtoisen ratkaisun lomituspalveluilleen.

Ylä-Savon lomituspalvelut: Hevostilojen lomitusoikeuden määrittely olisi oltava helposti todennettävissä.

Vehmaan lomituspalvelut: Kysyy, mikä hevosen määritelmä on ja **miten sitä seurataan**. Kysyy, **mistä saadaan ne todistukset**, että hevonen on esimerkiksi astutettu, mutta luonut tms. Eli esityksellä byrokratian määrä lisääntyy.

Keuruun lomituspalvelut: Hevosrajaus **vähentäisi merkittävästi lomituspalvelujen piirissä olevien yrittäjien ja lomituspäivien määrää**. Ehdotetussa hevosen määritelmässä olisi edellisten 30 kuukauden, eli kahden ja puolen vuoden, tarkastelujakso. **Tarkastelujakso kalenterivuoden sijaan tuo joustavuutta** lomituspalveluiden hakemiseen ja järjestämiseen. On kuitenkin täsmennettävä, **miten lomituspalveluja myönnettäessä tarvittavia tai lomituspalvelujen aikana tarkasteltavia, reaaliaikaisia tietoja käytännössä saataisiin** lisäämättä kohtuuttomasti hallinnon työtä.

4.6.3 Lain soveltamisala 3 §

Mela: Kannattaa, että lomituspalvelujen saaminen edellyttää, että maatalousyrittäjällä on **pakollinen työeläkevakuutus** joko maatalousyrittäjän eläkelain tai yrittäjän eläkelain nojalla tai että hän muutoin kuin ikänsä puolesta täyttääsi MYEL- tai YEL vakuuttamisen edellytykset.

MTK Keskusliitto: Energian, lannoitteiden ja rehujen hintojen raju nousu on ajanut monet maatilat vaikeaan tilanteeseen ja osan lopettamisuhan alle. Kyselytutkimusten mukaan maatilojen lopettamistahti on joillakin tuotannonaloilla niin kova, ettei kotimaista kysyntää vastaavaa tuotantoa ei pystytä jatkossa turvaamaan, jos nämä lopetussuunnitelmat toteutuu. Samaan aikaan maailmanlaajuinen ruokakriisi vaikeuttaa ruuan saatavuutta maailmalla. Siksi **palvelujen käyttöä rajaavia tai oikeutta supistavia** lainsäädäntömuutoksia **ei tulisi** tässä tilanteessa **tehdä**. Tällaiset muutokset voivat toimia tuotannon lopettamisen ajureina.

Lomituspalvelulain soveltamisalaa koskeva muutosesitys nostaa kotieläinyksikkörajaa nykyisestä kuudesta yhdeksään voi olla suurimmalla osalla kotieläintuotannon tuotantosuunnilla perusteltu. Niissä tuotantosuunnissa, joissa toiminta perustuu pienempiin yksikkökokoihin ja laiduntamiseen, kuten emolehmä - ja lammastaloudessa, voi yksikkörajan nostaminen kuitenkin rajata ulkopuolelle elinkelpoisia tiloja, joilla kotieläintuotanto on toiminnan yksi tukijalka. Näillä tiloilla edistetään ruokaturvan lisäksi myös tärkeää luonnon monimuotoisuutta, kun laiduntamisella on merkittävä rooli toiminnassa. Esimerkkinä tällaisesta maatilasta mansikantuotanto/ emolehmätila, kumpikaan toiminnosta ei yksin toisi toimeentuloa, mutta yhdessä kyllä ja lomituspalvelun merkitys yrittäjien hyvinvointiin on suuri ympäri vuotisesti sitovan tuotannon vuoksi.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Ei tue kotieläinyksikkörajan nostoa yhdeksään. Myös pienemmät tilat ovat osaltaan turvaamassa suomalaista ruokaturvaa. Kotieläinyksikköiden nosto voisi johtaa pahimmassa tapauksessa lomituspalveluiden ulkopuolelle jäävien tilojen kotieläintuotannon lopettamiseen. Pienemmät tilat ovat usein sekatiloja, joissa harjoitetaan kotieläintalouden rinnalla jotakin muuta tuotantoa, ja yhdessä ne muodostavat tilalle kohtuullisen tulon, mutta eivät yksinään. Myös eläinmäärän vaihtelut voivat olla suuriakin peräkkäisinä vuosina. Kokee, että kotieläinyksikkörajan nostaminen asettaisi pienemmät

karjataloutta harjoittavat tilat, erityisesti emolehmä- ja lammastilat, kohtuuttomaan tilanteeseen eläinmäärän noston suhteen. Monilla lypsykarjasta luopuneilla tiloilla on siirrytty emolehmätuotantoon, jossa eläimiä on tarkoitus lisätä omien emolehmien vasikoista, mikä on hidas prosessi.

MTK-Lappi: Kotieläinyksikkörajan nostaminen kuudesta **yhdeksään** rajaa ulos tiloja, joilla emolehmä- ja lammastalous perustuu laiduntamiseen tai tiloja, joilla kotieläintuotanto täydentää tilan tuotantokennettä, esim. erikoistuneilla kasvinviljelytiloilla.

MTK-Etelä-Savo: Lomituspalveluja ei tule heikentää vaan parantaa. **Kotieläinyksikkörajan nostaminen** pudottaisi suuren joukon yrittäjiä lomituspalveluiden piiristä pois. Erityisesti Itä- ja Kaakkois-Suomessa on paljon maatiloja, joilla toimeentulo koostuu useasta maatalaan liittyvästä lähteestä. Näistä yksi ja usein keskeinen on kotieläintuotanto, vaikka sen mittakaava olisikin pieni. Näillä tiloilla ei myöskään ole taloudellisia mahdollisuuksia palkata ulkopuolista työvoimaa, jolloin putoaminen lomituspalvelujen piiristä tarkoittaa lomamahdollisuuden päättymistä kokonaan. Suomalaisen ruokaturvan kannalta on välttämätöntä, että maataloutta harjoitetaan koko maassa ja monen tyyppisillä tiloilla. Tämä ns. hajautetun maataloustuotannon malli pystyy parhaiten vastaamaan erilaisiin kriisitilanteisiin ja turvaamaan suomalaisten huoltovarmuuden.

MTK-Pohjois-Suomi: Ei voi nykyisessä maatalojen kannattavuustilanteessa hyväksyä lakiin esitettyjä tiukennettuja rajoja. **Kotieläinyksikköraja on säilytettävä nykyisessä eläinmäärässä.**

Suomen Hippos ry: Minimivaatimus **yhdeksän yksikköä on liian suuri.**

Suomen Siipikarjaliitto: Siipikarjasektorille lomitukseen käytön rajaaminen vain ajanjaksolle, jolloin tilalla on vähintään 9 eläinyksikköä, on ongelmallinen. **Nostaa esiin alan tuotantotouot.** (Katso tarkemmin luvusta 5.1.)

Mela: Muutos yhdeksään kotieläinyksikköön on varsin huomattava aikana, jolloin kotieläintuotannossa muutoinkin tilat joutuvat lopettamaan kannattavuusongelmien takia. **Kotieläinyksikkömäärityksen ja kotieläinyksikköjen määrää koskevat muutokset aiheuttavat paljon muutostöitä nykyiseen tietojärjestelmään.** Olisi hyvä vielä pohtia, **onko kotieläinyksikköihin ehdotettavien muutosten tekeminen välttämätöntä** ottaen huomioon tilojen raju vähentyminen ja sitä kautta jo luontaisesti järjestelmään tulevat säästöt sekä huoltovarmuusasiat nykyisessä maailmantilanteessa.

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT: Tarvittavan lomitustyön määrän oletetaan vähenevän sen seurauksena, että maatalousyrittäjillä tulisi olla vähintään yhdeksän kotieläinyksikköä.

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:n lausuntoon.

Vehmaan lomituspalvelut: Eläinyksikkörajan nostaminen 9 eläinyksikköön on täysin epätasapuolista maatalousyrittäjiä kohtaan, jotka hoitavat suurella sydämellä ja ammattitaidolla ns. pieniä tiloja ja ovat varsin usein täysin velattomia ja pärjäävät tasapainossa. **Lomitus on näille tiloille todella tärkeä**, koska he hoitavat eläimet omin voimin ilman palkattua työvoimaa, eikä nykyään ole esimerkiksi naapuriapua saatavissa. Miten ihmeessä nähdään, että ns. pienyrittäjät eivät tarvitse sosiaaliturvaa kotimaisen ruoan omavaraisuuden varmistajina! **Lomituksella voidaan taata pienyrittäjienkin jaksaminen.** Kertoo todenneensa käytännön työssä, että **kuuden eläinyksikön raja toimii tosiasiallisesti**, tällä määrällä yrittäjä voi jo työllistää itsensä.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Kannattaa sitä, että maatalousyrittäjillä tulisi olla kotieläimiä vähintään yhdeksän kotieläinyksikköä. Tavoite maatalouslomittajien työn osa-aikaisuuden vähentämisestä on ehdottoman tärkeä.

MTK Keskusliitto: Ehdotettu välttämättömien kotieläinten hoitotöiden vaatima työaika vähintään kolme tuntia voi juridisen tulkinnanvaraisuuden vuoksi tuoda toimeenpanossa soveltamisongelmia. Ehdotetun muutoksen tavoitteena on lyhimpien lomittajan työaikojen vähentäminen ja sitä kautta lomittajan työn houkuttelevuuden lisääminen. Tavoite on kannatettava, osaavat ja ammattitaitoiset lomittajat ovat palvelujen saatavuuden kannalta tärkeitä, mutta **esitetty kolmen tunnin raja ei sovellu oikeutta rajaavaksi kriteeriksi** välttämättömien kotieläinten hoitotöiden työajan tulkinnanvaraisuuden vuoksi.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Ehdotus kolmen tunnin vähimmäistyöaikavaatimuksesta voi johtaa tulkintaongelmiin. Esittää, että vähimmäistyöaika säilytetään ennallaan.

MTK-Lappi: Lomittajien työajan pidentämiseksi esitetty kolmen tunnin minimityöaika tilaa kohden on käytännössä hankalasti todennettava ja aina tulkinnanvarainen.

MTK-Etelä-Savo: Kolmen tunnin rajaukseen sisältyy täysin vastaavia ongelmia kuin eläinyksikkörajan nostamiseen. Kuten MTK keskusliiton lausunnossa tuodaan esille, tähän liittyy merkittäviä tulkinnanvaraisuudesta johtuvia ongelmia. Mikäli tavoitteena on parantaa lomittajatyön houkuttelevuutta, siihen löytyy varmasti parempia välineitä kuin niitä, joilla heikennetään lomituspalveluiden saatavuutta.

MTK-Pohjois-Suomi: Ei voi nykyisessä maatilojen kannattavuustilanteessa hyväksyä lakiin esitettyjä tiukennettuja rajauksia. Lomittajan vähimmäistyöaikavaatimus **3 tuntia** on liian kaavamainen raja, koska tilat ovat hyvin erityyppisiä.

Mela: Kolmen tunnin raja rajaa pois oikeuden saada lomitusta, jolloin sen tulisi olla mahdollisimman tarkkarajainen ja yksiselitteinen. Kokonaistyöajan määrittäminen on harkinnanvarainen asia, jossa voidaan useimmiten käyttää apuna TTS-Managerlaskelmaa. Laskelma ei kuitenkaan sovi kaikkiin tuotantosuuntiin. Toimeenpanon näkökulmasta tietynmääräinen **keskimääräinen tuntimäärä lomituspalvelujen piiriin pääsemisen rajana on ongelmallinen, koska se ei ole kovin tarkkarajainen kriteeri. On vaarana, että valtakunnallisesti työajan määrittämisessä voi olla eroavaisuuksia ja tällöin yrittäjien yhdenvertaisuus on vaarassa**, mikäli järjestelmän piiriin pääsemisen edellytystä koskeva säännös sisältää kovin paljon harkintavaltaa. **Ottaa esiin kolmen tunnin rajauksesta johtuvat pudokkaat, joilla kuitenkin olisi riittävät yhdeksän kotieläinyksikköä.** Tällaisia tiloja ovat etenkin emolehmatilat ja nau-takarjatilat. **Kysymyksessä voi olla tiloja, joilla on ammattimaiseen toimintaan viittaava tuotanto- ja eläinmäärä, mutta tilan nykyaikaisten menetelmien johdosta ei ylletä kolmeen tuntiin.** Koska tilojen määrä alenee jatkuvasti ja ruoantuotanto on osa huoltovarmuutta, **olisi hyvä pohtia, onko päätoimisuusvaatimuksen poistumisen johdosta välttämätöntä asettaa tätä rajanvetokriteeriä, varsinkin, mikäli myös kotieläinyksiköiden määrää nostetaan.** Tuo esiin koko esityksen eri muutosten aiheuttamien pudokkaiden määrät ja tuotantoalat. Kertaa, että kolmen tunnin rajaa esitetään lomittajien vuoksi. Lomitusjärjestelmän tarkoituksena on kuitenkin ensisijaisesti turvata sitä, että kotieläintuottaja jaksaa työssään ja saa ammattitaitoista sijaisapua esimerkiksi sairastuessaan.

Karjataloutta harjoittavien yrittäjien määrän jatkuva aleneminen on huolestuttavaa, eikä lomitusjärjestelmän rajauksilla pitäisi aiheutua sellaisia seuraamuksia, että hyvin toimivat tilat päätyvät lopettamaan. **Lomitusjärjestelmä ottaa huomioon vain päivittäiset välttämättömät eläinten hoitotyöt. Yrittäjien todellinen työaika kotieläintuotantotilan töissä on pidempi kuin lomitusjärjestelmässä huomioitava työaika.** Vaikka lomituspalvelulain mukaisessa kokonaistyöajassa huomioitavien päivittäisten välttämättömien kotieläinlaitosten määrät olisi hieman alle 3 tuntia päivässä, on yrittäjä käytännössä kuitenkin yhtä sidottu eläinten päivittäiseen hoitamiseen kuin sellainen yrittäjä, jonka tilalla kokonaistyöaika 4 tuntia. **Lomituspalvelujen piiriin pääsemisen rajana kotieläinyksiköt, jotka perustuvat eksakteihin eläinmääriin ovat ehdotettua tuntimäärää toimivampi ja jo yksistään riittävä vaihtoehto.**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT: Tarvittavan lomitustyön määrän oletetaan vähenevän sen seurauksena, että kotieläinten hoitotöiden tulisi viedä vähintään **kolme tuntia**. Mikäli tämä muutos johdtaa siihen, että työn määrä vähenee, kustannukset eivät lisäänty. Toisaalta **säännöksellä ei voida myöskään kaventaa työnantajan työnjohto-oikeutta suunnitella työvuorot tarkoituksenmukaisesti**.

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n lausuntoon.

Vehmaan lomituspalvelut: **Kolmen työtunnin rajausta lakiesityksessä on hyvä**, eihän se ole yksi yhteen eläinryhmien kanssa.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: **Kannattaa sitä, että** kotieläinten välttämättömien hoitotöiden tulisi viedä päivittäin keskimäärin vähintään **kolme tuntia**. Tavoite maatalouslomittajien työn osa-aikaisuuden vähentämisestä on ehdottoman tärkeä.

Ylä-Savon lomituspalvelut: **Vähimmäistuntimäärää (kolme tuntia) koskeva uudistus tukee lomittajien osa-aikaisuuden vähenemistä ja sitä kautta helpottaa työvoimapulaa**. Tämä on erittäin tärkeää, jotta lakisäätöiset palvelut voidaan hoitaa.

Maatalouslomittajat ry: Esityksessä esitettävää maatalousyrityksen kokonaistyöajan kolmen tunnin vähimmäismäärää **parempi ehdotus olisi ollut** lomittajan työpäivän pituuden lisäämiseksi, **että maatalousyrittäjän henkilökohtaisen työpäivän minimipituus olisi rajattu vähintään kolmeen tuntiin per päivä**.

MTK Keskusliitto: Esitykseen sisältyy muutosesityksiä, jotka eivät johda lomituspalveluiden toteutumiseen työhyvinvointipalveluna nykyistä parempaan lopputulokseen, vaan päinvastoin. Esimerkkinä **vaatimus eläinten hallintaoikeudesta**. **Se voi vielä oikeuden toiselta yrittäjältä palveluihin esim. tilanteissa, joissa tilaa omistava puoliso on määräaikaista työkyvyttömyyden ja määräaikaista eläkkeellä eikä MYEL-/YEL- vakuutus ole tämän vuoksi voimassa**. Perheviljelmillä työskentelee maatalousyrittäjän asemassa puolisoita sekä yhtymän osakkaita, joilla oikeus palveluihin olisi ehdotuksen mukaan riippuvainen puolison tai toisen osakkaan MYEL/YEL-vakuutuksen tilanteesta ja oikeus lomituspalveluihin voi vaarantua eläinten hallintaoikeutta koskevan ehdotetun sääntelyn myötä.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Pitää ongelmallisena **kotieläinten hallintaoikeuden** tulkintaa. Tiloilla, joissa puoliso hoitavat yhtenevillä työpanoksilla karjanhoitotyöt, mutta vain toisella on tilan eläimien hallintaoikeus, on vaarana, että tilanteissa, joissa hallintaoikeuden omaava joutuu työkyvyttömyyden vuoksi kuntoutustuelle, voisi se viedä toiselta karjanhoitotöihin osallistuvalla oikeuden lomituspalveluihin.

MTK-Pohjois-Suomi: Kotieläinten **hallintaoikeuden** määrittely esitettyssä muodossa voi vaarantaa tilan yrittäjien mahdollisuuden lomituspalveluihin joissakin tilanteissa. Tässä nykyinen malli on parempi.

Suomen Hippos ry: Katsoo **kotieläinten hallintaoikeuden osalta**, että hevosten osalta tulee riittää kirjallinen **hoitosopimus** hevosen omistajan ja oikeutta hakevan toimijan välillä. Kasvatustiloilla on **pihatopalveluja** ja nämä tilat on erittäin tärkeää saada pidettyä tuetun palvelun piirissä.

Mela: Vaatimus hallintaoikeudesta on uusi. Säännös on erittäin vaikeaselkoinen, eivätkä perustelut selkiytä asiaa. Lakiesityksen perusteluista ei ilmene, miksi säännös on välttämätön. Säännösten perustellaan mm. hoitohevosiin liittyvällä toiminnalla, mutta tämä toimintahan ei muutoinkaan kuulu lomituspalvelujen piiriin, koska vain hevoskasvatus olisi toimintaa, johon saa lomituspalveluja. **Esittää harkittavaksi, onko säännös välttämätön**. Melan kokemuksen mukaan muut lomituspalvelujen saamista koskevat ehdot jo varmistavat sen, ettei palvelujen piiriin tule muita kuin kotieläintuotantoa harjoittavia yrittäjiä.

Osakeyhtiömuotoisessa toiminnassa eläimet ovat todennäköisesti osakeyhtiön omistuksessa ja hallinnassa. Muissa toimintamuodoissa ne useimmiten omistaa luonnollinen henkilö. Lähtökohtaisesti omistajalla on hallintaoikeus, ellei sitä ole erikseen siirretty muulle henkilölle. Eläin voi olla myös yhteisomistuksessa. Toteaa, että tällöin ilmeisesti joudutaan tekemään ko. eläintä koskeva hallintasopimus MYEL- tai YEL-vakuutetulle yrittäjälle. Myös tiloilla, joissa harjoitetaan toimintaa, jossa eläimet siirtyvät tilapäisesti toisen maatalousyrittäjän hallintaan, ehdotus voi aiheuttaa tarvetta tehdä **hallintaoikeuden siirtämistä koskevia vuokrasopimuksia.**

Toivoo hallintaoikeutta koskevan säännöksen perusteluihin selventävää mainintaa siitä, että kotieläinyksikköjä laskettaessa voidaan huomioida useamman maatalousyrittäjän hallinnassa olevat eläimet. Ottaa huomioon myös tapaukset, joissa eläinten hallintaoikeus on vain toisella yrittäjäpuolisista tai yhtymän yrittäjistä. Katsoo, että säännöksen sanamuodon perusteella voi syntyä kuva, että yrittäjä, jolla ei ole eläimiä hallinnassaan ei voisi olla oikeutettu lomituspalveluihin.

Ottaa esiin myös saman **hallintaoikeutta koskevan poikkeustapauksen**, kuin MTK, **jossa yrityksen eläinten ainoa haltija on henkilö, jonka eläkevakuutus ei ole voimassa työkyvyttömyyden vuoksi. Tässä tapauksessa yrityksen muiden lomituspalvelun saajien lomituspalvelun myöntämisen edellytykset eivät täytyisi.** Asia on esityksessä otettu huomioon kuolinpesän sijaisavun tapauksessa sekä työkyvyttömän henkilön osalta hänen hakiessaan työkyvyttömyyssijaisapua ja yrityksen järjestelyajan sijaisapua, mutta ei yrityksen muiden lomituspalvelun saajien eri lomituspalvelujen osalta. **Mikäli säännöksi jää lainsäädäntöön, esittää, että sitä on korjattava** ainakin siten, ettei toinen yrittäjä menetä oikeutta mihinkään lomituspalveluihin, jos kotieläimiä hallinnassaan pitävän yrittäjän vakuutus on katkolla työkyvyttömyyden vuoksi. Toteaa, että myös, kun kotieläimiä hallinnassaan pitävä puoliso jää vanhuuseläkkeelle eikä pysty enää jatkamaan työssä, eläimet pitäisi huomata siirtää toisen puolison hallintaan vanhuuseläkkeelle jäämisen yhteydessä.

4.6.4 Pää- ja sivutoimisten yrittäjien erottelu ja vuosiloman ”periytyminen” historiaan 4 §

MTK Keskusliitto: Pitää myönteisenä monimutkaisen päätoimisuusvaatimuksen poistamista, mikä laajentaa palvelujen käyttäjien piiriä; sivutoiminen ruuantuottaja voisi jatkossa saada vuosilomaa (sekä normaalihintaista sijaisapua) työskennellessään tosiasiallisesti myös maatalousyrittäjänä kotieläintuotannossa.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: pitää myönteisenä osa-aikaisten karjatalouden harjoittajien mahdollisuutta saada vuosilomaa.

MTK-Pohjois-Suomi: Myönteistä esityksessä on palvelupiirin laajentaminen osa-aikaisiin karjatalouden harjoittajiin.

MTK-Lappi: Kiittää siitä, että nykyisin hankala päätoimisuusvaatimus poistuisi. Nykyisessä tilanteessa yhä useammalla tilalla joudutaan tuloa hakemaan myös tilan ulkopuolelta.

Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund: Kannattaa ehdotusta, jonka mukaan jatkossa oikeus lomituspalveluihin ei enää määräytyisi sen mukaan, onko maatalousyrittäjä päätoiminen vai sivutoiminen. Muutos vastaa maatalouden kehitykseen sekä parantaa maatalousyrittäjien välistä yhdenvertaisuutta.

Mela: Päätoimisuusvaatimuksen poistuminen helpottaa järjestelmän toimeenpanoa ja lisää kotieläintuottajien keskinäistä yhdenvertaisuutta. Kannattaa ehdotusta.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Kannattaa rajoitusten poistamista sivutoimisten maatalousyrittäjien lomaoikeudesta.

MTK Keskusliitto: Esityksen mukaan vuosiloma ei edellyttäisi nykyiseen tapaan MYEL-/YEL-vakuutuksen voimassaoloa vuoden alusta. Samalla sukupolvenvaihdoksia koskeva siirtymäsäännös poistuisi. **Muutos-ehdotus mahdollistaisi vuoden eri aikoina toiminnan aloittaneiden ja vakuutettujen oikeuden saada vuosilomaa. Kun vuosiloman hakeminen on kuitenkin sidottu määräaikaan, jää oikeuden toteutuminen kiinni siitä, ottaako lomitushallinto keskellä vuotta tehdyn hakemuksen vastaan.** Tältä osin palvelujen käyttäjien oikeuksien turvaaminen **tarvitsee lisää sääntelyä.**

MTK-Lappi: Vuosilomien osalta muutosehdotus, joka poistaisi sukupolvenvaihdosten yhteydessä loman siirtämisen mahdollisuuden luopujilta jatkajille ensimmäisen toimintavuoden aikana, heikentäisi nuorten viljelijöiden asemaa.

Mela: Ottaa esille tapaukset, joissa sukupolvenvaihdoksissa voi tulla tilanne, että yrittäjä voi käytännössä hakea vuosilomaa vasta vuodenvaihteen jälkeen, eli paikallisyksikön määräämän hakuajan jälkeen saatuun eläkelaitoksen päätöksen eläkevakuutuksesta. Tällöin oikeus vuosilomaan jää riippumaan siitä, katsooko paikallisyksikkö olevan painavia syitä hakemuksen myöhästymiseen. Vuosiloman hakemista koskevaan säännökseen olisi näitä tilanteita varten **tarkoituksenmukaista ottaa säännös** siitä, että mikäli yrittäjä on aloittanut toimintansa maatalousyrittäjänä vasta paikallisyksikön määräämän hakuajan jälkeen, hänellä on oikeus toimittaa vuosilomahakemus paikallisyksikön määräämän hakuajan jälkeen.

4.6.5 Sijaisavun tarvitsijan tehtävien suorittaminen ”yrityksen sisäisin järjestelyin” 5 §

MTK Keskusliitto: Esitykseen sisältyy muutosesityksiä, jotka eivät johda lomituspalveluiden toteutumiseen työhyvinvointipalveluna nykyistä parempaan lopputulokseen, vaan päinvastoin. Esimerkkinä sijaisavun tarveharkintaa koskeva säännösehdotus. **Se tuo tuntimääräisen työvelvoitteen toiselle /toisille yrittäjälle ja myös lomitushallinnolle velvoitteen selvittää tilan yksityistalouden asiat,** jotta sitä voidaan soveltaa. **Kannattaa nykyistä sääntelyä** sijaisavun tarveharkinnan osalta.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Säännösehdotus, joka koskee sijaisavun tarveharkintaa, tuo tuntimääräisen työvelvoitteen toiselle yrittäjälle sekä lomitushallinnolle velvoitteen selvittää tilan yksityistalouden asioita, jotta sitä voidaan soveltaa. MTK-Etelä-Pohjanmaa ehdottaa, että tarveharkinta säilytetään nykyisen mukaisena.

Mela: Äkillisissä ja kiireellisissä sijaisaputilanteissa ehdotettu muutos todennäköisesti **viivästyttää sijaisapupäätöksen antamista.** Selvitys koskee muita henkilöitä kuin sitä henkilöä, joka hakee lomituspalvelua. **Lainkohdan mukaan voitaisiin huomioida sellaiset henkilöt, joilla on riittävä osaaminen ja työkyky sijaisapua hakeneen maatalousyrittäjän tehtäväosuuden tekemiseen. Olisi siis arvioitava näiden henkilöiden osaamista ja työkykyä.** Työkyvyn arviointia on kuitenkin käytännössä hankala toteuttaa ilman lääkärintodistusta. **Lähtökohtaisesti tulisi pitää riittävänä lomituspalvelun hakevan antamaa selvitystä siitä, onko muilla yrityksessä työskentelevillä mahdollisuus hoitaa sairastuneen yrittäjän tehtäväosuutta lyhytaikaisesti.** Muussa tapauksessa sijaisapupäätöksen antaminen viivästyisi, jos palvelua hakevan selvitystä ei voitaisi pitää riittävänä.

Säännös myös tiukentaa nykyisestä lyhytaikaisen sijaisavun saamisen edellytyksiä ja lisää toimeenpanon kannalta hallinnollista työmäärää, koska on selvitettävä tarkasti yrityksessä työskentelevät muut henkilöt ja heidän työtuntimääränsä ja opiskelunsa sekä perhesyynsä sekä osaaminen ja työkyky, jotta voidaan todeta sijaisavun myöntämisen edellytysten täyttyminen. Esitys voi joidenkin yrittäjien kohdalla tiukentaa lyhytaikaisen sijaisavun saamisen edellytyksiä nykyisestä. Toisaalta niillä yrittäjillä, joiden tehtäväosuudet ovat esimerkiksi molemmilla 5 tuntia ja 5 tuntia, oikeus lyhytaikaiseen sijaisapuun on heti, mikä voi lisätä paikallisyksikön painetta järjestää sijaisapu. **Nykyinen säännös on toimivampi, koska se ei aseta ehdottomia tuntirajoja.**

Työsuhteessa työskentelevälle työntekijälle ei lomituslainsäädännöllä voida asettaa työvelvoitetta tehdä normaalia työsopimuksessa sovittua pidempää työpäivää. Maatalousyrittäjä ei voi velvoittaa

työntekijää hoitamaan tehtäväosuuttaan, vaan siitä tulee sopia erikseen työntekijän kanssa. Lainsäädäntö ei anna vastausta siihen, mitä tehdään, jos työsuhteinen työntekijä ei halua ja suostu pidentämään työpäiväänsä. Säännöksessä mainittu **perhesyy on myös käsitteenä tulkinnanvarainen**. Perusteluista ei myöskään ilmene, **voisiko 14 päivän jakso koostua lyhyemmistä jaksoista, joiden välissä on katkos** vai olisiko kyse yhdenjaksoisesti myönnettävästä sijaisapujaksosta, jonka tulisi kestää yli 14 päivää. 14 päivän jakso tulisi voida koostua useammista lyhyistä jaksoista, koska muussa tapauksessa muut yrittäjät joutuisivat liian pitkään venymään ja suorittamaan toisen tehtäväosuutta, jos esimerkiksi sairauslomaa myönnettäisiin lyhyemmissä pätkissä. **5 §:n muutos tarkoittaisi myös tietojärjestelmämuutosta sekä hakemuslomakkeiden muuttamista**, jotta nämä asiat saadaan selvitettyä. Ottaen huomioon hallinnollisen työmäärän lisäys ja laaja selvittely, mikä tulee tehtäväksi lyhyitäkin sijaisapujaksoja varten sekä edellä selostetut juridiset ongelmat tarkkojen tuntimäärien ja työsuhteisten työvelvoitteen osalta, **olisi tarkoituksenmukaista mennä nykyäänöksellä ainakin kokonaisuudistuksen voimaantuloon saakka**. Nykyisen säännöksen toimeenpanossa ei Melan käsityksen mukaan ole esiintynyt suurempia ongelmia.

Vehmaan lomituspalvelut: Henkilöllä on oltava mahdollisuus saada sairauslomaa työstään tarveharkintaisesti, kun hän on estynyt sitä tekemästä. Kertoo, että tällä hetkellä he toimivat niin, että yrittäjä pärjäisi oman varajärjestelmän turvin 1-2 päivää tai esimerkiksi viikonlopun yli. Kertoo, että usein he saavat lomittajan nopeastikin järjestymään, mutta sijaisavussa voi tulla väliinkin haasteita järjestää 1-2 päivää, jolloin yrittäjä järjestää tarveharkintaisesti välillä itse. Ei voida olettaa, että tilalla olisi pärjättävä ns. sisäisin järjestelyin muutamaa päivää kauempaa. 14 päivää on varsin raskasta selviytyä oman työosuuden lisäksi muiden töistä. Tässä suuri riski uupumiselle. Esimerkkinä 14 pv x 9 h = 126 h eli 63 h/vko, vrt. lomittaja ylityöraja 56 h/vko.

5 § heikentää entisestään lomittajien työllistymistä tasaisesti ja kokoaikaisesti ympäri vuoden sekä lisää osa-aikaisten lomittajien tarvetta. Mitä nopeammin sairausloma saadaan järjestettyä mahdollisimman joustavasti, esimerkiksi voidaan saada järjestymään lomittaja pelkän lypsyn ajaksi tai ruokintaan ja muut hoituvat sisäisin järjestelyin tilapäisenä järjestelyinä, sitä nopeammin toipuminen voi alkaa. Katsoo, että lain tulee olla selkeä ja yksiselitteinen: **yrityksessä on oltava riskienhallintasuunnitelma**. Yrityksen on pärjättävä siihen saakka, että lomitushallintoon saada yhteys ja siellä voidaan alkaa yhteistyössä selvittämään tilannetta, kuinka nopeasti lomittaja on saatavissa. Yritysvastuu säilyy aina maatalousyrittäjällä. **Mutta 14 päivää on liian pitkä aika pärjätä ns. sisäisin järjestelyin. Järkevin aika voisi olla 3 päivää.**

Maatalouslomittajat ry: Näkee lomittajan osa-aikaisuutta lisäävänä tekijänä 5 §:stä kohdan, jossa maatalousyrittäjä voi vointinsa mukaan tehdä osan sijaisapulomituksen tehtävistä itse. Useat maatalousyrittäjät ovat taloudellisessa ahdingossa ja halu sekä tarve säästää kuluja saattaa aiheuttaa sen, että maatalousyrittäjä tekee töitään puolikuntoisena ja tämä johtaa siihen, että maatalouslomittajan työpäivä lyhenee. Ehdottaa, että sijaisapupäivät ovat edelleenkin saman pituisia tai pidempiä kuin vuosilomapäivät.

4.6.6 Sijaisapu työkyvyttömyyden vuoksi 7 §

MTK Keskusliitto: Pitää työurien pidentämisen, kuntoutumisen sekä ja työhön paluun tukemisen näkökulmasta tärkeinä ulottaa sijaisapu **osittaisiin työkyvyttömyysetuuksiin**.

MTK-Lappi: Sijaisapua tulisi kohdentaa myös osittaisiin työkyvyttömyysetuuksiin.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Mahdollisuus sijaisapuun osittaisen työkyvyn alentumisen takia on positiivinen asia.

MTK-Pohjois-Suomi: Myönteistä esityksessä on sijaisapumahdollisuus osittaisen työkyvyn alenemisen johdosta.

Mela: Pitää hyvänä, että maatalousyrittäjällä on oikeus sijaisapuun myös osasairauspäivärahan

perusteella sekä vähintään 40 %:n työkyvyn alentuman perusteella silloin kun hänellä on oikeus määrääkaiseen tapaturmaeläkkeeseen tai liikennevakuutuslain mukaiseen etuuteen.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Ottaa esiin sijaisapuoikeuden laajentamisen osasairauspäivärahan ajalle ja toivoo ohjeistusta, miten sijaisapu käytännössä toteutetaan: kokonaisina päivinä osan viikosta ja/tai joka päivä osan päivästä. Kannattaa kokonaisia päiviä osan viikosta.

Mela: Pitää hyvänä, että nykyinen **lausuntomenettely kuntoutustukitilanteissa on ehdotettu poistettavan.**

Kannattaa sitä, että maatalousyrittäjällä **on oikeus sijaisapuun myös, kun kuntoutustuen jatkohakemus on vireillä 7.4 §.** Huomauttaa, että jatkohakemuksen osalta ei ole säännöstä siitä, että sijaisapuoikeus päättyisi. **Olisi tarpeen määritellä, mihin ajankohtaan vireillöoloajan sijaisapu kuntoutustuen jatkohakemustilanteissa päättyy niissä tilanteissa, joissa kuntoutustuki ei tule myönnettäväksi. Olisi tarkoituksenmukaista, että vireillöoloajan sijaisapu päättyisi samaan ajankohtaan kuin ensihakemuskin eli työkyvyttömyyseläkepäättökseen tiedoksisaamiseen.**

4.6.7 Sijaisapu erityishoitorahan perusteella 7 b §

Mela: Sijaisapua voitaisiin myöntää enintään 730 päivää lasta ja hänen molempia vanhempiaan kohden sille ajalle, jolta lapsesta maksetaan erityishoitorajaa. Enimmäismäärärahan laskeminen alkaisi alusta, kun viimeisestä sairaan lapsen hoitoon tai kuntoutukseen osallistumisesta olisi kulunut vähintään vuosi. Säännöksessä ei ole mitään tarkasteluaikaa enimmäispäivien laskemiselle. Siten periaatteessa tarkasteluaika voi olla jopa syntymästä täysi-ikäisyyteen saakka. Tämä voi johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen yksittäistapauksissa, jos lapsella on jokin krooninen sairaus, jota joudutaan säännöllisin väliajoin hoitamaan hoitajaksoilla. **Olisi tarkoituksenmukaista, että 730 päivän enimmäismäärälle määriteltäisiin jokin tarkasteluaika esim. neljä vuotta,** koska muussa tapauksessa laskuri huomioi hyvin vanhojakin erityishoitorahajaksoja, ellei välissä ole vuoden aika.

4.6.8 Sijaisapu Puolustusvoimien järjestämään vapaaehtoiseen harjoitukseen 7 f §

MTK Keskusliitto: Pitää tarpeellisena sijaisavun laajentamista asepalveluksen ja kertausharjoitusten lisäksi vapaaehtoiseen maapuolustuskursseihin.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Pitää tärkeänä esitettyä sijaisavun myöntämistä maanpuolustuksen vuoksi.

MTK-Pohjois-Suomi: Myönteistä esityksessä on sijaisapumahdollisuus vapaaehtoisen maanpuolustuksen vuoksi.

MTK-Lappi: Sijaisavun laajentaminen koskemaan vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta on tarpeellinen uudistus. Tässä kuitenkin hyväksyttävien koulutusten määrittelemine voi osoittautua vaikeaksi.

Mela: Oikeus sijaisapuun puolustusvoimain vapaaehtoisen harjoituksen suorittamista varten on kannattava muutosehdotus. Jää kuitenkin epäselväksi, kattaako muutos myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 19 §:n mukaiset erityistehtävät. Eli voivatko esim. yli 60 v. miehet saada sijaisapua, jos he osallistuvat 18 §:n mukaiseen vapaaehtoiseen harjoitukseen ja toimivat erityisosaamista vaativissa sekä huolto-, terveydenhoito-, viestitys-, koulutus-, toimisto- ja muissa vastaavissa sotilaallista maanpuolustusta tukevissa tehtävissä. Tämä asia olisi hyvä selkeyttää perustelutekstissä tai itse säännöksessä.

4.6.9 Kuolinpesän sijaisapu 7 h § ja sijaisapu yritystoiminnan järjestelyyn 7 i §

MTK Keskusliitto: Esitykseen sisältyy muutosesityksiä, jotka eivät johda lomituspalveluiden toteutumiseen työhyvinvointipalveluna nykyistä parempaan lopputulokseen, vaan päinvastoin. Esimerkkinä yritystoiminnan järjestelyyn työkyvyttömyystilanteissa ja kuolemantapauksissa myönnettävän **sijaisavun käyttäjän lyhennys nykyisestä kuudesta kuukaudesta neljään. Käytössä olevien sijaisapupäivien määrä pysyisi samana.**

Mela: Yrityksen järjestelyajan sijaisavun ja kuolinpesän sijaisavun tapauksessa sijaisapuoikeutta muutetaisiin siten, että sitä voisi kuuden kuukauden sijaan saada neljän kuukauden aikana enintään 60 päivää. Nykyinen säännös antaa enemmän joustavuutta asioiden järjestelemiseen, eikä ole mitään välttämätöntä syytä lyhentää kuuden kuukauden aikaa neljään kuukauteen. Edellä kuvatut tilanteet ovat harvinaisia, eikä ajan lyhentämisellä saavuteta mitään kustannussäästöjä, koska lomitettavien päivien määrä kuitenkin säilyy samana.

4.6.10 Melan vastuu tietojärjestelmästä 9 §

Mela: Säännös on hyvä ja tarpeellinen tietosuoja-asetuksen sääntely huomioon ottaen. Lomituspalvelujen piiriin tulee YEL-vakuutettuja kotieläintuotantoa harjoittavia henkilöitä, jolloin paikallisyksiköt tarvitsevat YEL-vakuutustietoja. Myös sijaisapumaksujen uudistuksen takia tarvitaan työtulotietoja. Nämä tiedot tullaan saamaan Eläketurvakeskuksen kautta keskitetysti suoraan Melan ylläpitämään tietojärjestelmään. Paikallisyksiköt tarvitsevat tietoja lomitustietojärjestelmän toimeenpanossa. Ehdotetun sääntelyn kautta Melalla on tietosuoja-asetuksen edellyttämä **lakisääteinen käsittelyperuste** välittää tiedot Melan ylläpitämän tietojärjestelmän kautta paikallisyksiköille.

Eläketurvakeskus: Paikallisyksiköiden tarvitsemat tiedot YEL-vakuutettujen kotieläintuottajien YEL-vakuutuksesta sekä tiedot eläkepäätöksistä ovat talletettuina pääosin eläke- ja ansaintarekistereihin. Niissä tietojen rekisterinpitäjinä ovat Eläketurvakeskus sekä Eläketurvakeskus ja eläkelaitokset yhdessä. Eläke- ja ansaintarekisterin tietoja välitetään eläkelaitoksille rajapintojen ja katseluyhteyden välityksellä. Melalla on pääsy tietoihin rajapinnan kautta. Esityksessä esitetään, että Melalle avattua rajapintaa käyttäen **paikallisyksikön tarvitsemat tiedot luovutettaisiin suoraan Melan omistamaan tietojärjestelmään, josta Mela välittäisi ne paikallisyksiköille.**

On arvioitava, **saisiko Mela näin toimittaessa tietoja, jotka eivät olisi sen omassa toimeenpanotehtävissä välttämättömiä.** Epäselvyyden välttämiseksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lomituspalvelulain 9 §:n 2 momenttia siten, että **Melan vastuusta** eläkelaitoksen ja paikallisyksiköiden tehtävissään käyttämästä maatalousyrittäjien lomituspalvelujen **tietojärjestelmästä säädettäisiin laissa. Vastuu tietojärjestelmästä edellyttää rekisterinpitäjyyttä ja vastuuta järjestelmässä olevien tietojen oikeellisuudesta.** Mela käsittelee siis paikallisyksiköiden tarvitsemia tietoja samassa tietojärjestelmässä, kuin missä Mela käsittelee sen omassa toimeenpanossaan tarvitsemia lomituspalvelulain 45 §:n mukaisia tietoja. Lisäksi Mela tarvitsee kyseisiä tietoja valvontatehtävissään.

Tietosuoja-asetuksen mukaan sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan periaate merkitsee sitä, että **rekisterinpitäjän tulee oletusarvoisesti käsitellä vain käsittelyn kunkin erityisen tarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja.** Velvollisuus koskee kerättyjen **henkilötietojen määrää, käsittelyn laajuutta, säilytysaikaa ja saatavilla oloa.**

Koska esityksen mukaan **Melalla on vastuu kyseisen järjestelmän tiedoista ja oikeus käsitellä kaikkia järjestelmässä olevia tietoja, niin voidaan katsoa, että Melalla on asetuksen edellyttämä tarkoitus tietojen käsittelyyn. Eläketurvakeskus katsoo, että Mela voi välittää paikallisyksiköille muulta viranomaiselta saatuja tietoja YEL-vakuutettujen kotieläintuottajien YEL-vakuutuksesta sekä eläkepäätöstietoja,** vaikka se ei niitä välitystehtävän yhteydessä tarvitsisikaan omaan toimeenpanoonsa. Tietojen minimointiperiaatteen mukaisesti **on kuitenkin huolehdyttävä siitä, että Melassa pääsy** lomitusratkaisuja koskeviin **tietotarpeisiin rajataan minimiin** muun muassa käyttöoikeuksien ja tietojen tal-

lentumisen osalta. Melalla on joka tapauksessa paikallisyksiköiden valvojan ominaisuudessa pääsy vastaviin tietoihin. **On myös varmistettava se, että lomitusyksikön tietojen saantioikeus rajataan vain välttämättömiin tietoihin.** Lomituslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa uudistettaiisiin tiedonsaantioikeutta koskevat säännökset. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista **toteuttaa tietojen välitys paikallisyksiköille tässä vaiheessa ilman mahdollisia väliaikaisia tietojärjestelmämuutoksia ja merkittäviä kustannuksia.**

4.6.11 Sijaisavun myöntäminen ehdollisella päätöksellä 11 a §

Mela: Voimassa oleva 11 a § sisältää viittauksen 7 §:n 2 momenttiin. Eli mm. näissä tilanteissa voidaan tehdä sijaisavun myöntämisestä ehdollinen päätös. Kyseinen 7 §:n 2 momentti sisältää myös 5 kohdan, jonka nojalla sijaisapua myönnetään jo työkyvyttömyyseläkettä koskevan hakemuksen vireilläolon ajalle. Mela toteaa, että tässä tapauksessa tehdään sitova sijaisapupäätös, ei ehdollista sijaisapupäätöstä. Asia tuli esiin, kun 7 §:n 4 momenttiin esitetään esityksellä, että asiakas voisi saada sijaisapua myös kuntoutustuen jatkohakemuksen vireilläolon ajalle. Mela esittää harkittavaksi, pitäisikö 11 a §:ssä olla viittaus myös tähän uuteen tapaukseen.

4.6.12 Palvelujen järjestämisvelvollisuuden rajaaminen 14 §

Mela: Toteaa yleisesti 14 §:stä, että ehdotetut muutokset aiheuttavat **paljon muutoksia lomitusnettiin.**

MTK Keskusliitto: Ehdotus rajata mautiloilla lomituspalvelun aikana tehtävät **käynnit kahteen tarkoittaa maksuttomaksi tarkoitetun vuosiloman muuttumista maksulliseksi.** Loput käynnit olisivat ehdotuksen valvontakäyntejä, joista perittäisiin maksu. **Ei kannata ehdotusta esitetystä muodosta** ja katsoo, että ruuantuottajat tarvitsevat mahdollisuuden irrottautua sitovasta kotieläinten hoitotyöstä ja mahdollisuuden palautua työstään riippumatta taloudellisesta tilanteestaan. (Vuosilomaan sisältyvät valvontakäynnit ja varallaolo tulisi säätää maksuttomiksi, jotta varmistetaan ruuantuottajien työhyvinvointi kaikissa taloudellisissa tilanteissa.)

Mela: Kysyy, **miten yhteensovitetaan tilan kokonaistyöajan määrittäminen ja kaksi käyntikertaa** tapauksissa, joissa kotieläinten hoitokertoja on yli kaksi. Esimerkiksi seuraava tilanne: tilalla on esimerkiksi kokonaistyöaika, jossa otettu huomioon kolme lypsykertaa ja yhteensä kokonaistyöaika on 12 tuntia. Jos lomittaja tekee kaksi käyntikertaa, onko käynnit jaoteltava siten, että 6 tuntia ja 6 tuntia vai viisi tuntia ja neljä tuntia, ja yrittäjä ostaa maksullisena lomitukseksi 3 tuntia?

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT: Toteaa, että **useampaan kuin kahteen lomituskäyntiin työpäivän aikana yrittäjällä ei tule olla oikeutta.** Työvuorosunnittelun osalta tulee työnantajalle kuitenkin säilyttää työnojo-oikeus.

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:n lausuntoon.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: **On kannatettavaa, että** maatalousyritykseen tehtäisiin korkeintaan **kaksi käyntiä** vuorokaudessa.

Ammattiliitto Jyty ry: 14 §:ssä rajoitetaan tilakäyntien **määrä kahteen**, mutta tässä ei kuitenkaan huomioida työvuoron pituutta. **Työvuoron pituudessa tulisi noudattaa työaikalain (872/2019) tarkoittamaa vähintään neljän tunnin työvuoroa.**

MTK Keskusliitto: **Yötyötä koskeva muutosesitys** tuottaa vaikeuksia saada tarpeita vastaavia lomituspalveluja esim. niille maidontuottajille, jotka joutuvat ajoittamaan työskentelyn **maitoauton** käynnin vuoksi aamuvarhaiselle. **Ei kannata muutosesitystä.**

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Ei kannata lomittajien **yötyön** poistamista. Ehdottaa, että tiloilla olisi edelleenkin perustellusti mahdollisuus sopia lomitussyksikön kanssa työajoista tarpeen mukaan.

MTK-Pohjois-Suomi: **Yötyön osalta nykykäytäntö on hyvä**, paikallisyksikkö voi sopia työajoista tarpeen mukaan.

MTK-Lappi: **Yötyön poistuminen** järjestelmästä aiheuttaa **ylipääsemättömiä ongelmia** sellaisilla tiloilla, joissa työaikaa joudutaan järjestelemään esimerkiksi **maitoautojen** kulkuaikojen mukaan.

MTK-Etelä-Savo: Maatalousyrittäjä ei pysty vaikuttamaan kaikkeen, mitä kotieläintuotantoon liittyy. Tällainen on esimerkiksi maitoa lypsykarjatilalta noutavan **maitoauton** aikataulut. **Tämä on huomioitava tavalla tai toisella lomituspalvelulaissa.**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT: **On kannatettavaa, että paikallisyksiköllä ei olisi velvollisuutta järjestää** maatalousyrittäjälle vuosiloma- ja sijaisapulomituspalvelua siltä osin, kuin lomitustehtävät tulisi suorittaa työaikalaisissa (872/2019) tarkoitettuna **yötyönä. On tärkeää, että lomitustyön kuormittavuuteen esimerkiksi työaikojen suhteen sekä työturvallisuuteen kiinnitetään riittävästi huomiota.** Liialliset epämuukavat työajat, kuten yötyö, vähentäisivät lomitustyön vetovoimaa ja lisäisivät työstä aiheutuvia kustannuksia.

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n lausuntoon.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: **On kannatettavaa, että paikallisyksiköllä ei olisi velvollisuutta järjestää** maatalousyrittäjälle vuosiloma- ja sijaisapulomituspalvelua **yötyönä. Se, että paikallisyksiköllä olisi halutessaan mahdollisuus poiketa yötyön järjestämisen rajoituksesta, saattaa asettaa lomituspalvelujen asiakkaat eriarvoiseen asemaan** paikallisyksikköjen kesken ja herättää lomituspalvelujen asiakkailta arvostelua sen paikallisyksikön hallintohenkilöstöä kohtaan, joka "ei halua" poiketa yötyön järjestämisen rajoituksesta. Kysyy, muodostuuko ehdotus ajan mittaan turhaksi, jos siitä pääsääntöisesti poiketaan.

Ylä-Savon lomituspalvelut: Yötyöhön tarvitaan selkeät rajat ja määrittelyt. **Tarvitaan maininta, että lomitusta ei tarvitse järjestää, jos työaika alkaa ennen klo 5. Lisäksi 5-6 välillä tehtävästä yötyöstä tarvitaan selkeää ohjeistusta, mitkä ovat poikkeusperusteet yötyön teettämiseksi.**

Mela: Säännöksen ilmaisu, ettei ole velvollisuutta järjestää palvelua siltä osin kuin **työtehtävät olisivat normaaliin tuotantotapaan nähden poikkeuksellisia, on tulkinnanvarainen rajaus**, jossa on vaarana, ettei säännöstä tulkita asiakkaiden kannalta yhdenmukaisesti eri paikallisyksiköissä. Perusteluissa on todettu, että nämä ovat erityisosaamista vaativia tehtäviä. Käytännössä ongelmallisia ovat tilat, joissa lomituksen aikana työt pitäisi tehdä poikkeuksellisella tavalla esim. jos lantakone ei ole kunnossa.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT: **On kannatettavaa, että paikallisyksiköllä ei olisi velvollisuutta järjestää** maatalousyrittäjälle vuosiloma- ja sijaisapulomituspalvelua siltä osin, kuin **lomitustehtävät olisivat normaaliin tuotantotapaan nähden poikkeuksellisia.**

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n lausuntoon.

MTK Keskusliitto: **Ei pidä tarkoituksenmukaisena** ehdotettua **sääntelyä siitä, että paikallisyksiköllä ei ole velvollisuutta järjestää maatalousyrittäjälle päivystysluonteista lomituspalvelua.** Lomituspalveluista sijaisapu on palveluna sellainen, jota sairaus- tai tapaturmatilanteissa voidaan tarvita kiireellisenä. Näissä tilanteissa sekä eläinten että ihmisten kannalta parasta lienee se, että paikallisyksikkö tuottaa palvelun niin nopeasti kuin mahdollista – MTK ei kannata "ei-velvoittavan päivystysluontoisen palvelun" säännöksiä. Lomituspalvelujärjestelmää pitäisi kehittää toimimaan mahdollisimman hyvin osaksi monenlaiset tilanteet kattavia maatilojen varautumissuunnitelmia, jolla varmistetaan niin yksittäisen maatilalla

kriisin kuin laajemman kriisin kohdalla ruuantuotannon jatkuminen, eläinten ja ihmisten hyvinvointi. Lomitushallinnon keskittyessä yhä isompiin yksiköihin myös esim. **hallinnon päivystyksen** tarjoaminen maataloilta voisi olla kohtuullisin kustannuksin toteutettavissa ja selvittämisen arvoinen asia.

Suomen Siipikarjaliitto: 14 § rajaa lomitussyksikön velvollisuutta järjestää **24/7 valvontaa**. Siipikarjaliitto kertoo lausunnossaan tarkemmin tarpeesta saada 24/7 automaation valvontaa. (Katso lisää luvusta 5.1.)

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT: On kannatettavaa, että paikallisyksiköllä ei olisi velvollisuutta järjestää maatalousyrittäjälle päivystysluonteista lomituspalvelua. Liialliset epämukavat työtajat, kuten esimerkiksi velvollisuus varallaoloon vähentäisivät lomitustyön vetoa ja lisäksi työstä aiheutuvia kustannuksia.

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n lausuntoon.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Kannatettavaa on, että paikallisyksiköllä ei ole velvollisuutta järjestää **päivystysluonteista** lomituspalvelua.

Ylä-Savon lomituspalvelut: Esityksen kohta, jossa todetaan, että lomituspalveluja ei ole velvollisuus järjestää **päivystysluonteisesti edesauttaa, että maatalousyritykset hankkivat paremmin varajärjestelmiä äkillisiin sijaisaputilanteisiin.**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT: Ehdotus, jonka mukaan paikallisyksiköllä ei olisi velvollisuutta järjestää maatalousyrittäjälle lomituspalvelua, jos **paikallisyksiköstä riippumaton, muista olosuhteista johtuva painava syy** estäisi lomituspalvelun järjestämisen, on tarpeellinen.

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n lausuntoon.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Kannatettavaa on, että paikallisyksiköllä ei ole velvollisuutta järjestää lomituspalvelua, jos **paikallisyksiköstä riippumaton, muista olosuhteista johtuva painava syy** estää lomituspalvelun järjestämisen.

4.6.13 Lomitusta edeltävät maatalousyrittäjän toimenpiteet 16 c §

MTK Keskusliitto: Pitää riittävänä ja toimivana nykyistä lomituspalvelulain sääntelyä koskien palvelun käyttäjän velvoitteita huolehtia työturvallisuudesta. Nykyinen, vuodelta 2016 oleva sääntely sisältää myös yhteistoimintavelvoitteen. Työturvallisuudesta huolehtiminen on maataloilla tärkeää niin yrittäjän itsensä kuin tiloilla käyvien lomittajien kannalta. **Tärkeää on myös säilyttää vastuusuhteet selkeinä** niin, että työnantajan vastuu työntekijän työturvallisuudesta toteutuu työturvallisuuslain mukaisena. **Ehdotettu lisäsääntely työturvallisuusopastuksesta ei siten ole tarpeen** esitysluonnoksessa olevassa muodossa ennen lomitusta tehtäviä toimenpiteitä listaavassa säädösehdotuksessa.

MTK-Pohjois-Suomi: Maatalousyrittäjän toimenpiteisiin ei voi kuulua lomittajan opastaminen työturvallisuuteen. Lomittajan työturvallisuudesta vastaa työnantaja, siis useimmissa tapauksissa kunta. Ei tällä esityksellä voida lähteä siirtämään työnantajan työturvallisuuslain mukaista (5 §) vastuuta yrittäjälle.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT: Esityksen mukaan paikallisyksikön järjestämiä lomituspalveluja käyttävän maatalousyrittäjän olisi ennen lomituspalvelun alkamista **opastettava lomittaja työturvallisuuteen antamalla lomittajalle ohjeet työturvallisuuteen liittyvistä seikoista. Työnantajalla on jo työturvallisuuslain perusteella vahva velvollisuus huolehtia turvallisuudesta ja terveydestä työssä sekä työhön opastamisessa ja perehdyttämisessä** sisältäen laitteiden, koneiden ja työympäristön turvallisuudesta huolehtimisen. **Tästä huolimatta saattaa olla tarpeen korostaa erikseen lomitusp-**

palvelulaisissa yrittäjän velvollisuutta huolehtia osaltaan lomittajan työturvallisuudesta ja ilmoittaa, jos lomituspalvelutehtävien suorittamisessa on jotain poikkeavaa. Perusteluissa voitaisiin myös todeta, että yrittäjä on velvollinen järjestämään toimintansa siten, että työnantaja voi noudattaa työturvallisuuslakia.

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n lausuntoon.

Vehmaan lomituspalvelut: Lomitusta edeltävistä maatalousyrittäjän toimenpiteistä on poistettu kokonaan maatalousyrittäjän velvollisuus huolehtia koneiden työturvallisuudesta. Tämä on ehdottomasti oltava mukana. Lomituksen hallinto ei mitenkään voi hallinnoida tilojen koneita ja laitteita ja siten vastata niistä työtapaturman sattuessa. **Maatalousyrittäjän tulee huolehtia sitä, että maatila koneineen ja laitteineen täyttää työturvallisuudelle asetettavat vaatimukset sekä antaa lomittajalle ohjeet koneiden ja laitteiden käyttämisessä.**

Ammattiliitto Jyty ry: Lomitusta edeltävät maatalousyrittäjän toimenpiteet on hyvä ja työturvallisuutta lisäävä lainkohta (=opastettava lomittaja työturvallisuuteen antamalla lomittajalle ohjeet työturvallisuuteen liittyvistä seikoista). Se lisää työnantajan valvontavelvollisuutta. **Kysyy, miten pykälän toteutumista tulisi seurata ja miten puuttua mahdollisiin puutteisiin.**

Ylä-Savon lomituspalvelut: Lakiin kirjattavat **opastus, kulutustarvikkeiden hankinta ja yhteyshenkilön ilmoittaminen** selkeyttävät käytännön järjestelytyötä.

4.6.14 Yhtä aikaa pidettävät vuosilomapäivät 17 a §

MTK Keskusliitto: Energian, lannoitteiden ja rehujen hintojen raju nousu on ajanut monet maatilat vaikeaan tilanteeseen ja osan lopettamisuhan alle. Kyselytutkimusten mukaan maatilojen lopettamistahti on joillakin tuotannonaloilla niin kova, ettei kotimaista kysyntää vastaavaa tuotantoa ei pystytä jatkossa turvaamaan, jos nämä suunnitelmat toteutuu. Samaan aikaan maailmanlaajuinen ruokakriisi vaikeuttaa ruuan saatavuutta maailmalla. Maatiloilla ruuantuottajat tarvitsevat tässä tilanteessa positiivista ja kannustavaa viestiä, **ei etuuksien tai oikeuksien rajaamista ja supistamista.** Tällainen muutos on **vuosiloman samanaikaisuusvaatimuksen kiristämistä, jota ei tässä tilanteessa tule toteuttaa.** Ei pidä esitystä perusteltuna. **Tuntirajan nostaminen nykyisestä yhdeksästä tunnista kymmeneen voi aiheuttaa sen, ettei yksi lomittaja selviä tilan töistä ja tavoite lomittajan työn osa-aikaisuuden vähentämisestä vesittyy,** kun tilan töitä ei yhden lomittajan voimin saada tehtyä. **Palvelun käyttäjän näkökulmasta vuosiloman samanaikaisuusvelvoite kaventaa tärkeän työhyvinvointipalvelun toteutumista,** joten nykyisiä rajoja ei tule muuttaa eikä lomitushallinnon harkintasäännöstä poistaa.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: **Ei pidä samanaikaisesti pidettävien vuosilomapäivien korotusta tarpeellisenä.** Jos tuntirajoja nostetaan, tämä voi johtaa siihen, että **yksi lomittaja ei selviä kunnolla tilan töistä. Yksin työskentely on myös työturvallisuusseikka.**

MTK-Lappi: **Vuosilomien yhdenaikaisuusvaatimus on aiheuttanut tiloilla ylipääsemättömiä ongelmia jo nykyisin aikana.** Ainakin suurimmilla tiloilla toisen yrittäjän täytyy aina olla paikalla huolehtimassa mahdollisesti tulevista konerikoista sekä esim. rehujen ja muiden tarvikkeiden vastaanotosta. Näitä tehtäviä ei voi jättää lomittajan hoidettavaksi. **Vaatimuksen kiristämistä entisestään ei voi hyväksyä.** Tuntirajan nosto nykyisestä yhdeksästä tunnista kymmeneen johtaa siihen, että tilalle joudutaan osoittamaan **kaksi lomittajaa, joilla kummallakin työaika jää vajaaksi.**

MTK-Etelä-Savo: **Vuosilomien samanaikaisuusvaatimusta ei tule kiristää. Maatalousyrittäjällä on oltava oikeus irrottautua työstään myös yksin.** On otettava huomioon myös se, että **monet yrittäjät käyttävät vuosilomia mm. kouluttautumiseen ja muihin asioiden hoitoon.** Tällöin on kohtuutonta vaatia, että myös toisen yrittäjän on pidettävä samaan aikaan vuosilomia, vaikkei yhteiseen aikaan käy-

tännössä ole mahdollisuutta. Esitetty tuntirajan nosto tarkoittaa myös sitä, ettei yksi lomittaja pysty suoriutumaan lomitustapahtumaan liittyvistä välttämättömistä töistä. Tämä heijastuu suoraan siihen, **ettei** lain valmistelijan tavoittelema **lomittajan työn osa-aikaisuuden vähentäminen toteudu**, kun tilalle joudutaan osoittamaan toinen lomittaja, jolle ei muodostu kuitenkaan täysaikaisuuden tuntimääriä.

MTK-Pohjois-Suomi: Vuosiloman samanaikaisvaatimuksen kiristämistä ei voi kannattaa. Jos tuntirajoja nostetaan, tämä voi johtaa siihen, että **yksi lomittaja ei selviä** kunnolla tilan töistä, mikä on vastoin laki-esityksen tavoitteita lomittajien osa-aikaisuuden vähentämisestä.

Suomen Siipikarjaliitto: Samanaikaisesti pidettävät vuosilomapäivät esityksen rajauksin ovat **perusteltuja, mutta** siipikarjasektorin näkökulmasta esitykseen **olisi kuitenkin hyvä jättää harkinnanvaraisuutta.**

Mela: Kertaa esityksen perusteet ja toteaa, että **maatalousyrittäjien kannalta ehdotus heikentää maatalousyrittäjien vapautta suunnitella lomiaan.** Ehdotettu **muutos saattaisi lisätä myös itse järjestetyn lomitukseen käyttöönottoa.** Tätä on toisaalta tavoiteltu, mutta tällöin esitys ei parantaisi lomittajien kokoaikaista työllistymistä. **Lähtökohtana olisi edelleenkin, että yksi lomittaja hoitaisi lomituksen.** Kertaa lausunnossaan myös esityksen perustelut siitä, että lomituspäivä ajomatkoineen voi esityksen myötä muodostua lomittajalle raskaaksi ja että **työviikko voitaisiin myös jakaa lomittajien kesken.** Toteaa myös, että **palvelujen käyttäjän kannalta** kuitenkin **olisi selkeintä ja toivottavaa, että niin pitkälti kuin mahdollista, sama lomittaja hoitaisi vuosilomalomituksen.**

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT: **Kustannusten ja työaikajärjestelyiden kannalta myönteinen muutos** on se, että samassa yrityksessä työskentelevien yrittäjien **velvollisuudesta pitää vuosilomaa samanaikaisesti** säädetään entistä laajemmin. **Muutos on tarkoituksenmukainen.** Huomioi lausunnossaan myös sen esityksessä olleen seikan, että **kaikki lomittajat eivät välttämättä työkykyhaasteidensa johdosta jaksa** tehdä pitkiä raskaita työpäiviä ja tällöin 17 a §:ä voitaisiin soveltaa myös niin, että esimerkiksi **yksi kalenteriviikko** lomitettavassa maatalousyrityksessä **jaettaisiin** kahden lomittajan kesken tarkoituksenmukaisella tavalla.

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:n lausuntoon.

Vehmaan lomituspalvelut: Moni voi pitää halutessaan lomansa yhtä aikaa, mutta **pakkoon se ei voi perustua.** **Suuri osa yrittäjistä haluaa pitää lomansa eriaikaisesti yrittäjävastuuseen perustuen.** Yhtäaikaisen loman pidon edelleen lisääminen tarkoittaa suoraan **siirtymistä tilakohtaisiin vuosilomiin.**

Vahingonkorvausvastuut tulee selvittää etukäteen, kouluttaa lomittajia tekemään tilanhoidollisesti kustannustehokkaat ja toimintaa tukevat päätökset sekä saada maatalousyrittäjiltä **valtuutukset** lomittajille **tehdä tarvittavat päätökset.**

Jos yhtäaikaisten lomien määrää kasvatetaan edelleen, **se aiheuttaa ns. lomien "säästöä" kesälomakautteen ja lomittajien työllistäminen tasaisesti ympäri vuoden vaikeutuu.**

Jos tilakokoa yhtäaikaisuusvelvoitteen piirissä kasvatetaan edelleen, **yksi lomittaja ei ehdi eikä jaksa enää** tehdä molempien tehtäväosuutta. Tämä tarkoittaa kahden osa-aikaisen lomittajan työllistämistä yhden kokoaikaisen sijasta. **Kymmenen tunnin päivä on pitkä aika ajatellen yhden lomittajan työpanosta, koska maatalousyrittäjä ei yleensä hyväksy poissaolon aikana tapahtuvaa lomittajan vaihtoa (poislukien lomittajan sairastuminen).** Lomaa halutaan pitää usein 5 – 7 päivää peräkkäin, jota **ei voida toteuttaa enää yhden lomittajan** työpanoksella työaikalain mukaisesti. Esimerkiksi tilanne, jossa työskennellään kahdella tilalla yhtä aikaa tai ilman varoaikaa, mikä ei ole mahdollista tautisuojausten takia (48 h). Lisäksi eläinten saapuminen ja poistuminen, sairastuminen yms poikkeavat tilanteet aiheuttavat viikoittain lisää työaikaa, jolloin työpäivä voisi venyä lähelle 12 tuntia päivässä. **Valtava vastuu hoitaa**

loppuun kaikki poikkeavat tilanteet siirtyy kokonaan lomittajan harteille. Näitähän ei voida huomioida lomittajien työvuorolistoissa, koska ne eivät ole säännöllistä työaika.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Kannattaa 17 a §:ä. Tavoite maatalouslomittajien työn osa-aikaisuuden vähentämisestä on ehdottoman tärkeä.

Ylä-Savon lomituspalvelut: Yhtä aikaa pidettäviä lomioita koskeva uudistus tukee lomittajien osa-aikaisuuden vähenemistä ja sitä kautta **helpottaa työvoimapulaa. Tämä on erittäin tärkeää, jotta lakisääteiset palvelut voidaan hoitaa.**

Ammattiliitto Jyty ry: Samanaikaisesti pidettävät vuosilomapäivät pitäisi mahdollistaa myös **30 eläinyksikköä suurempiin maatalousyrityksiin**, paikallisyksikön **harkinnan mukaan**. Tällä parannettaisiin maatalouslomittajien täyden työajan tekemisen mahdollisuutta. 2) kohdan **kymmenen tunnin raja voitaisiin poistaa ja tilalle antaa paikallisyksikölle harkintavalta.**

4.6.15 Valvonta muun kuin lomitettavan henkilön irrottautuesssa tehtävistään 21 §

Ammattiliitto Jyty ry: Kysyy, miten voidaan valvoa tapauksia, joissa maatalouslomittajan tehtävät lisääntyvät, kun muu kuin vuosilomalla oleva samassa maatalousyrityksessä työskentelevä henkilö irrottautuu lomituksen avulla oman tehtäväosuutensa hoitamisesta. On erittäin ongelmallista, jos valvonta jää pelkästään lomittajan ilmoituksen varaan.

4.6.16 Itse järjestettyyn lomitukseen liittyvistä ehdotuksista 26 a §

MTK Keskusliitto: Pitää yksityisen lomituspalvelun hankkimisesta maksettavan **korvauksen nostamista hyvänä muutosesityksenä**, joka tukee valinnanvapautta julkisen ja yksityisen palvelun käyttämisen osalta.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Itse järjestetyn lomituksen **korvauksen korotus on positiivinen asia.**

MTK-Lappi: Yksityisen lomituspalvelun hankkimisesta maksettavan **korvauksen nostaminen on kannattava uudistus**, joka voi lisätä lomituspalveluiden tarjontaa ainakin alueilla, joissa kotieläintiloja on tiheästi.

Mela: Pitää kannatettavana, että itse järjestetyn lomituksen **korvausta korotetaan** ja että **korvaushakemuksen voi saattaa vireille myös palvelun tuottaja.**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT: Vastustaa esitystä, jonka mukaan itse järjestetyn maatalouslomituspalvelun aiheuttamista kustannuksista maksettavan **korvauksen tasoa nostettaisiin. Ei ole perusteltua, että yksityiselle korvattaisiin paremmin kuin kunnan järjestämää palvelua.** Se, että yrittäjä järjestää palvelut yksityisenä alueella, jolla kunnallisia lomituspalveluita on tarjolla, **vähentää kuntapalveluna teetettävän työn määrää ja siten myös vähentää mahdollisuutta tarjota maatalouslomittajille lisää työtunteja.** Ei myöskään ole perusteltua, että yrittäjän itse valitsemalle lomittajalle, esim. lähisukulaislomittajalle, maksettava **korvaus olisi suurempi, kuin kunnan lomittajalle.**

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy täysin Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n lausuntoon.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Kannatettavaa on **itse järjestetyn lomituksen korvaustason nousu** ja se, että **korvaushakemuksen voi laatia maatalousyrittäjä tai palvelun tuottaja.**

Itse järjestetyn lomituksen **korvaushakemuksen palautusaika yksi kuukausi on erittäin tarpeellinen nopeuttamaan lomittajayrittäjän korvauksen maksua** ja lisäämään lomittajayrittäjän kiinnostusta tehdä lomitustyötä. Lisäksi se on **erittäin tarpeellinen kunnan talouden kirjanpidon kannalta** vuoden

vaihteessa, kun kalenterivuonna tehtyjen lomituspäivien kustannukset tulee ohjata kyseessä olevalle vuodelle. Kun edellisen vuoden kirjanpidot sulkeutuvat, uudelle kirjanpitovuodelle siirtyvät maksut joudutaan käsikirjanpidolla selvittämään valtionkorvausselvitykseen. **Muutosesitys helpottaa** myös vuosittain helmikuun alussa tehtävää edellisen kalenterivuoden **Melan tilastoa** Saadaan pääsääntöisesti kalenterivuotta koskevat lomitettavat päivät tilastoaajoon mukaan.

Vehmaan lomituspalvelut: Katsoo, että säilytetään nykyinen aikaraja ennallaan, eli **kahden kalenterikuukauden loppuun mennessä**. Tämä **aikaraja tarvitaan käytännön työn tasolla**.

Mela: Korvauksen hakemisaikaa lyhennetään kahdesta kuukaudesta kuukauteen. **On myös tiukennettu säännöstä, jonka mukaan myöhästynyt hakemus voidaan tutkia**. Tämä **voi johtaa siihen, että ainakin alkuvaiheessa korvaukset jäävät saamatta**. **Ei ole välttämätöntä muuttaa nykyistä säännöstä koskien myöhästyneen hakemuksen tutkimista**, vaan se olisi hyvä pitää ennallaan hakemisajan lyhennyessä kuukauteen.

Olisi tarkoituksenmukaista, että itse järjestetyn lomituksen korvaus voitaisiin maksaa, vaikka sijaisapuoikeus perustuu ehdolliseen päätökseen. Paikallisyksikön järjestämissä lomituksissa palvelu annetaan ja kustannus palvelun järjestämisestä yhtä lailla syntyy perustuen ehdolliseen päätökseen. Joissain tilanteissa etuuspäätöksen antaminen voi eri syistä viivästyä ja itse järjestettyä lomitusta tekeväle **yrittäjälle pitäisi pystyä maksamaan korvaus**. Muutoin on vaarana, ettei ko. lomituspalveluyrittäjä halua enää tulla tilalle tekemään lomitustyötä. **Mikäli ehdollinen päätös raukeaisi, maatalousyrittäjä olisi velvollinen suorittamaan takaisin yrittäjälle suoritetun korvauksen paikallisyksikölle nykyisen lomituspalvelulain 29 §:n perusteella. Ehdotettua uutta 29 §:n sanamuotoa voitaisiin muuttaa** seuraavasti: "tai itse järjestetystä lomituksesta aiheutuvia kustannuksia on korvattu perusteettomasti sitovaan päätökseen tai rauenneeseen ehdolliseen päätökseen perustuen." Muutos edistäisi yhdenvertaisuutta paikallisyksikön järjestämän ja itse järjestetyn lomituksen välillä. Sijaisapupäätökset perustuvat varsin usein ehdollisiin päätöksiin, jonka vuoksi olisi tärkeää varmistaa palvelun toteutumisen myös itse järjestetyn lomituksen valinneilla maatalousyrittäjillä.

4.6.17 Sijaisapumaksujen uudistus 27 §

MTK Keskusliitto: Sijaisapumaksujärjestelmää koskevat muutosesitykset yksinkertaistavat nykyistä järjestelmää. Pitää perusteltuna MYEL- ja YEL-työtulon säilyttämistä sijaisapumaksun perusteena kuitenkin niin, että jos molempien vakuutusten työtulot otetaan saman henkilön kohdalla mukaan, tulisi varmistua siitä, että molemmissa vakuutuksissa on alkutuotantoa vakuutettuna. YEL-työtuloa ei tule huomioida muun yritystoiminnan, kuin alkutuotannon, osalta.

MTK-Lappi: Sijaisapujärjestelmään esitetyt muutokset yksinkertaistavat nykyistä järjestelmää ja ovat näin kannatettavia.

Mela: Pitää perusteltuna, että vain yrittäjäeläkejärjestelmässä vakuutetut työansiot ovat maksun perusteena. Pitää tarkoituksenmukaisena, ettei sijaisapumaksun perusteissa oteta huomioon mahdollisia palkkatuloja. Tämä ajatus on perusteltu ottaen huomioon, että päätoimisuusvaatimuksesta luovutaan tässä lakiesityksessä.

Verohallinto: Kannattaa esitystä, jonka mukaan sijaisapumaksu määräytyisi maatalousyrittäjän eläkkeen perusteena kalenterivuoden ensimmäisenä päivänä olevan työansion mukaan (veronalaisten ansio- ja pääomatulojen sijaan).

MTK Keskusliitto: Pitää myönteisenä muutoksena, että sivutoiminen ruuantuottaja voisi jatkossa saada normaalihintaista sijaisapua työskennellessään tosiasiallisesti myös maatalousyrittäjänä kotieläintuotannossa. Sijaisapujärjestelmän muutosesitykset johtaisivat alle 3- vuotiaan lapsen hoidon mahdollistavan sijaisavun 50%:n korotuksen poistumiseen, mitä MTK pitää myönteisenä muutoksena.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Pitää myönteisenä osa-aikaisten karjatalouden harjoittajien mahdollisuutta saada perushintaista sijaisapua. Pitää myönteisenä esitystä alle 3-vuotiaan lapsen hoitamisen mahdollistavan sijaisavun (hinnan) korotuksen poistamisesta.

MTK-Pohjois-Suomi: Positiivista on alle 3- vuotiaan lapsen hoidon mahdollistavan sijaisavun 50 %:n korotuksen poistuminen.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Kannattaa sivutoimisia maatalousyrittäjiä koskevia hintojen korotusten poistoa maksullisista lomituspalveluista.

Mela: Nostaa esiin poikkeustapauksen, eli asiakkaat, joilla ei ole eläkevakuutusta (27 §:n 2 momentti). Maksu olisi heillä kiinteä euromääräinen maksu (8,70 euroa). On tulokinnanvaraista, koskeeko 27 c §:ssä säädetty maksualennus näitä henkilöitä, koska alennussäännöksessä viitataan vain työtuloluokkiin. Esittää, että 27 §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että siinä todettaisiin 27 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen maatalousyrittäjien kuuluvan työtuloluokkaan 25 000 – 35 000 euroa. Tällöin 27 c §:ssä oleva alennussäännös ulottuisi myös näihin yrittäjiin, mitä on pidettävä yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta tärkeänä.

4.6.18 Alennettu sijaisapumaksu 27 c §

MTK Keskusliitto: Sijaisapumaksuja koskevat muutosehdotukset **johtaisivat kokonaan nykyisen toimivan sijaisapumaksujen kohtuullistamissäännöksen poistumiseen. Myös raskausraha-ajan alennettu sijaisapumaksu poistuisi.** Ehdotetun maksuluokkiin perustuvien **sijaisapumaksuja alentaminen yhdellä maksuluokalla taloudellisella perusteella on lähinnä kosmeettinen**, eikä tuo välineitä vastata niihin tarpeisiin, joita maataloilla yhä enenevässä määrin on. Suurin osa sijaisavuista käytetään työkyvyttömyystilanteissa, jolloin **pitäisi voida arvioida toimeentuloedellytyksiä kokonaisvaltaisesti niin palvelun käyttäjän työkykyyn, perheviljelmän tilanteeseen kuin myös sosioekonomiseen kokonaistilanteeseen liittyen. Ei kannata esitettyä sääntelyä sellaisenaan**, vaan pitää välttämättömänä, että nykyisen kaltainen kohtuullistamissäännös säilyy turvaamassa maatilojen kykyä jatkaa ruuantuotantoa.

Mela: Muutoksen myötä sijaisapumaksu olisi kaikilla aina vähintään alimman maksuluokan mukainen. Jos henkilö olisi jo alimmassa maksuluokassa, hän ei voisi enää saada 27 c §:n mukaista alennusta maksuunsa. Tämä poikkeaa nykytilanteesta, jossa alennuksen enimmäismäärästä ei ole säännöksiä. **Ehdotus on toimeenpanon kannalta selkeyttävä, mutta johtaa siihen, että maksu on alimmassa luokassa aina alimman luokan suuruinen, eikä ole mitään alentamismahdollisuutta.**

4.6.19 Valvontakäynnin ja automaation valvonnan edellyttämän varallaolon maksut 28 a §

MTK Keskusliitto: Ehdotus rajata maataloilla lomituspalvelun aikana tehtävät käynnit kahteen (14 §) tarkoittaa maksuttomaksi tarkoitettujen vuosiloman muuttumista maksulliseksi. Loput käynnit olisivat ehdotuksen valvontakäyntejä, joista perittäisiin maksu. Ei kannata ehdotusta esitetystä muodosta. **Vuosilomaan sisältyvät valvontakäynnit ja varallaolo tulisi säätää maksuttomiksi**, jotta varmistetaan ruuantuottajien työhyvinvointi kaikissa taloudellisissa tilanteissa.

Mela: Valvontakäyntiä ja varallaoloa koskeva **uusi säännös (eri maksut) on tietojärjestelmän kannalta hankala.** Tarvitaan uusi lomitustyyppi, jotta tiedetään, minkä hintaisesta valvontakäynnistä on kysymys.

4.6.20 Takaisinperinnästä luopuminen hallinnollisten kulujen vuoksi 29 §

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Perusteettomasti annetusta palvelusta aiheutunut alle 100 euron kustannus voidaan jättää perimättä. Kyseeseen voisi tulla myös hieman suurempikin summa, esimerkiksi 150 euroa.

4.6.21 Takaisinperinnän korko eräissä tapauksissa 29 a §

MTK Keskusliitto: Esitykseen sisältyy muutosesityksiä, jotka eivät johda lomituspalveluiden toteutumiseen työhyvinvointipalveluna nykyistä parempaan lopputulokseen, vaan päinvastoin. Esimerkkinä esitys takaisinperittävän summan **koron perimisestä sieltä saakka, kun palvelua on käytetty**. Se voi johtaa kohtuuttomiin, **useiden vuosien korkojen perintään. Ei pidä ehdotusta työhyvinvointipalvelun takaisinperimistä koron kanssa perusteltuna eikä kohtuullisena.**

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Kun takaisinperinnän koron laskenta alkaisi siitä hetkestä, kun lomituspalvelua on käytetty, niin tämä voisi johtaa **kohtuuttomaan korkolaskuun**. Näin kävisi varsinkin, jos takaisinperintää tehtävä päätös tehdään vasta pitkän ajan päästä itse tapahtuneesta väärin perustein myönnetystä lomituksesta.

MTK-Lappi: Koron sisällyttäminen takaisinperittävään summaan siitä asti, kun palvelua on käytetty, voi johtaa **kestämättömiin vuosien aikana kertyneiden korkojen perintään.**

Mela: Mikäli korkoa perittäisiin siitä lukien, kun perusteeton palvelu on annettu **voi koronmaksuvelvollisuus aiheuttaa huomattavan lisäyksen takaisinperittävään summaan**. Ottaen huomioon palvelun luonne, **esittää harkittavaksi voisiko olla mahdollista edelleen lähteä siitä ajatuksesta kuin nykyinkin, ettei korkoa määrättäisi**. Useimmiten on kysymys työkyvyttömyyssijaisapuun liittyvästä tilanteesta, jolloin **koronmaksuvelvollisuus voi aiheuttaa isoja vaikeuksia tilalle**. Perusteettomasti annetut lomituspalvelut voivat nousta esiin jopa vuosien kuluttua palvelun antamisesta.

Koronmaksuvelvollisuus liittyy esitetystä säännöksessä vain niihin tilanteisiin, joissa on kysymys EU:n valtiontuen ehtojen täyttämisen rikkomisesta. Tämä on tarkoituksenmukainen raja, mikäli koronmaksuvelvollisuutta koskeva säännös toteutetaan. Tavallisin syy maatalousalan valtiontuen ehtojen rikkomiseen on yleensä se, että palvelu on annettu ennen kuin kirjallinen hakemus on tehty.

4.6.22 Yhteisvastuu maksamattomista saatavista 30 a §

MTK Keskusliitto: Esitykseen sisältyy muutosesityksiä, jotka eivät johda lomituspalveluiden toteutumiseen työhyvinvointipalveluna nykyistä parempaan lopputulokseen, vaan päinvastoin. Esimerkkinä se, että **nykyinen toissijainen vastuu lomituspalvelumaksuista tulisi kattamaan myös takaisinperinnät**. Lomituspalvelu on **henkilökohtainen työhyvinvointipalvelu, ehdotetut säännökset yhteisvastuusta soveltuvat huonosti tällaiseen palveluun** niin palveluista perittävien maksujen kuin palvelun takaisinperinnän osalta.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Sijaisapumaksun laiminlyömisestä takia **tilan muiden yrittäjien vastuu hoitaa maksuvelvoite on kohtuuton**. Koska lomituspalvelu on henkilökohtainen työhyvinvointipalvelu, ei ole perustelua säilyttää sitä koskevaa takaisinperintää toisen yrittäjän vastuulle.

MTK-Pohjois-Suomi: Maksuvelvoitteen laajentaminen toissijaisille vastuullisille myös takaisinperinnöissä **ei istu lomituspalvelulain henkeen**, koska kyseessä on henkilökohtainen työhyvinvointipalvelu. Kysyy, miksi siitä pitäisi vastata tilan muiden yrittäjien.

Mela: Säännökseen on lisätty nyt **nimenomainen maininta siitä, että myös perusteettomasti annetun palvelun perusteella takaisinperittävä määrä on yhteisvastuun piirissä**. Yhteisvastuu on siten varsin laaja.

Yhteisvastuusäännöksestä ei ilmene, miten muut yrittäjät tulevat tietoiseksi vastuustaan, eikä säännöksessä ole nimenomaisesti todettu, että yhteisvastuuseen nimetyllä olisi mahdollista saada asiasta valituskelpoinen päätös. Tätä on pidettävä epäkohtana, sillä vastuu voi olla kymmeniä tuhansia euroja ja joissain tilanteissa voi olla epäselvää, kuuluuko henkilö yhteisvastuun piiriin.

Erityisesti ilmaisu, "tai olisi muutoin kuin ikänsä puolesta eläkevakuutettu toimintaan osallistumisesta yrittäjänä MYEL:n tai YEL:n mukaisella vakuutuksella" ei ole tarkkarajainen ottaen huomioon, minkälaiseen rahalliseen vastuuseen henkilö voi joutua. Tämä voi johtaa siihen, että **vastuuseen voidaan laittaa eläkkeellä oleva tai alle 18-vuotias henkilö ilman, että ko. henkilöllä olisi valitusmahdollisuutta** koskien hänelle langetettua toissijaisvastuuta. Toissijaisvastuu toisen henkilön käyttämästä palvelusta, joka osoittautuukin perusteettomaksi, on Suomen oikeusjärjestyksessä todella laaja ja **poikkeuksellinen asia**, ja vastuuseen määrätyn **oikeusturva edellyttää, että vastuun rajat** on voitava saattaa tutkittavaksi muutoksenhakumenettelyllä.

Säännöksen mukaan oikeushenkilö, jolla on omistus- tai hallintaoikeus maatalousyritykseen, on yhteisvastuussa saatavista. Täten osakeyhtiö, joka omistaa esim. 2 % osakeyhtiöstä, jossa yrittäjät käyttävät lomituspalveluja voisi joutua toissijaisvastuuseen toisen osakeyhtiön toiminnassa aiheutuneesta laskusta (toisen yhtiön yrittäjän henkilökohtainen lomituspalvelu). **Tämä sääntely poikkeaa yhtiölainsäädännön periaatteista ja tältä osin olisi hyvä saada oikeusministeriön näkemys asiaan.** Esityksen perusteluista ilmenee, että tarkoitus on, ettei vähemmistösijoittaja voi joutua vastuuseen. Melan käsityksen mukaan olisi toissijaisuusvastuun kannalta jo varsin riittävää, että säännöksessä on 1 ja 3 kohdassa mainitut asiat.

Mela pitää hyvänä ehdotusta, että **kuolinpesä** vastaa vain omilla varoillaan.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Kannattaa yhteisvastuuta maksamattomista saatavista. On tilanteita, joissa kahden maatalousyrittäjän tilalla vain toinen on omistaja. Jos tällaisessa tilanteessa maatalousyrittäjä, jolla ei ole omistusosuutta tilaan, käyttää maksullisia lomituspalveluja eikä maksa laskua ja todetaan varattomaksi, **syntyy luottotappio.**

4.6.23 Takaisinperinnän kohtuullistaminen 30 b §

MTK Keskusliitto: Esitykseen sisältyy muutosesityksiä, jotka eivät johda lomituspalveluiden toteutumiseen työhyvinvointipalveluna nykyistä parempaan lopputulokseen, vaan päinvastoin. Esimerkkinä nykyisiä toimivia kohtuullistamissäännöksiä koskevat muuttamishdotukset. Katsoo, että näissä **säännöksissä tulee olla nykyiseen tapaan mahdollisuus ottaa huomioon kokonaisharkinnan lisäksi myös sosiaalinen tilanne.**

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Kohtuullistamisperiaate olisi **säilytettävä nykyisen lain mukaisena.**

MTK-Pohjois-Suomi: Kohtuullistamissäännökset on **pidettävä entisellään.** Esitetty malli voi johtaa kohtuuttomiin, jopa vuosien korkojen perintään varsinaisen takaisinperinnän lisäksi.

MTK-Lappi: Kohtuullistamissäädöksiä koskevissa muutosehdotuksissa tulee olla nykyiseen tapaan mahdollisuus ottaa huomioon taloudellisen tilanteen lisäksi myös **sosiaalinen tilanne.**

Mela: Nykyisen säännöksen mukaan takaisinperinnästä voidaan luopua osittain tai kokonaan, jos se katsotaan kohtuulliseksi eikä perusteeton etu ole aiheutunut palvelun saajan taikka hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä. **Lakiehdotuksessa** takaisinperinnän kohtuullistaminen on mahdollista vain, jos takaisinperintään johtaneet seikat eivät johdu säännöksessä lueteltujen tahojen omasta menettelystä ja jos heidän taloudellinen asemansa on poikkeuksellisen heikko. **Nykyisin on takaisinperinnän kohtuullistamisen edellytykset selvitetty pyytämällä selvitys perusteetonta palvelua käyttäneeltä yrittäjältä.** Hän on voinut tuoda esiin **erilaisia sosiaalitaloudellisia seikkoja, miksi takaisinperintää tulisi voida kohtuullistaa.** Selvityksessä on tuotu esiin **yrityksen tilannetta sekä henkilökohtaisia olosuhteita kuten omaa työkykyä tai perheen tilannetta.**

Takaisinperintäprosessi menee niin, että **ensin arvioidaan kohtuullistamisen edellytykset** ja saadun selvityksen perusteella määritetään, peritäänkö takaisin palvelun käyttäjälle myönnetty perusteeton lomitus kokonaisuudessaan. **Summa**, joka päätetään periä, **takaisinperitään** ensi sijassa **palvelua perusteetomasti käyttäneeltä**. Jos tämä ei onnistu, **käännyttään toissijaisvastuussa olevien puoleen**.

Ehdotetussa sääntelyssä toissijaisten henkilöiden taloudellinen tilanne selvitetään jo ennen kuin on määritetty se takaisinperittävä summa, josta palvelua käyttänyt on vastuussa. Tämä on iso muutos nykytilaan. **Ennen päätöksen antamista on kuultava kaikkia toissijaisuusvastuussa olevia henkilöitä ja yrityksiä**. Lisäksi pohdittavaksi tulee **toissijaisuusvastuussa olevien asianosaisasema**, koska annettavalla takaisinperintäpäätöksellä on **välittömiä oikeusvaikutuksia myös heihin**. Tulisiko oikeushenkilöllä, joka omistaa osuuden maatalousyrityksestä olla **itsenäinen valitusoikeus** muutoksenhakuvaiheessa palvelua käyttäneelle annettavaan **takaisinperintäpäätökseen**? Lisäksi toissijaisvastuussa oleville esim. oikeushenkilölle, joka omistaa osuuden lomituspalvelua saaneesta yrityksestä, **tulisi väistämättä tietoon salassapidettäviä asioita** palvelua käyttäneestä henkilöstä toissijaisvastuu- ja takaisinperinnän kohtuullistamisasiaa käsiteltäessä.

Kokonaisharkinnassa otetaan huomioon kaikkien toissijaisvastuussa olevien eli oikeushenkilön tai luonnollisen henkilön tulon ansainnassa kaikista eri tulon lähteistä saamat tulot, kaikki tulon ansaintaan liittyvät menot, tulon ansaintaan liittyvä varallisuus ja tulon ansaintaan liittyvät velkojen lyhennykset. Kohtuullistamisen edellytykset ovat uudessa sääntelyssä niin tiukat, **ettei käytännössä juuri koskaan kohtuullistaminen tule olemaan mahdollista**. Koska on selvittävää kaikkien em. luettelossa olevien tahojen taloudellinen asema, lisää ehdotettu muutos hallinnollista työmäärää ja lopputulema selvittelyjen jälkeen lienee useimmiten se, **ettei kohtuullistamista pidetä mahdollisena, koska ei voida todeta kaikkien taloudellisen aseman olevan poikkeuksellisen heikko**.

Olisi tarkoituksenmukaista, että kohtuullistaminen olisi mahdollista nykyisin säännöin. Nykyiset kohtuullistamissäännökset **eivät johda yrittäjien eriarvoiseen kohteluun**, koska laissa oleva kohtuullistamissäännös koskee yhdenvertaisesti kaikkia maatalousyrittäjiä, joihin kohdistuu perusteettoman etuuden takaisinperintä. Kaikkia kuullaan takaisinperinnästä ja sen kohtuullistamisesta ennen päätöksen antamista. **Takaisinperinnän kohtuullistamisesta tai siitä, ettei perintää ole kohtuullistettu voi valittaa ensin oikaisuvaatimuksella Melaan ja sen jälkeen hallinto-oikeuteen**. Ei näe, että kohtuullistamissäännösten olemassaoloon lainsäädännössä liittyisi yhdenvertaisuusongelmia.

Oikeustapauksessa, johon lakiesityksen perusteluissa viitataan (Eesti-Pagar-tapaus) ei ole otettu kantaa kansallisiin kohtuullistamissäännöksiin, joissa kohtuullistaminen on mahdollista, kun on kysymys kansallisen lisäehdon täyttämisen rikkomisesta. Eesti-Pagar tapaus koski EU-osarahoitteista tukea, jossa oli rikkottu EU-lainsäädännön keskeistä ehtoa. **Nykyisen lainsäädännön kohtuullistamissäännöksiä ei ole välttämätöntä muuttaa ja tiukentaa esitetyllä tavalla**, vaan komissiolle olisi mahdollista edelleen esittää nykyisen sisältöistä kohtuullistamissäännöstä.

Kysymyksessä on sosiaaliturvaan liittyvä hyvinvointipalvelu, jolloin takaisinperinnän kohtuullistamisessa tulisi voida ottaa huomioon muitakin seikkoja kuin yksin taloudelliset seikat. Sosiaalivaikutuslainsäädännössä otetaan yleensä huomioon henkilön sosiaalis-taloudelliset olosuhteet sekä se, onko kysymyksessä ollut etuuden myöntäneen tahon tekemän virhe. Näitä seikkoja on voitu huomioida nykyisten säännösten perusteella myös lomituksen takaisinperintätilanteissa. Ei ole pidettävä tarkoituksenmukaisena, että maatalouden lomituspalvelujärjestelmään, joka on sosiaaliturvaan liittyvä hyvinvointipalvelu ja jota käytetään erityisesti työkyvyttömyystilanteissa, säädetään kaikista tiukimmat takaisinperinnän kohtuullistamisen edellytykset. Koska kyseessä on kansallisesti rahoitettu järjestelmä, **olisi edelleen mahdollista lähteä siitä, että kohtuullistamiselle olisi samat edellytykset kuin nykyisinkin**, silloin kun takaisinperintä perustuu kansallisessa lainsäädännössä asetetun ehdon täyttymättä jäämiseen.

Vehmaan lomituspalvelut: Takaisinperinnän kohtuullistaminen tulee säilyttää, koska maatalousyrittäjä ei tiedä etukäteen esimerkiksi vakuutusyhtiön päätöksiä. Tällöin maatalousyrittäjällä ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta suunnitella esimerkiksi elämistä luopumista tai vähentämistä.

4.6.24 Siirtymäsäännökset

Mela: Palvelujen hakemista koskevat säännökset (18 ja 23 a §) esitetään muutettavaksi, jonka vuoksi lain voimaan tullessa vireillä olevat hakemukset ratkaistaisiin nykyisten säännösten mukaan. Itse järjestetyn lomituksen osalta, mikäli hakemus oikeudesta sijaisapuun on vireillä lain voimaan tullessa, oikeus sijaisapuun määräytyy nykyisten säännösten mukaan. **Voimaantulosäännökseen tulisi lisätä säännöksiä, että mikäli itse järjestetyssä lomituksessa oikeus sijaisapuun on ratkaistu nykyisen lainsäädännön mukaan, myös korvaushakemuksen tekemiseen ja sen ratkaisemiseen noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.** Mm. korvausten hakemisaikaa on muutettu uusilla säännöksillä nykyisestä kahdesta kuukaudesta yhteen kuukauteen ja samoin ehtoja, joilla myöhästynyt korvaushakemus voidaan tutkia. Voi tulla myös esiin tilanne, jossa sijaisapuoikeutta koskeva päätös on jo annettu, **eikä lain voimaan tullessa ole mitään vireillä.** Tämän vuoksi **on tarpeen säätää siitä, että korvaushakemus tulee tehdä vanhojen sääntöjen mukaan, jos sijaisapuoikeuspäätöskin on ratkaistu vanhojen sääntöjen mukaan. Asia tulisi hoitaa itse voimaantulosäännöksessä, ei perusteluilla säätämällä.** Kaikissa tilanteissa ei lain voimaantullessa asiakkailta ole välttämättä juuri silloin vireillä mitään ja tällaisessa tilanteessa ei yksin perustelujen perusteella voida soveltaa vanhoja säännöksiä.

Säännöksen mukaan tämän **lain voimaan tullessa vireillä olleeseen** hakemukseen ja lomituspalvelun myöntämistä koskevaan asiaan sekä perusteettomasti myönnetyn lomituspalvelun takaisinperintäasiaan ja muuhun mahdolliseen asiakasta koskevaan asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa vireillä olleita säännöksiä. Lakiesityksessä tiukennetaan selkeästi takaisinperinnän kohtuullistamista koskevia säännöksiä. Uusiin säännöksiin liittyy myös koronmaksuvelvollisuus niissä tilanteissa, kun on rikottu valtiontuen ehtoja. **Voimaantulosäännöksistä tulisi selkeästi ilmetä, mitkä tapaukset käsitellään uuden lainsäädännön ja mitkä tapaukset vanhan lievemmän lainsäädännön mukaan. Nyt säädetään, että tämän lain voimaan tullessa vireillä olleeseen perusteettomasti myönnetyn lomituspalvelun takaisinperintäasiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Säännös ei ole tarkkarajainen, sillä siitä ei ilmene, milloin takaisinperintäasia on tullut vireille säännöksessä tarkoitetulla tavalla.** Takaisinperintäasiat lähtevät yleensä liikkeelle Melan kuntatarkastuksista. Voimaantulosäännöksen sääntelyn perusteella ei ole selvää, milloin takaisinperintäasia on tullut vireille. Onko se silloin, kun asia on tullut paikallisyksikön tietoon tarkastuksessa? Vai vasta kun asiakkaalle on lähetetty asiassa kuulemiskirje paikallisyksikön toimesta? Tätä asiaa olisi syytä täsmentää voimaantulosäännöksessä toteamalla, milloin vireilletulon katsotaan tapahtuneen.

Vaihtoehtoisesti takaisinperintäsäännöksen osalta saataisiin tarkkarajainen säännös esim. toteamalla voimaantulosäännöksessä, että jos perusteettomasti annettua lomituspalvelua on haettu ennen tämän lain voimaan tuloa/ takaisinperinnän peruste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa, noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä koskien takaisinperintää ja koronmaksuvelvollisuutta. Tällöin asia ei jäisi riippumaan siitä, milloin paikallisyksikkö käsittelee asian. **Vastaavasti voitaisiin menetellä 40 a §:ään ehdotettujen säännösten osalta koskien kuntien palautusvelvollisuutta. Vanhentumissäännöksiä (30 c § ja 47 a §) sen sijaan olisi tarkoituksenmukaista soveltaa kaikkiin takaisinperintäasioihin, koska se selkiinnyttäisi nykyistä tulkinnanvaraista tilannetta** siitä, sovelletaanko velan vanhentumislain katkaisusäännöksiä lomituspalvelulain takaisinperintätilanteisiin.

Lakiesityksessä ehdotetaan muutettavaksi sijaisapumaksun määräytymistä koskevia säännöksiä. Melan voimaantulosäännöstä koskevan tulkinnan mukaan, **mikäli sijaisapuoikeus myönnetään nykyisin säännöksiin, myös maksun osalta noudatetaan nykyisiä säännöksiä.**

Voimaantulosäännöksessä todetaan, että tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan myönnettyä lomituspalvelua voi käyttää enintään neljän kuukauden aikana tämän lain voimaantulosta. Säännös koskee sekä vuosilomaoikeutta että sijaisapuoikeutta. Jos asiakkaalla on tällöin vuoden 2023 lomituspalveluja yhä käyttämättä, aiemman lainvoimaisen päätöksen estämättä asiakkaalle myönnetään uudella päätöksellä lomituspalvelut tämän lain mukaisesti. Näitä koskeva hakemus on tehtävä viiden kuukauden aikana tämän lain voimaantulosta. **Voi käydä niinkin, ettei asiakkaalle voida uusien säännösten perusteella myöntää ko. lomituspalvelua** (esim. hevosyrittäjät), **jonka vuoksi** säännöksen sanamuoto olisi parempi olla **"asiakkaalle annetaan uusi päätös oikeudesta lomituspalveluihin tämän lain mukaisesti aikaisemman lainvoimaisen päätöksen estämättä"**.

Tuo esiin 17 a §:n **yhtäaikaisista vuosilomista**. Katsoo, että mikäli laki tulee kesken vuotta voimaan, menee todella sekavaksi, miten uudistus toteutetaan. Vaikka laki tulisi voimaan 1.1.2023, noudatetaan kuitenkin neljä kuukautta nykyisiä säännöksiä eli **vuosi 2023 on vuosilomien määräytymissäännösten osalta pirstaleinen voimaantuloajankohdasta riippumatta**. Samanaikaisesti pidettävien lomien määrä nousee kesken vuoden kahdestakymmenestä kahteenkymmeneen kahteen. **Tietojärjestelmää on vaikea saada taipumaan tällaiseen kesken vuoden tapahtuvaan muutokseen**. Lakiesityksessä olevassa voimaantulosäännöksessä ei ole asiaa käsitelty ja jos säännös tulee voimaan ennen vuotta 2024 voimaantulosäännöksessä **tulisi olla määräykset, miten asia käytännössä hoidetaan** ja miten samanaikaisesti pidettävien lomien määrä käytännössä lasketaan. **Esittää, että muutos tulisi voimaan vasta 1.1.2024 lukien**. Tämä olisi toimeenpanon ja yrittäjien kannalta paras ratkaisu.

4.6.25 Hallinnollinen työ siirtymävaiheessa

Mela: Nykyiseen **tietojärjestelmään ei ole mahdollista tehdä kahta vuosilomahakemusta** samalle vuodelle. Tämä tarkoittaa, että toinen hakemus on tehtävä lomakkeella. Tämä lisää merkittävästi hallinnollista työtä.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Pitää paikkansa, että **ehdotetut lakimuutokset lisäävät viranomaisten hallinnollista työtä siirtymäaikana vuonna 2023**. Uusista säännöksistä aiheutuu se, että **vuonna 2023 lomahallinnossa tehdään kaksinkertaista työtä**: kahdet hakemukset asiakkailta ja kahdet päätökset asiakkaille, jälkimmäiset uusien lakipykälien mukaisesti ratkaistuina. **Samanaikaisesti valtakunnallinen paikallisyksiköiden yhdistämisen työ on meneillään**. Suurin osa uusista yhdistyvistä paikallisyksiköistä aloittaa 1.1.2023 ja yhtenäistää useamman vanhan paikallisyksikön toimintakulttuureja yhdeksi uudeksi. **Alkuvuosi menee uuden yksikön luotsaamisessa ja kaikkien vanhojen yksikköjen edellisen vuoden paketoinnissa**. Lisäksi Mela tarvitsee oman aikansa **Lomitusnetin muokkamiseksi. Resursointiin on kiinnitettävä huomiota ennakolta. Kuntaliitolla** on ollut esimerkiksi digihankkeita. **Kysyy, olisiko tämän tyyppiset hankerahoitukset käytettävissä tässä tilanteessa**.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomituspalvelut: Nostaa esiin yksittäisistä säännöksistä 5 §:n, eli "yrityksen sisäisten järjestelyjen" mahdollisuuden selvittämisen ennen sijaisavun myöntämistä. Olisi suotavaa, että **sähköiselle sijaisapuhakemuslomakkeelle Lomitusnettiin lisätään kyseisen selvittämisen kohdat. Tällöin asiakas jo sijaisapuhakemusta tehdessään vastaa kaikkeen, mitä päätöksenteossa tarvitaan**. Jos lomahallinnon tulee esimerkiksi erikseen selvittää jokaisen asiakkaan jokaisen uuden sijaisapuhakemuksen yhteydessä joko puhelinmuistioon kirjaten tai sähköpostikirjeenvaihtoa käyden, keitä kaikkia tilalla olevia henkilöitä olisi tilan sisäisin järjestelyihin käytettävissä sijaisapua hakevan maatalousyrittäjän töihin siten, että ko. henkilöiden muun työn tai opiskelun yms. yhteenlaskettu aika eli ylitä 9 h päivässä yms., oletettavasti asiakas kokisi lomahallinnon tunkeutuvan heidän yksityisasioihinsa.

Vehmaan lomituspalvelut: Kysyy, kuinka paljon lisääntyvää valvontaa (esityksen lakimuutosten johdosta) tullaan vaatimaan. Esimerkkinä se, kuinka paljon eläimiä kunakin lomitujankohdantana on. Myös työvuorosuunnittelun haasteet tulee huomioida.

4.7 Kommentit ehdotetusta valtioneuvoston asetuksesta

Suomen Hippos ry: Yhden kotieläinyksikön osalta on hyvä, että jokainen hevonen vastaa yhtä yksikköä.

Maatalouslomittajat ry: Toteaa käytännön kokemuksen perusteella, että kotieläinyksikkölaskennassa pitäisi erottaa ternijuottovasikka omaksi eläinlajikohdakseen. Ternivasikan juotto ja hoito vie enemmän aikaa kuin ryhmäkarsinassa olevan vasikan/naudan hoito. Ehdottaa, että kaksi ternivasikkaa muodostaa yhden kotieläinyksikön.

Yksityishenkilö, joka antoi lausunnon lomittajien näkökulmasta: Ehdotus kiristää entisestään maatalouslomittajien työaikoja. Työtehoisuuden laatima uusi kotieläinyksikkö ei huomioi työn kuormittavuustekijöitä. Se heikentää lomittajien työaikaosuuden tasoa.

Mela: 4 §:ssä on säännökset kokonaistyöajan tehtäväosuuden ja lomituspalvelun keston tarkistamisesta. Säännöksessä on todettu lomituspalvelulain 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuna **erittäin painavana syynä**, jonka johdosta tehtäväosuuksia voidaan tarkistaa kalenterivuoden aikana pidettävän kuolemaa, toistaiseksi myönnetylle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä tai muuta vastaavaa syytä. **Säännöksestä on poistettu nykyisessä asetuksessa oleva painava syy eli maatalousyrittäjien tai maatilalla työskentelevien henkilöiden lukumäärän muuttuminen.** Tällä seikalla voi olla esim. avioerotilanteessa vahva vaikutus maatalousyrittäjien tehtäväosuuksiin, jos toinen yrittäjästä yhtäkkiä lähtee tilalta. **Nykyisessä asetuksessa olevaa säännöstä ei ole tältä osin tarvetta muuttaa.** Jos tehtäväosuus suorittajien määrä muuttuu, tulisi tehtäväosuus voida tarkistaa kesken kalenterivuoden samoin kuin nykyisinkin. Kokonaistyöaika ja tehtäväosuudet määritetään käytännössä vuosilomahakemuksen yhteydessä. Mikäli muutos yrittäjien määrässä tapahtuisi heti vuosilomapäätöksen saamisen jälkeen, maatalousyrittäjän tehtäväosuus olisi virheellisesti määritetty koko kalenterivuodelle ja jos hän joutuisi hoitamaan poislähteneen yrittäjän tehtäväosuuden, hänen oikeutensa lomituspalveluihin ei toteutuisi siten kuin lain tavoitteena on, koska hän saisi lomitusta vain omaan ennen toisen yrittäjän lähtemistä määritettyyn tehtäväosuuteensa.

4.8 Kommentit turkistuottajien lomituspalveluista annetusta laista

Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry: Puoltaa esitystä turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta. (Ei esitä säännöskohtaisia kommentteja.)

Mela: Turkistuottajien lain 3 § sisältää ehdotuksen, että kokonaistyöajan tulisi olla vähintään 4,5 tuntia. Tältä osin viittaa maatalouslomitukseen osalta lausumaansa, että **kokonaistyöaika palvelun piiriin pääsyn rajaajana on kovin harkinnanvarainen asia, eikä sitä ole pidettävä riittävän tarkkarajaisena rajanvetokriteerinä.**

Muiltakin osin viittaa maatalouslomitukseen osalta antamiinsa kommentteihin siltä osin kuin on ehdotettu yhdenmukaisia säännöksiä turkistuottajien lomituspalveluista annettuun lakiin.

Turkistuottajien lain 3 §:än on lisätty säännös siitä, että kotieläinyksiköt on oltava turkistilalla tai 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettujen edellytykset täyttävällä turkistuottajalla, jolla on oltava pakollinen MYEL tai YEL-vakuutus ja joka täyttää muutoin kuin ikänsä puolesta yrittäjän pakollisen eläkevakuutuksen myöntämisen edellytykset. Edellytyksen on täyttyvä lomituspalvelun käyttö- ja myöntämisajankohtana. Turkistuottajan lomituspalveluja ovat vuosiloma ja lisävapaa. **Turkistuottajan joutuessa kuntoutustuelle ja jos vakuutus päättyy, vaikuttaa se myös samassa yrityksessä työskentelevän yrittäjän oikeuteen saada lomituspalveluja, mikäli eläimet ovat juuri tämän työkyvyttömäksi tulleen yrittäjän hallinnassa. Täten vastaavasti kuin maatalouslomituksessa olisi säädettävä poikkeus niitä tilanteita varten, jolloin eläimiä hallinnassaan pitävä turkistuottaja ei työkyvyttömyytensä johdosta pysty täyttämään 3 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdissa säädettyä edellytystä.** Turkistuottajien on lain 10 §:n mukaan

pidettävä lomansa samanaikaisesti, jos he käyttävät paikallisyksikön järjestämiä palveluja. Jos toinen yrittäjästä on kuntoutustuella ja MYEL-vakuutus ei ole voimassa, ei myöskään toinen yrittäjä pääse lomalle, mikäli kuntoutustuella olevan vakuutus ei ole voimassa. Itse järjestetyssä lomituksessa ei edellytetä lomien samanaikaisuutta. Tällöin vuosiloman pitämisen esteeksi voi muodostua juuri se, etteivät eläimet ole MYEL tai YEL-vakuutetun yrittäjän hallinnassa tai että kotieläinyksikköön ei voida lukea kaikkia eläimiä.

Lakiin on ehdotettu uusia säännöksiä (25 §-31 a §) liittyen perusteettomiin valtionkorvauksiin sekä tilanteeseen, jossa Mela ei myönnä valtionkorvausta, jos jo ennen tilityksen vahvistamista havaitaan, että on myönnetty perusteetonta lomitusta. Kannattaa ajatusta siitä, että turkistuottajien lomituspalvelulainsäädäntöön otetaan säännökset kunnan velvollisuudesta palauttaa perusteettomasti maksetut valtionkorvaukset vastaavalla tavalla kuin maatalousyrittäjien lomitussääntöissä. Ei pidä tarkoituksenmukaisena, että sääntely olisi erilaista kuin maatalousyrittäjien lomituspalvelulaissa jo heti vuodesta 2023 lukien.

Lakiesityksen tarkoituksena oli yhdenmukaistaa lomitussääntöjen erilaiset säännökset. Tämän vuoksi **esittää, että turkistuottajien lomituspalvelulain sääntösten tulisi tältäkin osin olla yhdenmukaisia maatalousyrittäjien lomituspalvelulain sääntösten kanssa.**

Lakiin ehdotetaan uutta **28 a §:ää**, jonka mukaan kunnalla on velvollisuus palauttaa Melalle kalenterivuoden aikana perusteettomasti järjestetystä lomituspalveluista aiheutuneet kustannukset, jotka paikallisyksikkö on perinyt takaisin lomituspalvelujen saajilta. **Säännöksen sanamuodossa ei ole otettu huomioon toissijaisilta maksuvelvollisilta saatuja suorituksia.**

Maatalouslomituksessa kunnan palautusvelvollisuus on maatalousyrittäjään kohdistuvasta takaisinperintäpäätöksestä riippumaton itsenäinen velvollisuus, eikä palautusvelvollisuutta ole kytetty siihen, mitä on saatu perittyä takaisin palvelun käyttäjältä. Olisi hyvä, että tilityksen jälkeinen palautusvelvollisuus olisi turkistuottajien lainsäädännössä samalla lailla maatalousyrittäjän kohdistuvasta takaisinperinnästä riippumaton velvollisuus niissä tilanteissa, kun lomitus on järjestetty perusteettomasti. Säännöksen sisällön tulisi vastata maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 40 a §:n sisältöä.

Samoin **29 §:ssä** säädetty **suorittamatta jäänyt valtionkorvaus sisältää koronmaksuvelvollisuuden**, mitä ei ole maatalousyrittäjien lomituspalvelulaissa. **Ei pidä esitettyä koronmaksuvelvollisuussääntöä tarpeellisena.**

Ehdotuksessa on nyt uusi **säännös perusteettoman edun palautuksesta (31 a §)**. Perusteettomalla edulla tarkoitettaisiin sekä perusteettomasti järjestetystä lomituksesta aiheutuneita kustannuksia, joita ei saisi perittyä asiakkaalta 28 a §:n mukaisesti sekä 25 §:n mukaisia kustannuksia, joita ei voitaisi pitää asianmukaisina (lakiesityksen 25 §:n ja 28 a §:n kohdalla olevien perusteluiden mukaan). Kuitenkin itse säännöksessä 31 a §:ssä todetaan, että sen lisäksi mitä 28 a §:ssä säädetään (säädetään velvollisuudesta palauttaa asiakkaalta perityt saatavat), kunnalla on velvollisuus palauttaa yli 100 euron arvoiset **muut** perusteettomat edut. Säännöksen sanamuoto on epäselvä, eikä suoraan sisällä perusteluissa olevaa ajatusta, että jos perintä epäonnistuu, palautus on kuitenkin tehtävä. **Koska säännöksessä asetetaan palautusvelvollisuus kunnalle itse säännöksessä tulisi tarkkarajaisemmin määritellä, mitä tarkoitetaan perusteettomalla edulla eli se mitä on todettu perustelujen tasolla tulisi todeta itse säännöksessä.** Eräiltä osin sääntely nyt menee päällekkäin eli **on 28 a §:n mukainen menettely ja 31 a §:n mukainen menettely, ja näiden suhde toisiinsa olisi selkeytettävä säännösten tasolla.**

Takaisinperintä asiakkaalta voi kestää pitkään. Mikäli asiakkaalta ei saada perittyä saatavaa, perintä tulisi kohdistaa toissijaisesti ja käydä perintämenettely läpi heidänkin osaltaan.

Perusteettomasta edusta kunnan olisi maksettava korkoa sen kalenterivuoden alusta, jota edeltävän vuoden aikana perusteeton etu on maksettu. Mikäli kyse on paikallisyksikön järjestämästä lomituspalvelusta ei aina siis kyse ole perusteettoman edun maksamisesta vaan palvelun järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten palauttamisesta (tilanteet, josta perusteettomasti järjestetystä lomituksesta aiheutuneita kustannuksia ei ole saatu takaisinperittyä). Koronmaksuvelvollisuus alkaa perusteettoman edun palautuksen osalta aikaisemmin kuin maatalousyrittäjien lomituspalvelujen mukaisissa säännöksissä. **Tämä voi ohjata paikallisyksikköä siihen, että halutaan mahdollisimman nopeasti palauttaa etuus, eikä jatkaa perintää asiakkaan suuntaan.**

Käytännössä perusteettomat lomituspalvelut havaitaan useimmiten tarkastuksissa ja sen jälkeen asia käsitellään paikallisyksikön suuntaan ja paikallisyksikkö kääntyy tämän jälkeen asiakkaan suuntaan tai kysyy kohtuullistamismahdollisuutta Melalta siinä yhteydessä, kun kunnan palautusvelvollisuutta käsitellään. Tämä on ollut toimiva ja looginen etenemistapa. **Ehdotettavien säännösten osalta jää epäselväksi, missä vaiheessa Mela voisi lähettää paikallisyksikölle laskun palautettavasta perusteettomasta edusta. Kuka on asiassa aloitteellinen, koska Mela ei tiedä takaisinperinnän tilannetta?** Siinä vaiheessa, kun Mela saa kunnalta tilityksen yhteydessä tiedon luottotappioksi kirjaamisesta saa **Mela tiedon, ettei perintä ilmeisesti ole onnistumassa.** Melan valtionkorvausohjeistuksen mukaan, **jotta kunta voi saada valtionkorvauksen luottotappioon sen tulee jatkaa perintää vähintään viisi vuotta.** Tällöin ei kunnalta voitaisi 31 a §:n mukaan vaatia perusteettoman edun palautusta, koska perintä on vielä kesken (vaikka saatava on jo merkitty luottotappioksi kunnan kirjanpitoa koskevien säännösten perusteella).

Vaarana on myös vanhentuminen, mikäli perintä asiakkaalta tai toissijaisilta etenee hitaasti, mutta etenee kuitenkin. **Esittää, että kunnan palautusvelvollisuutta ja asiakkaan takaisinperintävelvollisuutta pidettäisiin edelleen toisistaan erillisinä asioina.** Sääntely olisi samansisältöinen maatalousyrittäjien lomituspalvelulain kanssa ja koronmaksuvelvollisuudet yhdenmukaiset. **Tämä on toimeenpanon kannalta huomattavasti selkeämpi vaihtoehto.**

Esityksen **31 a §:n** mukaan **palautettavan perusteettoman edun määrää voidaan kohtuullistaa** siltä osin kuin edun perusteettomuus ei ole selvää edellyttäen, että lainsäädäntöä on noudatettu. Mitään perusteetonta etua ei yleensä voi syntyä kenellekään, jos on toimittu lainmukaisesti. **Esittää, että kohtuullistamissäännös on sanamuodoltaan ja sisällöltään samanlainen kuin maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 40 a §:n 4 momentissa. Se antaa tällöin mahdollisuuden kohtuullistaa kaikissa erilaisissa tilanteissa, joissa joudutaan perimään takaisin paikallisyksiköltä, eikä ole perusteltua, että turkistuottajien järjestelmän osalta säännös olisi erilainen ja tiukempi.**

Esittää, että takaisinperintäsäännökset ja kunnan palautusvelvollisuutta koskevat säännökset olisivat yhdenmukaisia maatalouden lomitujärjestelmän kanssa, koska paikallisyksikkö toimeenpanee molempia järjestelmiä ja on hallinnollisesti tarkoituksenmukaista, ettei sääntelyssä ole eroavaisuuksia. **Viittaa maatalousyrittäjien lomituspalvelujärjestelmän osalta antamiinsa lausumiin myös tässä yhteydessä siltä osin kuin on kysymys takaisinperintää ja sen kohtuullistamismahdollisuutta sekä koronmaksuvelvollisuutta koskevista säännöksistä sekä toissijaisuusvastuuta koskevista säännöksistä.**

Lain **31 a §:n** yksityiskohtaisia **perusteluja** koskevassa kohdassa sivulla 105 on todettu seuraavasti "On mahdollista, että myös **Mela voisi saada perusteettoman valtion korvauksen tai muun taloudellisen edun.** Edellä ehdotetun 28 a §:n mukaan paikallisyksiköt palauttavat Melalle lomituspalvelujen saajilta takaisinperittyjä määriä. Mela voisi pyrkiä käyttämään esimerkiksi nämä palautukset turkistuottajien lomitujärjestelmän ulkopuolisiin tarkoituksiin, jolloin Mela olisi saanut perusteetonta etua, jota koskisi 31 a §:ssä tarkoitettu palautusvelvollisuus". **Mela ei vastusta sitä, että perusteettoman edun palautusta koskevaa säännöstä sovellettaisiin myös Melaan, mutta säännöksen perusteluissa ei tulisi esittää spekulatiivisia väitteitä** siitä, että Mela käyttäisi varoja muuhun kuin laissa säädettyihin tarkoituksiin. Esittää edellä mainitun lauseen poistettavaksi. **Perusteluissa voisi esim. vain lyhyesti todeta, että säännös koskisi myös Maatalousyrittäjien eläkelaitosta,** jonka tehtävänä on jakaa valtionrahoitusta

paikallisyksikköinä toimiville kunnille ja palauttaa valtiolle kunnilta saamansa perusteettoman edun palautukset huomioimalla ne valtionosuuslaskelmassa tuloina. **Pitää kuitenkin parempana, että sääntely olisi samanlainen maatalouden lomitusjärjestelmän kanssa.** Maatalousyrittäjien eläkelaitosta voisi palautusvelvollisuuden osalta turkistuottajien järjestelmässä koskea vastaavanlainen säännös kuin maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 47 §:ssä.

Viittaa myös turkistuottajien lain voimaantulosäännöksen osalta maatalousyrittäjien lomituslain säädännön osalta antamiinsa lausumiin. Koska takaisinperintäsääntely ja kunnan palautusvelvollisuutta koskeva sääntely on uutta, **on erityisen tärkeää, että voimaantulosäännöksestä ilmenee tarkkarajaisesti mistä lukien uusia säännöksiä sovelletaan.**

Verohallinto: Kommentit, jotka koskevat maatalouslomituslain 2 §:n **lainsäädäntöviitettä elinkeinotulon verottamisesta annettuun lakiin**, vaikuttavat myös **turkistuottajien lain 2 §:än.** Samoin kommentit, jotka koskevat maatalouslomituslain 2 §:n ilmaisua **yksityinen elinkeinonharjoittaja**, vaikuttavat **turkistuottajien lain 2 §:än.** (Katso asia maatalouslomituslain 2 §:n kohdalta.)

4.9 Kommentit poronhoitajien sijaisavusta annetusta laista

Suomen porosaamelaiset ry: Yrityksen määritelmä 3 §:ssä on tarpeeton. Lakiluonnoksen 2 §:ssä on määritelty lain soveltamista poronhoitajaan, joka täyttää tietyt vaatimukset. Lakia ei voida soveltaa yrityksiin eikä ole tarpeen tässä yhteydessä laajentaa soveltamisalaa. **Esittää yrityksen määritelmän poistettavaksi.** Lain soveltamista ei ole tarpeen laajentaa yritysten sijaisavun käyttämiseen, joten **3 a §:n 3-5 kohdat esitetään poistettaviksi.**

Suomen porosaamelaiset ry ja SámiSoster ry: Toteavat lausunnoissaan **poronhoitotöihin (5 §)** liittyen, että **niihin kuuluu laajasti valmistelevat työt, kuten työvälineiden, polttoaineiden ja tarvikkeiden toiminta- ja käyttökuntoon laitteleminen ja mukaan ottaminen yms.** Työmatka alkaa niistä valmisteluista kuuluen poronhoitotyöhön. Saamelaisalueella porojen paimentamismatkat porojen luokse ovat keskimäärin 50-150km päivässä, joten valmistelut on tehtävä huolella. Sen vuoksi työtapaturman sattuminen työmatkalle lähdeäessä kuuluu jo poronhoitotöihin. Tämä olisi myös huomioitava lain soveltamisessa.

Paliskuntain yhdistys: Näkee hyvänä muutoksena sen, että **korvaushakemuksen voisi jatkossa tehdä myös sijaisaputyön tekijä (10 §).** Tämä joustavoittaa korvauksen hakemista ja voi nopeuttaa korvauksen saamista. **Sijaisapukorvauksen sähköistä hakemista tulee jatkossa kehittää edelleen.** Etenkin korvaushakemuksessa tarvittavien liitteiden sekä sijaisavun saajan/ sijaisaputyön tekijän vahvistuksen antaminen sähköisesti nopeuttaisi ja helpottaisi osaltaan hakemusprosessia.

Mela: Nykyisen 2 §:n mukaan on edellytetty MYEL 10 a §:n mukaista MYEL-vakuutusta. **Uudessa 3 a §:ssä** edellytetään, että poronhoitaja on yrittäjänä eläkevakuutettu poronhoidosta maatalousyrittäjän eläkelain mukaisella vakuutuksella tai että hän täyttää muutoin kuin ikänsä puolesta yrittäjän pakollisen eläkevakuutuksen myöntämisen edellytykset. Ehdotettu säännös ei enää mahdollista sitä, että poronhoitaja voisi MYEL-perheenjäsenenä saada sijaisapua. MYEL:n mukaan yrittäjänä vakuutetaan poronomistaja ja perheenjäsenenä voidaan vakuuttaa henkilö, joka osallistuu perheenjäsenenä poronomistajan tekemään työhön. **Käytännössä poronhoitajien osalta ei juurikaan ole muita kuin yrittäjävakuutuksia ja sijaisavun saaminen edellyttää porojen omistamista yksin tai yhdessä perheenjäsenen kanssa.**

Viittaa myös poronhoitajien sijaisapulain osalta maatalouslomituksen osalta antamiinsa kommentteihin koskien **takaisinperinnän kohtuullistamista sekä koronmaksuvelvollisuutta.** Samoin **voimaantulosäännöksen** osalta toteaa samat kommentit kuin on edellä esittänyt maatalouslomitusta koskien.

Verohallinto: Kommentit, jotka koskevat maatalouslomituslain 2 §:n ilmaisua **yksityinen elinkeinonharjoittaja**, vaikuttavat **poronhoitajien lain 3 §:än.** (Katso asia maatalouslomituslain 2 §:n kohdalta.)

5 Vasta kokonaisuudistuksen toiseen vaiheeseen sisältyvät asiat

5.1 Kommentit maatalousyrittäjien lomituspäätöslain osalta

Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund: On viisasta, että jatkossa jatketaan nykyisellä maatalouslomituksen hallintomallilla, jossa on sosiaali- ja terveysministeriö, Maatalousyrittäjien eläkelaitos ja toimeksiantosopimusten perusteella kuntien paikallisyksiköt. Tätä suositeltiin hallintomalleja tarkastelleen työryhmän raportissa huhtikuussa 2021.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto: Kuntien tarjoamissa lomituspäätösluissa on katsottava olevan ainakin osin kyse kilpailutilanteesta markkinoilla tapahtuvasta toiminnasta, sillä esimerkiksi niin sanotun täysin maksullisen lomittaja-avun tarjoaminen on paikallisyksiköille vapaaehtoista. Viittaa maatalousyrittäjien lomituspäätöslain 28.2 §:ssä säädettyyn maksuun. Toteaa, että kilpailulain 30 a §:ssä tarkoitettu yksityisen elinkeinotoiminnan kanssa samoilla markkinoilla tapahtuva taloudellinen toiminta on hinnoiteltava markkinaperusteisesti ja eriytettävä kirjanpidossa muusta toiminnasta kilpailulain 30 d §:n mukaisesti. Jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää kilpailutilanteesta markkinoilla harjoitetun toiminnan osalta huomiota siihen, että toiminnasta saatavilla tuotoilla voidaan kattaa kaikki toiminnasta aiheutuvat kustannukset sekä lisäksi kohtuullinen tuotto toimintaan sitoutuneille varoille.

Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund: On äärimmäisen tärkeää, että hallitus myöntää rahoitusta uuden tietojärjestelmän kehittämiseen. Uusi tietojärjestelmä on ehdottoman välttämätön lomituspäätöslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen toimeenpanoa varten. Nykyinen tietojärjestelmä Lomitusnetti on käyttöikänsä päässä ja tärkeä ja pitkään suunniteltu lomituspäätöslainsäädännön uudistus ei saa nyt keskeytyä. Lomituspäätöslainsäädännön määrärahoissa tapahtuu vuosittain merkittäviä niin kutsuja automaattisäästöjä, koska kotieläintuottajien määrä vähenee ja lomituspäätöslain määrä siksi vähenee.

Yksityishenkilö, joka antoi lausunnon lomittajien näkökulmasta: STM:n tavoite saada säästöjä paikallisyksiköistä (uuden IT-järjestelmän rahoitukseen) ei ole mahdollinen toteuttaa. Mikäli säästöjä tarvitaan, niin ne tulee ensisijaisesti toteuttaa siten, että 1. HE:lla esitettyjä lomituspäätösluiden laajennuksia siirretään 2. tai 3. vaiheen toteutukseen ja muita säästöjä kohdennetaan Melan toiminnan kustannuksiin, koska Mela ei ole koskaan ollut säästökohteena.

Vehmaan lomituspäätöslu: Lomitushallinnon resurssia on oltava riittävästi myös tulevaisuudessa. Paikallisyksiköt tekevät todella tarkkaa työtä esimerkiksi kokonaistyöajan määrittämisen suhteen todellisuuteen perustuen. Perusteet lähtevät aina tilakäynnistä. Sen jälkeen voidaan tehdä TTS-manager ja määrittää tilan työskentelyajat yrittäjää ja lomittajaa kuullen. Kaikki hallinnon työvaiheet varmistavat koko toiminnan oikeellisuuden ja taloudellisuuden.

Lomituspäätösluilla tuetaan yrittäjän sosiaaliturvan toteutumista, työssä jaksamista sekä työurien pidentymistä. Tämä on ehdottomasti oltava tekstinä mukana, ettei EU katso lomituspäätösluista pelkästään valtion tukijärjestelmäksi.

Suomen Siipikarjaliitto: Siipikarjasektorille lomituksen käytön rajaaminen vain ajanjaksolle, jolloin tilalla on vähintään 9 eläinyksikköä, on ongelmallinen. Suomalaiseen hyvään tuotantotapaan siipikarjatuotannossa kuuluvat eläimettömät tuotantotouot. Tuotantotouoilla tilat puhdistetaan ja valmistellaan seuraavaa parvea varten. Erityisesti broilertuotannossa kierto on nopea ja taukoja on 6-7 kpl vuodessa. Haluaa muistuttaa, että eläimettömät tuotantotouot ovat oleellinen osa tuotantokiertoa ja karjanhoitotyötä, sillä niiden aikana tehtävällä puhdistus-, pesu- desinfiointi- ja valmistelutöillä varmistetaan seuraavan parven eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä myös tuotteiden korkea laatua ja sitä kautta kulutta-

jien ruokaturvaa. Pitää perusteltuna, että **taukotyöt laskettaisiin perushoitotöihin** ja, että **maatalousyrittäjän tulisi voida pitää vuosilomaa ja saada sijaisapua myös eläimettömien tuotantotaukojen aikana**. Tämä lisäisi yrittäjien tasa-arvoista kohtelua eri tuotantolajien kesken.

Vehmaan lomituspalvelut: Kysyy, saisivatko myös lihasikalat tuotantotaukolomitusta. Asia on tasa-puolisuuskysymys. **On huomioitava myös lain lähtökohta: hoidetaan eläimiä ei rakennuksia. Lomitaja ei ole puhdistustyöntekijä.** Kysyy, miten **lomitus käytännössä järjestetään** huomioiden sähkölaitteet, kemikaalit sekä tyhjennys- ja purkulaitteet sekä tarvittava koulutus ja vakuutus. **Miten lomitustyö-aika määritetään**, kun ei ole eläinyksiköitä?

MTK-Etelä-Savo: Kelan päätös oikeudesta sairauspäivärahaan viipty hyvin pitkiä aikoja. Tällöin **sijaisapupäätös tehdään ehdollisena**. Jos yrittäjä on ollut useita viikkoja sijaisavun piirissä ja sairaspäiväraahakemus hylätään, peritään jo pidetystä lomituksesta täysi maksu. (Nykyään takaisinperintä.) Kyseessä voi olla jopa **kymmenien tuhansien eurojen takaisinperintä. On välttämätöntä, että näitä tilanteita ei enää jatkossa muodostu.** Säädöksiin tulee saada ehto, jonka mukaan **ennen kielteistä päätöstä pidettyjä sijaisapupäiviä ei muuteta täysin maksullisiksi, vaan korkeintaan esimerkiksi tuetun maksullisen hintaiseksi.** Lomituspalvelun käyttäjällä ei ole käytännössä mitään mahdollisuutta vaikuttaa päätösten teon nopeuteen, jolloin nykytilanteeseen on saatava nopeasti muutos.

Mela: Ottaa esille tarpeen saada **sijaisapua tartuntatautipäivän perusteella.**

Suomen Siipikarjaliitto: Lomituspalvelulain 14 § rajaa lomitusyksikön velvollisuutta järjestää **24/7 automaation valvontaa**. Tunnistaa päivystyksen haasteet lomituksessa. Etäisyys ja mahdollisesti vieras monimutkainen teknologia tekee päivystyksestä lomittajalle kuormittavan. Toisaalta ellei tilalla ole ammattitaitoista päivystäjää, ei yrittäjä kykene hyödyntämään lomituspalvelua, kuten on tarkoitus. **Siipikarjatuoannossa 24/7 valvonta on jo eläinsuojelullisestikin välttämätöntä.** Poikkeamatilanteisiin on pystyttävä vastaamaan välittömästi kellonajasta riippumatta. **Päivystyksen tarve tulisi huomioida erityisesti, jos yrittäjien oletetaan käyttävän vuosilomapäiviä samanaikaisesti § 17 a mukaisesti.**

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT: Pitää lähtökohtaisesti hyvänä tavoitteena pyrkiä siihen, että **lomittajan työpäivät olisivat yksiosaisia, jos toiminta voidaan näin järjestää.** Toiminnan luonne voi kuitenkin edellyttää usein kaksiosaista työpäivää.

Suomen Kuntaliitto: Yhtyy Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:n lausuntoon.

Ylä-Savon lomituspalvelut: Ehdottaa **yksiosaiseen työpäivään** siirtymistä, jos se on käytännössä mahdollista (esim. robottitilat, pitkän työajan tilat).

Ammattiliitto Jyty ry: Toteaa lain 14 §:n kommenttien yhteydessä, että lakimuutoksella pitäisi pyrkiä **yhdenjaksoisiin työpäiviin** siten, että siitä voidaan poiketa vain perustellusta syystä, kuten työaikalaissa tarkoitetaan.

Maatalouslomittajat ry: Maatalouslomittajan työn houkuttavuutta lisäisi yksiosainen työpäivä. Maatiloilla missä työskentelee kaksi tai useampi yrittäjä/työntekijä pitäisi mahdollisuuksien mukaan pystyä järjestämään **yksiosainen lomituspäivä.** Tämä säästäisi valtiolta lomittajien matkakustannuksia, auttaisi paremmin yhdistämään maatalouslomittajan työn ja perhe-elämän sekä auttaa työssäjaksamiseen ja työnmielekkyyteen.

Suomen Siipikarjaliitto: **Ammattitaitoisen lomittajan löytäminen on osoittautunut siipikarjailoille haasteelliseksi ja kynnyskysymykseksi lomituspalveluiden käyttöön.** Maatalousalan koulutuksissa karjatalouden opinnoissa siipikarja on varsin marginaalisessa roolissa. Siipikarjan perushoitotoimet edellyttävät harjaantunutta lintusilmää, taitoa hyödyntää valvontalaitteita sekä erittäin tarkkaa bioturvallisuuden ymmärrystä ja toteuttamista. Mahdolliset ongelmat on havaittava nopeasti, sillä isossa eläinmäärässä

tilanne voi eskaloitua nopeasti. Siipikarjatiloilta itse järjestetty lomitusta on usein toimiva ratkaisu ja mahdollistaa osaavan lomittajan. **Perheenjäsenten, jotka eivät ole omistussuhteessa lomitukseen kohteena olevaan yritykseen sekä maatalousyrittäjän osaomistajan ja muulla toimialalla toimivan yrityksen työntekijöiden hyväksyminen itse järjestetyn lomitusta lomittajiksi** lisäksi siipikarjatilojen mahdollisuutta hyödyntää lomitustalveta.

Sysmän kunta / Etelä-Suomen lomitustalveta: Asiakkaiden lomitustetuksiin liittyvien **erilaisten edellytysten selvittäminen ja liitteiden pyytäminen asiakailta vie lomahallinnossa paljon työaika.** **Odottaa lomitustalvetajien pääsevän jatkossa tulotietojärjestelmän, Melan ja Kelan tietojärjestelmien viranomaiskäyttäjiksi tai** muutoin **saamaan oikeuden saada tarvittavaa tietoa** lomitustasiakkaiden lomaoikeuksien edellytysten selvittämisessä suoraan mainituilta viranomaisilta.

Ylä-Savon lomitustalveta: Käytännön toiminnan kannalta on tärkeää, että lomitustalvetailla on **oikeus saada riittävästi tietoa eri viranomaisilta ajantasaisesti.** Näin varmistetaan sujuva ja oikea-aikainen päätöksenteko.

Verohallinto: Sosiaali- ja terveystministeriö on käynyt Verohallinnon ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kanssa alustavia keskusteluja **lomitustalvetajien tarvitsemien tietojen luovuttamisesta** Verohallinnon tietojärjestelmästä tulorekisteritietoja täydentävästi (eli muiden tietojen kuin tulotietojärjestelmässä olevien tietojen). Verohallinnon käsityksen mukaan **nyt tiedossa olevan tietotarpeen mukaisista tiedoista ainakin osa näyttäisi olevan luovutettavissa Verohallinnon tietojärjestelmästä kyselyjärjestelmätyyppisesti tai massaluovutuksena.**

6 Kokonaisuudistuksen ulkopuolelle jäävät asiat

6.1 Kommentit maatalousyrittäjien lomitustalvetajain osalta

MTK-Lappi: Ihmettelee, miksi lakiluonnoksessa **rajataan järjestelmän ulkopuolelle harvinaisempia tuotantoeläinlajeja**, jotka kuitenkin eläinten hyvinvointilaissa määritellään tuotantoeläimiksi, esim. vesi-puhveli, jonka merkityksestä kosteikkoviljelyssä on viime aikoina puhuttu paljon. Näiden sisällyttäminen mukaan lomitustalvetajainjärjestelmään ei toisi lisäkustannuksia, mutta antaisi mahdollisuuden uusien tuotantomuotojen kehittämiselle.

Vaikka lakimuutosten suorana tavoitteena ei olekaan lomittajien saatavuuden turvaaminen, on tämä aspekti huomioitava myös säädöksiä valmisteltaessa. Koko lomitustalvetajainjärjestelmä rapautuu, jos ammattitaitoisia lomittajia ei ole saatavilla. Uudistuksessa lomittajien osa-aikaisuutta vähennettäisiin parhaiten, jos **välttämättömien kotieläinhuoltojen määritelmää laajennettaisiin.**

Maataloustalvetajain ry: Lomittajan työnkuvan laajentaminen välttämättömistä karjataloustöistä **laajempaan suuntaan** olisi varmasti tehokas keino **työpäivän pituuden lisäämiseksi**, kuitenkin niin, että **pysytään karjatalouteen liittyvissä töissä.**

Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund: Ottaa esiin maataloustalvetajain vuosilomapäivien määrän, 26 päivää. Katsoo, että **vuosilomapäivien määrää tulisi nostaa 30 päivään.** Työn kuormittavuus ja työhön sitovuus on kotieläintuottajilla hyvin suuri ja lomapäivien lisäämisellä olisi positiivinen vaikutus heidän hyvinvointiinsa. Vuosilomapäivien määrän lisäämisen **lisäksi vähintään neljä vuosilomapäivää tulisi voida pitää sunnuntaina tai muuna pyhäpäivänä.**

Vehmaan lomitustalvetajain: Lainsäätäjän tulee huomioida kokonaisvaltaisemmin tilojen määrän jatkuva ja kiihtyvä lasku. Vuosiloman määrä on pysynyt samana jo vuosien ajan sekä yhtäaikaisuusvelvoitetta on kiristetty vähän kerrassaan niin kuin taas tässäkin lakiesityksessä. Maataloustalvetajain sidonnainen työ ilman viikonloppuvapaita ja arkipyhävapaita rasittaa henkisesti ja fyysisesti. **Vuosiloman määrää tulee**

ehdottomasti lisätä esimerkiksi 33 päivään kalenterivuodessa **ja säilyttää sosiaaliturva** niille maatalousyrittäjille, jotka jatkavat alalla.

MTK Keskusliitto: Perhevapaisiin ei esityksessä ole ehdotuksia, huolimatta Marinin hallituksen toteuttamasta perhevapaaudistuksesta. **Perhevapaita koskevia sijaisapuja tulisi uudistaa** lomituspalvelujärjestelmässä. Nuorien, perheellisten ruuantuottajien tilannetta voitaisiin helpottaa esim. **nostamalla nykyistä 100 päivän oikeutta 200 päivään, kun alle 3- vuotias lapsi hoidetaan kotona.**

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Lainsäädäntöön täytyisi sisällyttää muutos sijaisapupäivien määrän nostamisesta **100 päivästä 200 päivään, kun alle 3-vuotias lapsi hoidetaan kotona.**

MTK-Pohjois-Suomi: Tarpeellista olisi toteuttaa perhevapaaseen liittyviä muutoksia, esim. korottaa nykyinen **100 pv:n katto 200 päivään**, kun alle 3-vuotias lapsi hoidetaan kotona. Tämä tukisi myös hallituksen toteuttaman perhevapaaudistuksen tavoitteita.

MTK-Lappi: Harmittelee, ettei esityksessä tehty perhevapaiden osalta riittävän kunnianhimoisia muutoksia. Nuorten kotieläintuottajien haasteisiin **alle 3-vuotiaiden hoidon järjestämiseen** tulisi tässä lakiuudistuksessa etsiä toimivia ratkaisuja.

MTK Keskusliitto: Nuoret ruuantuottajat ovat esittäneet tarpeita saada **osittainen malli nykyisen kodinhoidontukeen sidotun mallin rinnalle** helpottamaan maatalojen haasteellisia päivähoitotilanteita.

Mela: Lomituspalvelulainsäädäntö ei sisällä mahdollisuutta saada **sijaisapua osittaisen hoitovapaan ajalta**. Maatalousyrittäjien osalta ei toteudu perhevapaaudistuksen periaatteet osittaisen hoitovapaan ajalta lomitusjärjestelmässä. Mela on saanut asiakaspalautetta siitä, että olisi tarvetta saada nykyisen **codinhoidontukeen sidotun mallin rinnalle osittaisen hoitovapaan ajalle sijaisapua** helpottamaan perheen ja työn yhteensovittamista maataloilla. **Esittää, että mallia selvitettäisiin 2. vaiheen kokonaisuudistusta varten. Tällöin myös tietojärjestelmän osalta olisi mahdollisuus varautua suunnittelemaan mallin edellyttämät muutokset tietojärjestelmään.**

MTK Keskusliitto: Myös **omaishoidon** tukeminen maataloilla olisi tärkeä mahdollistaa sijaisavun myötä.

MTK-Etelä-Pohjanmaa: Myös **omaishoitajille sijaisavun** myöntäminen olisi ensiarvoisen tärkeää.

MTK-Lappi: **Omaishoidon** mahdollistaminen sijaisavun keinoin on uudistusta vaativa kokonaisuus.

MTK-Pohjois-Suomi: Sijaisapuperusteisiin tarvitaan mahdollisuus **omaishoidon** tukemiseen.

MTK Keskusliitto: Pandemiatilanteita varten tulee lomituspalvelulakiin lisätä sijaisapuperusteiksi **tartuntatautilääkärin määräämät eristys- ja karanteenitilanteet**, jotka ovat noudatettaviksi annettuja viranomaismääräyksiä. Näihin tilanteisiin tulee olla kotieläintiloilla myös välineet niitä noudattaa eli sijaisapumäärätyn eristyksen ja karanteenin ajalle.

MTK-Lappi: Koronapandemia on osoittanut, että lomituslainsäädännössä tulee huomioida mahdollisuus **sijaisapuun tartuntatautilääkärin määräämissä eristys- ja karanteenitilanteissa.**

Mela: Lomituspalvelulain 7 §:ssä ei nykyisin ole mainittu etuusluettelossa tartuntatautipäivärahaa. **Tartuntatautipäivärahaa maksetaan heti sairastumispäivästä lukien** ilman omavastuupäiviä. **Tartuntatautipäivärahaa voi saada sairastunut eristyspäätöksen saanut sekä henkilö, joka on asetettu viralliseen tartuntatautilain mukaiseen karanteeniin altistumisen johdosta.** Terveystieteiden tutkimusohjelma ohjaa potilasta tartuntatautilanteissa antamallaan todistuksella tartuntatautipäivärahajärjestelmään. Koronaan sairastunut **maatalousyrittäjä ei nykyisten säännösten mukaan ole tämän etuuden**

perusteella oikeutettu saamaan sijaisapua, vaikka hän olisi työkyvyttö ja sairastuisi vaikeaan tautimuotoon. Jos yrittäjä on ehtinyt jo käyttää 20 päivää sijaisapua muun sairauden perusteella, hänellä ei siten tartuntatautiin sairastuessaan ole oikeutta työkyvyttömyyssijaisapuun heti sairastumisestaan lukien.

Tartuntapäiväraha on ainoa sosiaalivakuutusetus, jonka perusteella ei voi sairastunut ja työkyvyttö maatalousyrittäjä saada sijaisapua. Tartuntataudit voivat olla vaarallisuusasteeltaan erilaisia ja on muitakin, paljon vaarallisempia tartuntatauteja kuin korona (kuten esimerkiksi ebola). Tartuntatautipäiväraha olisi erittäin tärkeätä lisätä lakiin etuutena, jonka perusteella voi saada työkyvyttömyyssijaisapua. **Muutos olisi tärkeätä saada voimaan heti vuoden 2023 alusta.** Asiantuntijoiden arvioiden mukaan on todennäköistä, että koronaepidemia jälleen vahvistuu tulevan syksyn ja talven aikana. Muutos on myös koronaepidemiasta riippumatta periaatteellisesti tärkeätä saada lomitusjärjestelmään, koska ei ole perusteltavissa, että yleisvaaralliseen tartuntatautiin sairastunut maatalousyrittäjä ei saisi sijaisapua ollessaan ko. tartuntatautiin sairastumisen johdosta työkyvyttö ja saadessaan nimenomaan tartuntatauteihin tarkoitettua sosiaalivakuutusetuutta.

Ongelmallisia tilanteita voi aiheutua tartuntatautilanteessa myös karanteeniin määrättyjen maatalousyrittäjien osalta, kun tilalla työskentelee useampi yrittäjä. Tällöin voi käydä niin että toisen yrittäjän oikeus lomituspalveluun ei voi toteutua, jos karanteenissa oleva maatalousyrittäjä joutuu hoitamaan tehtäväosuutensa. Tällöin **lomittaja ei voi työturvallisuussyistä saapua tilalle**, jos siellä työskentelee karanteenimääräyksen saanut tartuntataudille altistunut henkilö. Tämän asian sääntelyssä ei olisi kysymys työkyvyttömyyssijaisavusta vaan sääntelyn taustalla olisi ajatus varmistaa **karanteenimääräykseen perustuvan sijaisapuperusteen** osalta karanteenimääräyksen noudattaminen, hillitä epidemian leviämistä ja toisaalta varmistaa myös se, että toisen maatalousyrittäjän oikeus lomituspalveluihin toteutuu lomituspalvelulain mukaisesti.

MTK Keskusliitto: Lomituspalveluiden joustavaa käyttöä ja lomittajien täyttä työaikaa edistäisi **tuetun maksullisen lomituksen tuntimäärän lisääminen.**

MTK Keskusliitto: Lomituspalveluiden joustavaa käyttöä ja lomittajien täyttä työaikaa edistäisi **mahdollisuus ostaa palveluita myös niille maataloilla hoidettaville eläimille, jotka eivät kuulu lomitusjärjestelmän piiriin.**

Maatalouslomittajat ry: Itsejärjestetyssä lomituksessa tehtävien töiden valvonta ei ole niin tehokasta kuin kunnallisessa lomituksessa. **Itsejärjestetyssä lomituksessa tehdään mahdollisesti muitakin töitä kuin vain välttämättömiä karjaloustöitä.** Tämä saattaa maatalousyritykset eriarvoiseen asemaan.

Yksityishenkilö, joka antoi lausunnon lomittajien näkökulmasta: Itse järjestettyyn lomitukseen ei esitetä minkäänlaista viranomaisvalvontaa siihen, ettei **valtion tuella** käytetä lomitusta suorittavaa henkilöä kiellettyyn tarkoitukseen, kuten **peltoviljelyyn, lannan levitykseen, metsätöihin, rakennustöihin, lumen auraukseen ja hiekoitukseen jne.** Toivoo itse järjestettyä lomitusta valvovaa **virka-vastuullista tahoja, jolla on tosiasiallinen mahdollisuus ja resurssit valvoa tiloilla pistokokein**, että itse järjestetyn lomituksen suorittaja tekee ainoastaan niitä tehtäviä, joita lain mukaan saa tehdä. **Tiedossa ei ole, että Mela olisi suorittanut pistokokeen** luonteisia tarkastuksia tiloilla itse järjestetyn lomituksen osalta. **Tiedossa ei myöskään ole, että Mela olisi kuntatarkastuksissa selvittänyt** yhdessäkään paikallisyksikössä, miten itsejärjestetyn lomituksen valvontaa on suoritettu paikallisyksikön toimesta. **Itse järjestetyssä lomituksissa on huomattavia alueellisia eroja ja siten tietyllä alueella valvomattomien valtioneuvostojen määrä voi olla varsin merkittävä.** Kun lomituspalvelut poistuvat hevospuolelta, niin **valvonnan tarve lisääntyy niillä tiloilla, joilla on lomituksella hoidettavia muita eläimiä sekä myös hevosia.**

Vehmaan lomituspalvelut: Kunnallisessa lomituksessa hoidetaan kaikki asiakkaat tasapuolisesti, heitä ei valikoida, kuten itse järjestetyssä. Kunta ei voi kouluttaa itse järjestettyä lomitusta tekeviä, siellä esiintyy väärinkäytöksiä valitettavan paljon. Siinä on annettu täysin vapaat kädet. Valvonta puuttuu kokonaan. Itse järjestetty taho käyttää jopa markkinointiin tätä keinoa. ”Siirryn itse järjestettyyn, koska se on paljon vapaampaa” = lue sitä ei valvota! Valtion rahoitusta käytetään täysin ilman mitään valvontaa!

Yksityishenkilö, joka antoi lausunnon lomittajien näkökulmasta: Valtion korvaukseen oikeuttaviin lomituskustannuksiin tulisi lisätä lomittajien maatalousyrittäjien ulkopuolella tekemä työ. Esimerkiksi se, että lomittajien työnantajat velvoittavat lomittajat lukemaan esimerkiksi työnantajan sähköpostia, työnantajan sisäistä intraa, whatsappia, Melan lomitusta ja vastaamaan työnantajalta tuleviin puheluihin. Nykyään tätä joudutaan tekemään työajan ulkopuolisella ajalla, vapaapäivinä ja vuosilomalla. Tähän ei ole voitu myöntää työaikaa tai edes varallaoloaikaa, koska se tulisi liian kalliiksi. Tätä työtä ei voida myöskään lukea siihen työaikaan, jota käytetään varsinaisen lomituspalvelun toteuttamiseen asiakkaalle, koska asiakkaalta veloitetaan palvelumaksuja ja asiakas ei halua maksaa muusta kuin eläinten hoitamiseen käytetystä ajasta. Kiinnittää huomiota ”työaikaa” ja ”lepoaikaa” koskevaan lainsäädäntöön ja toteaa, että lepoaika ei toteudu lomittajan työssä.

Valtion korvaukseen oikeuttaviin lomituskustannuksiin tulisi lisätä myös lomittajien maatalousyrittäjien ulkopuolella, ajomatkan aikana, tekemä työ. Lomittajat ovat velvollisia tällä matkalla vastaamaan työnantajan soittoihin. Matka vähentää lepoaikaa. Vetoaa työlainsäädäntöön ja oikeuskäytäntöön ja kertoo myös, että maatalouslomittajia koskevilla työehtosopimusneuvotteluissa on jo vuosia yritetty saada kompensoitua edes osa työmatkoihin käytettävästä ajasta työaikana. Esteenä ovat olleet lisääntyvät kustannukset.

Ylä-Savon lomituspalvelut: Ehdottaa lomittajien saatavuuden vuoksi lomittajan toisen työmatkan huomioimista työaikaan.

MTK Keskusliitto: Lomituspalveluiden joustavaa käyttöä ja lomittajien täyttä työaikaa edistäisi lomittajien matkakustannusten nykyistä parempi kompensaatio.

MTK-Etelä-Savo: Lomituspalvelulaki on monelta osin liian jäykkä väline lomitustyön houkuttelevuuden lisäämiseksi. Tähän on syytä hakea myös muita kuin lainsäädännöllisiä keinoja. Työaikojen lisäksi oleellisia ovat kilpailukykyinen palkkaus, joustavuus työajoista sopimisessa ja tähän liittyvän ns. paikallisen sopimisen lisääminen. Jokainen lomittaja ja lomitettava tila ovat yksilöitä ja yksilöllisiä, jolloin isoissa lomituspalveluyksiköissä on kyettävä löytämään ja yhdistämään tilojen tarpeet ja lomittajien valmiudet niihin vastaamiseksi. Uusissa entistä isommissa lomituspalveluyksiköissä tämä edellyttää vahvaa panostamista johtamiseen ja esimiestyöhön. Mikäli joku lomittaja on valmis tekemään lomitusta kauempana kotiaan, olisi tähän oltava mahdollisuus esimerkiksi siten, että hänelle voidaan kustantaa majoitus. Tällä hetkellä lomittajien saannin esteeksi nousee usein esille pitkät työmatkat. Mikäli joku lomittaja on valmis tekemään ns. keikkalomitusta, tulee tähän olla mahdollisuus ilman, että byrokraatia estää sitä.

Yksityishenkilö, joka antoi lausunnon lomittajien näkökulmasta: Melalle tulisi säätää lailla osuus maatalouslomittajan työnantajan juridisista vastuista, jotka johtuvat työsopimuslaista ja työturvallisuuslaista. Melan tavasta ristiinvertailla työaikoja eri paikallisyksiköissä ja eri tiloilla on aiheuttanut maatalouslomittajien työaikojen kiristymistä. Kevan suorittaman seurannan kautta on tullut esille, että suurin osa lomittajista kokee kiirettä työssä ja työaikojen riittämättömyyttä. Työn kuormittavuus on maatalouslomittajilla lisääntynyt Melan hallinnoinnin aikana, kun Melalla on paljon vaatimuksia, mutta ei ollenkaan työnantaja- ja työturvallisuusvastuita lomittajista. Kunnat ovat puun ja kuoren välissä ja joutuvat toimimaan Melan ohjeiden mukaisesti ja tämä heikentää maatalouslomittajien suojelun tasoa entisestään. Kiinnittää huomiota myös Melan järjestelmän mukaiseen työajan

pyöristykseen, joka pyöristää työajan päättymiskuittausta todellisesta ajasta 10 minuuttia taaksepäin, jos työaika päättyy 10 minuuttia yli työvuorosuunnitelmaan suunnitellun. **Lomittajien työaikojen kuormittavuuden seuranta ei siten anna oikeita tietoja.**

Mela ja KT ovat vaatineet, että lomitussyksiköiden yhdistymisestä johtuvat palkkojen harmonisoinnin kustannukset pitää ennakkoon hyväksyttävä Melalla ja KT:ssä. Perusteena se, että valvotaan palkkaharmonisointien tapahtuvan KVTES:in mukaisesti. **KT:n ja Melan vaatimus kustannusten hyväksyntään ei perustu mihinkään lailliseen vaatimukseen.** Lisäksi tulee huomioida, että harmonisoitavat palkat ovat jo KVTES:in mukaisia entuudestaan. **Melan ja KT:n vaatimukset kustannusten ennakkopäätöksistä viivästyttävät palkkaharmonisoinnista käytäviä kuntien yhteistoimintalain mukaisia neuvotteluja perusteettomasti ja lainvastaisesti. Melan asemaa ja oikeudellista asemaa olisi selkeyttävä, jotta työnantajasolla ei rikottaisi lakia Melan vaatimusten pelossa.**

6.2 Kommentit poronhoitajien sijaisavusta annetun lain osalta

Saamelaiskäräjät: Esittää, että tämän uudistuksen yhteydessä huomioidaan 29.5.2020 Saamelaiskäräjien sosiaali- ja terveysministeriöön toimittama esitys poronhoitajien sijaisavun kehittämiseksi (Dnro: 505/D.a.2/2020) niiltä osin kuin se koskee kyseisen lain kehittämistä. Saamelaiskäräjien esitys löytyy Saamelaiskäräjien lausunnon liitteenä.

Näkee merkittävimpinä kehittämistarpeina poronhoitajien yhdenvertaisuuden kehittämisen sijaisapujärjestelmässä suhteessa maatalousyrittäjiin koskien käytettävissä olevia lomituspalveluita sekä edellytyksiä sijaisavun saamiseksi. Tällä hetkellä poronhoitajalla on oikeus saada sijaisapua sairauden tai tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyyden aikana. Lisäksi poronhoitajille on säädettävä oikeus sijaisapulomituksen **vuosilomatilanteessa, kuntoutusta ja työkykyä ylläpitävää toimintaa varten, sairaan lapsen hoitoa varten, raskautta, synnytystä sekä lapsen ja adoptiolapsen hoito varten, alle kolmevuotiaan lapsen hoitoa varten sekä varusmiespalveluksen tai siviilipalveluksen suorittamista varten.** (Katso yksityiskohtaiset perustelut lausunnon liitteestä.)

Tulisi tarkistaa ja lisätä myös poronhoitajien käytettävissä olevien **sijaisapupäivien ja -tuntien määrää.** Tällä hetkellä voimassa olevan lain 7 §:n mukaan poronhoitaja saa käyttää sijaisaputunteja enintään **90 päivänä** kalenterivuoden aikana. Näkee tämän **ongelmalliseksi**, sillä tapaturman tai sairauden sattuessa alkuvuodesta poronhoitaja voi joutua käyttämään suuren osan sijaisapupäivistä jo kevättälvella, jolloin kesän vasanmerkityksiin tai syystalven erotus-, teurastus- ja porojen kokoamistöihin **ei jää päiviä** sijaisavun saamiseksi. Esittää, että nykyisen lain 4.1 §:n ollessa voimassa yhtäjaksoisen tai vähäisin keskeytyksin jatkuneen **työkyvyttömyyden perusteella sijaisapua tulisi saada lääkärin määräämän sairausloman ajaksi.** Lisäksi **sijaisaputuntien määrää tulisi kohottaa** niin yhdenvertaisuuden kuin todellisen tarpeenkin perusteella **vähintään 300 sijaisaputuntiin** vuodessa sairauden tai tapaturman varalta (katso yksityiskohtaiset perustelut lausunnon liitteestä).

Paliskuntain yhdistys: Erityiseen tarkasteluun tulee ottaa **sijaisavun saaminen vanhempainvapaan ajaksi.** Nykyisellään sijaisapulaki asettaa eriarvoiseen asemaan nuoret naiset. Raskauden loppuvaiheessa tai aivan pienen vauvan kanssa on mahdotonta osallistua välttämättömiin poronhoitotöihin eikä näihin nykyisellään ole mahdollisuutta saada sijaisapua. Tähän puutteeseen on kiinnittänyt huomiota niin tasa-arvovaltuutettu kuin yhdenvertaisuusvaltuutettu.

Poronhoitajien sijaisapulaissa on tarpeita isommalle muutostyölle. Nykyinen laki on suppea ja kattaa sijaisavun saamisen vain sairaus- ja tapaturmatilanteissa. Nykyinen **sijaisavun enimmäistuntimäärä 200 tuntia on riittämätön pitkissä sairaus- ja tapaturmatilanteissa.** Enimmäistuntimäärää tulee toisessa lakimuutosvaiheessa korottaa.

Suomen porosaamelaiset ry: Esittää, että sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vuosittain säädettävään sijaisavun enimmäistuntimäärään liittyen olisi mahdollistettava joustavuutta erikseen määritetyissä tilanteissa. Nykyinen laki ei tätä joustavuutta mahdollista.

SámiSoster ry: Esittää, että poronhoitajien sijaisapulain 7 §:n ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vuosittain säädettävään sijaisavun enimmäistuntimäärään liittyen olisi mahdollistettava joustavuutta erikseen määritetyissä tilanteissa. Esittää, että laista tulisi poistaa enimmäismäärä tai vähintään tulisi mahdollistaa joustavuutta.

Suomen porosaamelaiset ry ja SámiSoster ry: Enimmäistuntimäärään vaikuttaa suoraan työkyvyttömyyden aiheuttamisen syy vakavuus, esim. loukkaantumisissa on pitkä työkyvyttömyysjakso ja esimerkiksi flunssassa viikko-pari. Samoin merkitystä on sillä, omistaako 50 vai 500 poroa, koska se vaikuttaa suoraan työmääriin ja siten sijaisaputuntien määrään. Siksi sijaisavun vuosittaista enimmäiskestoa määrättäessä on huomioitava, että sijaisaputuntien tarvittava määrä on suurempi poronhoitajilla, joilla poromäärä on vähintään 150 poroa, kuin joilla on vaadittava minimi 50 poroa. Porotöiden määrä on pääsääntöisesti sidoksissa poromäärään. Olisi huomioitava ja mahdollistettava tarpeellisten enimmäistuntimäärien ylitys ja jo lähtökohtaisesti määrättävä erisuuruiset tuntimäärät porojen määrän ja työkyvyttömyyden keston perusteella.

Ehdotettuja muutoksia Suomen porosaamelaiset ry ja SámiSoster ry perustelevat saamelaiden poronhoitoon kuuluvien poronhoitotapojen ja -kulttuurien erilaisuutena verrattuna muiden poronhoitajien työskentelyyn. Merkityksellinen asia on myös poronhoidon merkitys saamelaisille ja poromäärien merkitys perheen toimeentulolle. SámiSoster ry toteaa myös, että yhdenvertaisuuden näkökulmasta tässä kiinteästi määrättyssä vuosittaisessa enimmäismäärässä poronhoitajat, joilla on pitkä työkyvyttömyysjakso, joutuvat eri arvoiseen asemaan, koska heille apu on aivan riittämätön. Samoin ovat yli 150 poroa omistavat poronhoitajat, koska heillä työmäärät ja sijaisen tarve ovat huomattavasti suuremmat. Yhdenvertaisuuden toteutumiseksi tätä asiaa tulisi kehittää.

Suomen porosaamelaiset ry ja SámiSoster ry: Esittävät, että poronhoitajien sijaisapulain 4 §:n 1 momentista poistettaisiin seuraavan lauseen loppuosan: "Työkyvyttömyys on osoitettava lääkärin, sairaanhoitajan tai terveydenhoitajan todistuksella siltä osin kuin sijaisapupäivien määrä kalenterivuodessa ylittää seitsemän päivää." Säännöksen loppuosan muotoilusta voi syntyä käsitys, että terveydenhuollon todistusta ei tarvita lainkaan, mikäli työkyvyttömyyspäivien määrä on alle seitsemän päivää jokaisena sijaisaputarpeen jaksona. Mikäli pykälässä tarkoitetaan sitä, että poronhoitajalla on yhden kalenterivuoden aikana yhteensä seitsemän päivää oikeus sijaisapuun ilman terveydenhuollon todistusta, on kohta kirjoitettava selkeämmin. Säännöstä on joko ehdottomasti tarpeen täsmentää väärinymmärryksen välttämiseksi eikä mahdollisteta siten väärinkäytöksiä tai selkeämpää olisi poistaa kohta kokonaan. SámiSoster ry toteaa lisäksi, että terveydenhuollon palvelut ovat kehittyneet kuluneiden vuosien aikana ja on mahdollista saada terveydenhuollon todistus joustavammin kuin aiemmin.